

“คนทุกคนตามปรกติย่อมมีความจริงใจเชื่อใจในกันและกัน
ถ้าท่านปฏิบัติงานปฏิบัติตนถูกต้องด้วยความบริสุทธิ์ใจ และ
จริงใจต่อผู้อื่นแล้ว จะทำงานให้บรรลุความสำเร็จได้แน่นอน”

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ประกาศนียบัตร
และอนุปริญญาบัตรแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

๒๔ กันยายน ๒๕๒๐

ปก : สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
(ภาพโปรเจกต์พระราชทาน)

“วารสารไทย”เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูลความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยเพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
นายสุธี อากาศฤกษ์

บรรณาธิการ นายชาคริต จุลกะเสวี

บรรณาธิการผู้ช่วย นางสาวอนุดรา พงษ์สุวรรณ

กองบรรณาธิการ นายทองค้อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ศรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาทวนิช นายวิจิตร อวาทกุล
คุณหญิงคนดีดา เลชะกุล นายสมบัติ พลายน้อย
นางอัคร เทมะจันทร์ นายปัญญา นิตย์สุวรรณ

จัดรูปเล่ม นางสาวอนุดรา พงษ์สุวรรณ

ฝ่ายจัดการ นางอัครจินดา พงษ์พงษ์ นายกิตติ จันทร์ส่อง

สำนักงานวารสารไทย สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
อาคาร ๑๑ ชั้น ๓ ส่วนการศึกษานอกโรงเรียนนายร้อย จปร. (เดิม)
ถนนราชดำเนิน โทร. ๒๘๐๔๕๔๐

วารสารไทย เป็นเอกสารเผยแพร่เป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป
ทรงสนะและขอคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับความคิดเห็นของบรรณาธิการ และคณะผู้จัดทำ

**คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ**

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายสุธี อากาศฤกษ์ อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายวิจิตร อวาทกุล ประธานอนุกรรมการ
นายชาคริต จุลกะเสวี รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

นายทองค้อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ศรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาทวนิช คุณหญิงคนดีดา เลชะกุล
นายสฤติย์ เล็งไธสง นายสมบัติ พลายน้อย
นางอัคร เทมะจันทร์ นายปัญญา นิตย์สุวรรณ
นางดวงกมล พิทักษ์ดำรงกิจ นางวรรณิกา ณ สงขลา
นางสาวอนุดรา พงษ์สุวรรณ นางอัครจินดา พงษ์พงษ์
นายกิตติ จันทร์ส่อง

พิมพ์ที่ บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด

๕/๒๘-๒๙ ๓๗-๔๑ ถนนรองเมือง ซอย ๕ กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

โทร. ๒๐๔๔-๖๖๐, ๒๐๔๔-๓๗๐

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการ

จาก

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ห้ามจำหน่าย

จากบรรณาธิการ

ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพสังคมไทยในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการปลูกเร้าให้มีความตื่นตัวในประชาธิปไตย และอะไรต่ออะไรอย่างเสรีจนเกือบจะไม่มีขอบเขตแล้วนั้นด้วย คงจะทำให้คนไทยผู้รักชาติอย่างแท้จริง ซึ่งมีความรักในเสรีภาพอย่างมีขอบเขตที่เหมาะสม อดที่จะมีความรู้สึกวิตกกังวล ไปกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันนี้อยู่ไม่น้อย

แต่จากบทความเรื่อง “น้ำพระราชหฤทัยสู่พรณไม้งาม” ของ ด.ญ.ณัชชา สวัสดิ์ ขึ้นป.6 โรงเรียนเสรีวิทยา ปากน้ำ สมุทรปราการ ซึ่งได้เสนอใน “วารสารไทย” ฉบับนี้ คงจะมีส่วนช่วยให้ความวิตกกังวลนั้นคลายลงได้ไม่น้อย เมื่อได้พบว่าเยาวชนไทยเรายังคงมีความสำนึกในคุณค่าของความเป็นไทย และเปี่ยมด้วยความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เคารพและทวาทนของพวกเราชาวไทยทั้งหลาย อยู่อย่างมั่นคงมิเสื่อมคลาย

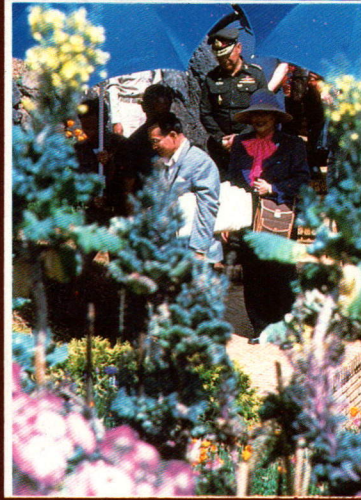
สำหรับท่านที่ประสงค์จะทราบประวัติชีวิตส่วนหนึ่งของอัจฉริยะทางศิลปกรรมผู้ยิ่งใหญ่ท่านหนึ่งของเมืองไทย คือ “ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี” ในวารสารไทย ฉบับนี้ก็มีข้อเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ของ อาจารย์ประพัฒน์ ตรีณรงค์ ซึ่งได้เสนอเรื่อง “เมืองประเทศราช” ควบคู่ให้อ่านกันด้วย เรื่อง “คทาจอมทัพไทย” โดยคุณพลาดิสัย สิทธิธัญกิจ และเรื่อง “กฎหมายใหม่ที่น่าสนใจ” โดย อาจารย์สถิตย์ เล็งไธสง เหล่านี้ก็เป็นเรื่องที่จะให้ความรู้แก่ท่านผู้อ่านได้อย่างดียิ่ง

และจากความห่วงใยในความผันแปรของสังคมปัจจุบันนี้ “วารสารไทย” ฉบับนี้ก็ได้มีเรื่อง “สงครามดัตช์” โดยคุณสมบัติ พลายน้อย เรื่อง “เพราะคนไทยไม่รักเมืองไทย” ของอาจารย์วิจิตร อาวะกุล พร้อมด้วยเรื่อง “เมื่อสันติศึกษีย่อมสิ้นแผ่นดินและสันชาติ” โดยศาสตราจารย์ ระพี สาคริก เรื่อง “ภาษาไทยของเรา” โดยท่านผู้ทรงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา

นอกจากนี้ก็ยังมีความรู้เกี่ยวกับ “รำโคม” โดยคุณปัญญา นิตยสุวรรณ เรื่อง “พระสุวรรณสาม” ที่เกือบจะลืมนั่นไปแล้ว คุณวรรณภา ณ สงขลา ก็นำมาเสนอเตือนความจำกันได้ด้วย แถมท้ายด้วยคอลัมน์เพื่อชีวิตที่ดีขึ้นด้วยเรื่อง “ปลูกพืชผักสวนครัวไว้จะช่วยให้ประหยัดได้แค่ไหน” ก็ขอเชิญท่านผู้อ่านติดตามได้ในวารสารไทยฉบับนี้

ชาคริต จุลกะเสวี

สารบัญ

น้ำพระราชหฤทัยสู่พรรณไม้งาม	๔
ศาสตราจารย์ ศิลป พีระศรี	๙
สงครามด์ (ตอนที่ ๒)	๒๔
กองทัพไทยเพื่อแผ่นดิน ตอน "คทาจอมทัพไทย"	๓๓
ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำ- กับข้าราชการการเมือง	๓๗
เมื่อลึนคิดก็ยอมลึนแผ่นดินและลึนชาติ	๕๐
ภาษาไทยของเรา	๕๗
เมืองประเทศราช	๖๑
รำโคม	๖๗
เพราะคนไทยไม่รักเมืองไทย	๗๒
ปลูกพืชสวนครัวไว้จะช่วยให้ประหยัดได้ดีแน่ ๆ	๘๐
กฎหมายใหม่ที่น่าสนใจ : พระราชบัญญัติ รักษาความสะอาด พ.ศ. ๒๕๓๕	๘๖
พระสุวรรณสาม	๙๓

ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นำพระราชหฤทัยสู่พรรณไม้งาม

โลกที่เราต้องอาศัยอยู่
ทุกวันนี้เต็มไปด้วยสิ่งมีชีวิต
หลายชนิด มีทั้งมนุษย์ สัตว์
และพืช ในบรรดาพืชก็แบ่ง
เป็นหลายพันธุ์ด้วยกัน มีทั้งไม้
ล้มลุก ไม้ยืนต้น ไม้ดอกและไม้
ประดับ พืชทุกชนิดมีคุณค่า
แก่โลกทั้งสิ้น โดยเฉพาะไม้
ดอกไม้ประดับดูจะโดดเด่นอยู่
ในหมู่พรรณไม้ด้วย ส่วนใหญ่
อาจจะไม่ได้นำมาเป็นอาหาร
เพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์
แต่เป็นอาหารตา อาหารใจ
ให้กับมนุษย์ได้ไม่แพ้สิ่งสวย
งามอื่น ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา
เมื่อธรรมชาติได้สร้างโชดเขา
ลำเนาไพร ป่าไม้ และสัตว์ป่า
ก็ไม่ลืมที่จะมีไม้ดอกไม้ประดับ
ขึ้นมาช่วยให้โลกดูสดใสงดงาม
ยิ่งขึ้น

คำว่า “ไม้ดอกไม้
ประดับ” ก็มีความหมายใน
ตัวแล้วว่า

ไม้ดอกไม้ หมายถึง พืชที่มี
ดอกสวยงาม เช่น กุหลาบ

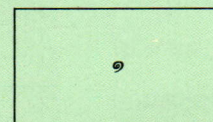
มะลิ กระดังงา จำปา จำปี
เป็นต้น

ส่วนไม้ประดับ หมายถึง
ถึง พืชที่มีใบสวยงาม เช่น
โกสน เล็บครุฑ แสงจันทร์
ใบเงินใบทอง เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้จะพบว่า
พื้นที่หลายแห่งในประเทศไทย
ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้ง
ใหญ่จากผืนดินที่เป็นเรือก

สวนไร่นา กลายเป็นโรงงาน
อุตสาหกรรม ศูนย์การค้าที่อยู่-
อาศัย ในรูปแบบและชื่อต่าง ๆ
กัน อาทิเช่น คอนโดมิเนียม
ทาวน์เฮาส์ วิลล่า แฟลต เมื่อ
มนุษย์เกิดมากขึ้นก็จำเป็นที่
จะต้องมีที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น
ความรุ่มร่ามเขียวชอุ่มของต้นไม้
ก็พลอยถูกลดบทบาทลงไปด้วย
แต่กระนั้นมนุษย์ก็ยังชอบความ

๑. พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์

๒.-๔. ดอกไม้พระนาม “ควีนสิริกิติ์” (๒) กุหลาบสีเหลืองของฝรั่งเศส

(๓) ดอกแคทลียาสีขาวของอังกฤษ (๔) ดอกคอนเญาของฟิลิปปินส์

สวยงามอยู่ข้างสองข้างทาง ที่สัญจรไปมาจะเห็นมีอาชีพนใหม่เกิดขึ้นคือ อาชีพขายต้นไม้ พันธุ์ไม้ที่ขายกันมากคือ ไม้ดอกไม้ประดับ เพราะเป็นพืชที่เหมาะสมที่อยู่อาศัยที่มีเนื้อที่จำกัด ช่วยสร้างความรื่นรมย์ให้แก่มนุษย์ขณะอยู่ในเคหสถานได้ การที่ประเทศไทยได้ชื่อว่า เป็นประเทศที่มีปัญหาการจราจรติดขัดมากประเทศหนึ่งในโลก โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครในการเดินทางแต่ละครั้งทุกคนจะต้องอดทนอยู่บนรถเป็นเวลานานหลายชั่วโมง ต้องเผชิญกับควันพิษ ฝุ่นละออง และเชื้อโรคที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ มีอากาศไม่บริสุทธิ์ที่ต้องแย่งกันหายใจ จากการวิจัยของแพทย์พบว่าที่อาศัยอยู่ที่มีจราจรติดขัดมักจะเป็นโรคที่เกี่ยวข้องระบบทางเดินหายใจกันมาก มีสิ่งเดียวเท่านั้นที่จะแก้ไขได้ก็คือ การปลูกต้นไม้ดังคำขวัญที่ว่า “ต้นไม้คือเพื่อนชีวิต เจ้าคุณอากาศพิษแทนข้า” ในข้อนี้มีเหตุผลอันสมควรสนับสนุน เพราะในเวลากลางวันเมื่อมีแสงแดดต้นไม้จะปรุงอาหารโดยใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นก๊าซเสียที่ร่างกายของมนุษย์

ไม่ต้องการแล้วคายก๊าซออกซิเจนที่เป็นประโยชน์แก่มนุษย์ออกมา นี่ก็คงเป็นเหตุผลที่เพียงพอแล้ว สำหรับความสำคัญของต้นไม้ที่มีต่อสิ่งมีชีวิตด้วยกัน นอกเหนือจากรูปร่างของลำต้น ใบ และดอกที่สวยงามแล้วอดที่จะภาคภูมิใจไม่ได้ที่ได้เกิดมาเป็นคนไทยอยู่ในประเทศไทย เพราะประเทศไทยที่รักยังมีพระราชินีที่มีพระสิริโฉมงดงามที่สุดในโลก แม้ฟ้าพระทัยของพระองค์ท่านก็เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาต่อพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ชาวต่างชาติที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ก็ตระหนักในข้อนี้เช่นเดียวกัน ไม่แต่มนุษย์เท่านั้น ฟ้าพระทัยอันใสบริสุทธิ์ดุจหยาดฝนยังโปรยปรายสู่พรรณไม้นานาชนิด ให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างร่มเย็น ผลิดอกออกผลประดับโลกให้สวยงามเพื่อยังประโยชน์แก่มวลมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ดอกไม้ป่าอันไร้ค่าที่ขึ้นอยู่ตามเขาที่แสนจะทุรกันดาร เมื่อรอยพระบาทเหยียบย่างเข้าไปถึง ก็ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานนามให้ดูเด่นและสูงค่าไม่ว่าจะเป็น *หมื่นนามนรดิ*

มณีเทวา *ดุสิตา* *สร้อยจันทร์* หรือ*สร้อยสุวรรณ*าก็ดีจะมีใครไหนเล่าที่เปรียบดังพระองค์ท่านที่มีสายพระเนตรอันยาวไกลที่ทรงนำดอกไม้เหล่านี้มาเป็นแบบอย่างสำหรับทำดอกไม้ประดิษฐ์ในงานศิลปาชีพพิเศษ เพื่อเป็นอาชีพที่ทำรายได้เลี้ยงปากท้องแก่พสกนิกรผู้ยากไร้ พระองค์ทรงเป็นแบบอย่างอันดีของผู้ที่มีความรักในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพราะรอบบริเวณพระตำหนักที่ประทับอันเปรียบเสมือนบ้านของพระองค์ที่ตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปลูกดอกไม้หลากหลายต่างพันธุ์ในพระราชอุทยาน มีทั้งดอกไม้ของไทย และต่างประเทศขึ้นอย่างสวยงามราวกับอยู่ในสรวงสวรรค์ด้วยพระราชหฤทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาของพระองค์ ก็ได้ทรงพระราชทานให้พสกนิกรชาวไทย และชาวต่างประเทศจากแดนไกล ได้ชื่นชมความงามนั้นด้วย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าอันเป็นทรัพยากรที่มีค่าของชาติ และอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำลำธารเอาไว้ รวมทั้งปัญหาการปลูกฝิ่นของ

ชาวเขา พระองค์ก็ได้พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ให้ชาวเขาได้ปลูกพืชเมืองหนาว รวมทั้งการปลูกไม้ดอกเป็นอาชีพที่ทำรายได้แทนการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอย เมื่อเสด็จไปเยี่ยมราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประทับที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ก็ทรงสนพระทัยต่อภูมิประเทศ และพรรณไม้นานาชนิด ทั้งไม้ดอกไม้ประดับที่ไม่เหมือนภาคอื่นๆ ที่เคยได้ทอดพระเนตรมาก่อน โครงการป่ารกน้ำ และโครงการฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม จึงเกิดขึ้นจากแนวพระราชดำริที่จะอนุรักษ์พื้นที่และพรรณไม้เหล่านั้นให้รอดพ้นจากการทำลายของธรรมชาติและ การทำลายของมนุษย์อีกด้วย

ตลอดระยะเวลาแห่งการเป็นพระบรมราชินีนาถ เคียงคู่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จวบจนวาระที่ทรงมีพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ นี้ ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจตามปฐมบรมราชโองการแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระองค์ได้

ทรงกระทำแล้วอย่างดีเลิศ ข้อ
พิสูจน์ก็คือ ความอยู่ดีกินดี
ของราษฎร การมีป่าที่สมบูรณ์
เก็บไว้เป็นมรดกของชาติและ
ของโลก สัตว์ป่ามีที่อยู่อาศัย

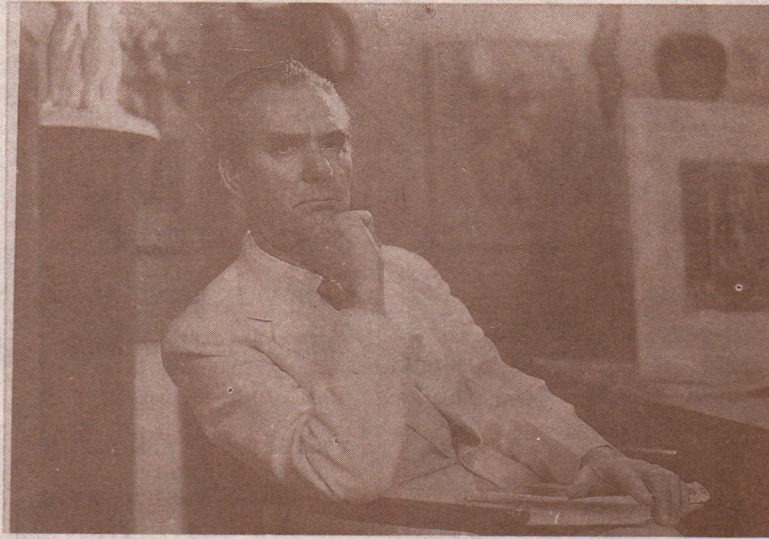
เพื่อการดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไป
ต้นน้ำลำธารยังพอมีเหลือให้
ความชุ่มชื้น และเป็นประโยชน์
ต่อประเทศชาติ แม้ชาวต่าง
ประเทศยังเล็งเห็นความสำคัญ

ในพระราชกรณียกิจที่ทรง
กระทำ จึงได้ทูลเกล้าทูล
กระหม่อมถวายเหรียญซีเรส
เพื่อเป็นพระเกียรติยศในฐานะ
ราชนาครีผู้ทำคุณประโยชน์

อย่างใหญ่หลวงในด้านการ
เกษตร และไม้ดอกงดงามจาก
๓ ประเทศ ต่างก็มีชื่อตาม
พระนามาภิไธย ของพระองค์
ว่า “ศรีนสิริกิติ” ได้แก่ ดอก
กุหลาบสีเหลืองของประเทศ
ฝรั่งเศส ดอกแคทลียาสีขาว
ของประเทศอังกฤษ และดอก
ดอนญ่าสีชมพูสวยสดของ
ประเทศฟิลิปปินส์ สิ่งเหล่านี้
มาจาก “น้ำพระราชหฤทัย
พรรณไม้งาม” ของพระองค์
ที่ทำให้แผ่นดินไทยยังคงความ
งดงามด้วยพรรณไม้ดอกไม้
ประดับนานาชนิด สมควร
อย่างยิ่งที่เยาวชนผู้เป็น
ทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของชาติ
จะได้เจริญรอยตามเบื้องพระ
ยุคลบาทแห่งองค์สมเด็จพระ
นางเจ้าพระบรมราชินีนาถผู้
ทรงพระคุณอันใหญ่หลวง

เรียงความชนะเลิศการประกวด
รางวัลที่ ๑ ประเภทประถมศึกษา
เนื่องในงานสัปดาห์ส่งเสริมการปลูก
ไม้ดอกไม้ประดับ เฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระ
บรมราชินีนาถ เนื่องในมหามงคล
เฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ

เด็กหญิงณัชชา สวัสดิ์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
โรงเรียนศรีวิทยาปากน้ำ
สมุทรปราการ

ศาสตราจารย์ ศิลป พีระศรี

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

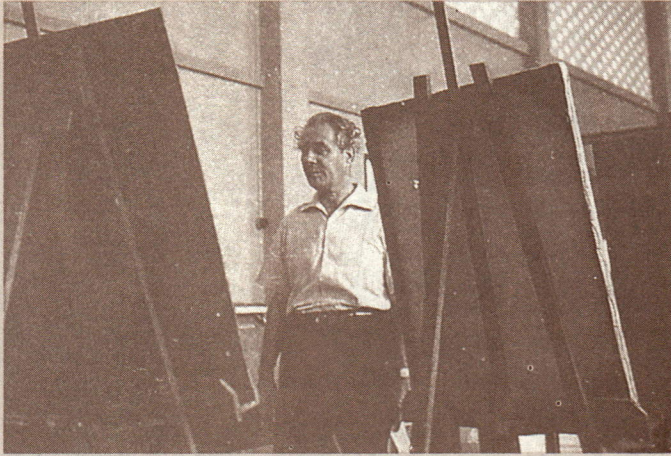
ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งของไทย แม้จะมีสัญชาติเป็นชาวอิตาลีและไม่ได้เกิดในประเทศไทยแต่ก็ได้โอนสัญชาติมาเป็นคนไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในประเทศไทย สร้างสรรค์งานศิลปอันทรงคุณค่าให้เกิดประโยชน์แก่คนไทยและประเทศไทยอย่างไพศาล

ยากที่คนไทยจะลืมได้

ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี มีชื่อเดิมว่า คอราโด เฟโรจี (Corado Feroci) แต่เรียกกันอย่างย่อว่า ซี.เฟโรจี หรือเฟโรจี เกิดเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๕ ณ ตำบล ซาน ยีโอวานนี (San Giovanni) นครฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี บิดามีชื่อว่า อาร์ตูโด เฟโรจี (Artudo

Feroci) มารดาชื่อ ซานตินา เฟโรจี (Santina Feroci) อาชีพค้าขาย ฐานะปานกลาง

บิดามารดาของศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี มีความประสงค์ที่จะให้ลูกชายมีอาชีพเป็นพ่อค้า เพราะเป็นอาชีพที่มีโอกาสสร้างความร่ำรวยให้ได้อย่างแน่นอนได้มากกว่าอาชีพอื่น แต่ลูกชายกลับรักงานศิลปะมากกว่า เพราะมีศิลป

นิสัยเป็นทุนมาแต่กำเนิด ประกอบกับนครพลเรนซ์ มีสถานศึกษาศิลปมากแห่งที่ ช่วยเสริมให้เกิดความรักความหลงใหล ถึงกับกล่าวกันว่า พลเรนซ์เป็นดินแดนที่เปรียบเสมือนนครหลวงแห่งประติมากรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เขียน ยิ้มศิริ แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นศิษย์รุ่นที่ ๔ และมีความใกล้ชิดผู้หนึ่ง ได้กล่าวถึงชีวิตในวัยเยาว์ และการศึกษาในตอนนั้น ของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ไว้ใน “จุลสารหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๑ ฉบับวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๘” ตอนหนึ่งว่า

“ท่านเล่าให้ฟังว่า ชีวิตเมื่อสมัยตอนเป็นเด็กนั้น ท่านไม่ชอบวิชาสามัญเท่าไรนัก มักหนีโรงเรียนไปดูช่างปั้นรูป

ช่างเขียนรูปตามสตูดิโอต่าง ๆ ในนครพลเรนซ์เสมอ จนรู้จักศิลปินอาวุโสที่มีชื่อหลายคน บางครั้งก็สมัครเป็นลูกมือช่วยทำงานจิพาคะ ซึ่งนับแต่นั้นมาก็รักงานศิลปะอย่างแท้จริง แม้บิดามารดาจะไม่พอใจก็ตาม”

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ ซึ่งมีหลักสูตร ๕ ปี จากนั้นเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษา ๕ ปี จบตามหลักสูตรแล้วตัดสินใจเข้าศึกษาในโรงเรียนราชวิทยาลัยศิลปแห่งนครพลเรนซ์ ตามคำแนะนำของศิลปินอาวุโสที่เคยรู้จักมาก่อน ซึ่งท่านผู้นี้ได้ช่วยฝึกฝีมือให้โดยมิได้คิดมูลค่าแต่อย่างใด การที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนราชวิทยาลัยศิลปแห่ง

ภาพเหมือนศาสตราจารย์
ศิลป์ โดย ผศ.เชียน ยัมศิริ ศิษย์
ของท่านผู้หนึ่ง

นี้ได้ จะต้องผ่านการคัดเลือก
อย่างเข้มงวดกวาดขัน ดังนั้น
ผู้มีความประสงค์จะเข้าศึกษา
ให้ได้ ต้องฝึกฝีมืออย่างหนัก

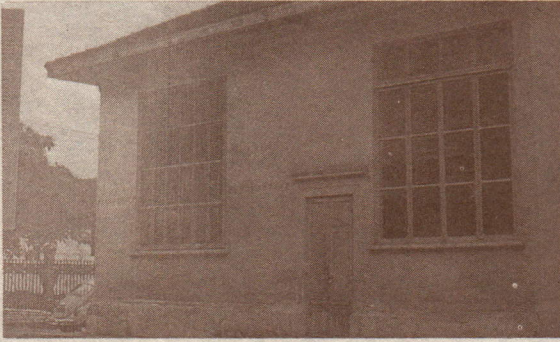
ศาสตราจารย์ศิลป์
พระศรี สอบเข้าศึกษาใน
โรงเรียนราชวิทยาลัยศิลป์ได้
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ ขณะนั้นมีอายุ
๑๖ ปี ศึกษาอยู่ ๓ ปี จบหลัก
สูตรวิชาช่างรับประกาศนียบัตร
ช่างปั้นช่างเขียน และต่อมา
ก็สอบคัดเลือกรับปริญญาบัตร
เป็นศาสตราจารย์ได้ ผู้ช่วย
ศาสตราจารย์เชียน ยัมศิริ
กล่าวถึงชีวิตการศึกษาตอน
นี้ไว้ว่า

“ท่านสำเร็จการศึกษา
ศิลป์(จากโรงเรียนราชวิทยาลัย
ศิลป์) เมื่ออายุได้ ๒๓ ปี ก็
ลงมือทำงานด้านประติมากรรม
ซึ่งท่านชอบมากกว่าทางด้าน
จิตรกรรม ส่งแบบประกวด
อนุสาวรีย์ของรัฐบาลอิตาลีได้
รับรางวัลที่หนึ่งหลายครั้ง
ด้วยกัน มีชื่อเสียงโด่งดังจน
ได้รับเกียรติเป็นศาสตราจารย์
แต่อายุยังน้อย ท่านเล่าให้ฟัง
ว่า การยกย่องศิลปินให้เป็น
ศาสตราจารย์ทางศิลป์ในยุโรป
นั้น นอกจากจะสอบความรู้ทาง
ประวัติศาสตร์ศิลป์ วิจารณ์ศิลป์
และปรัชญาแล้ว เขาก็เอา

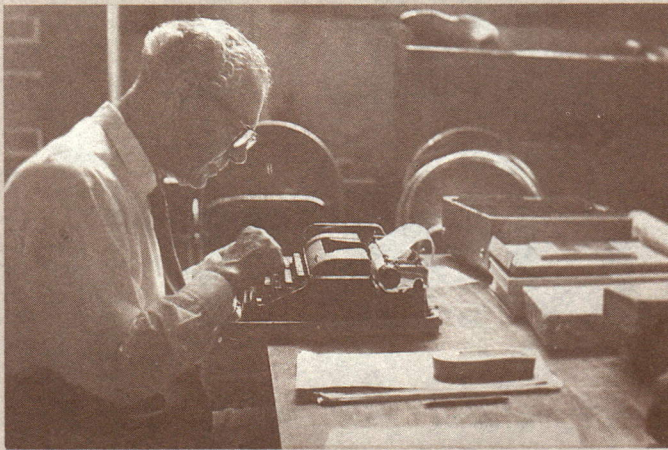

ผลงานศิลป์เป็นสำคัญกว่าอย่าง
อื่น ถ้าผลงานไม่ถึงขั้นแล้ว แม้
วิชาอื่นจะได้คะแนนสูง ก็ตกไป
ในสมัยท่านมีศิลปสมัครเข้า
สอบชิงตำแหน่งศาสตราจารย์
ประมาณ ๒๐๐ คน และ
ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับเกียรติ
นิยมอันดับหนึ่ง”

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาล
ที่ ๖ มีพระราชประสงค์จะได้
ช่างปั้นชาวต่างประเทศเข้า
มาทำราชการและฝึกคนไทย
ให้สามารถปั้นรูปแบบตะวันตก
รวมถึงการสอนให้รู้เทคนิค
ต่างๆ ของงานประติมากรรม
จึงมีการติดต่อกับรัฐบาลอิตาลี
ขอให้ช่วยคัดเลือกประติมากรรม
ที่มีชื่อเสียงและรักที่จะเดิน
ทางเข้ามารับราชการในประเทศ

ห้องทำงานของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี
ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภายในห้องทำงาน ซึ่งท่านใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ในห้องนี้ ตั้งแต่เช้าจนค่ำ ร่างแบบปั้น เขียนหนังสือสอนนักศึกษา บางครั้งก็ต้องพิมพ์ติดเอง เมื่อต้องพิมพ์จดหมายหรือใบรับรองให้ศิษย์

ไทย ๑ คน รัฐบาลอิตาลีเสนอประวัติ คุณวุฒิ และผลงานของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีเข้ามาให้พิจารณา ซึ่งก็เป็นทีพอใจของรัฐบาลไทย

ดังนั้น ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี พร้อมด้วยแฟนนี เฟโรจี (Fanni Foroci) ภรรยาผู้ซึ่งแต่งงานกันใหม่ จึงเดินทางเข้ามายังประเทศไทย เมื่อได้พักผ่อนและชมกรุงเทพมหานครพอสมควรแล้ว ก็เข้ารายงานตัวต่อหม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ผู้อำนวยการศิลปากรสถาน แล้วเข้ารับราชการในตำแหน่งช่างปั้น

ปัจจุบันห้องทำงานของท่านจัดเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

กระทรวงวัง ในบังคับบัญชาของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (หม่อมราชวงศ์ บุ้มมาลากุล) เสนาบดีกระทรวงวัง ได้รับเงินเดือนในอัตราพิเศษสำหรับผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศโดยเฉพาะ พร้อมทั้งค่าเช่าบ้าน

แต่อย่างไรก็ตาม มี

เรื่องเล่าว่า ก่อนที่จะเข้ารับราชการได้นั้นเกิดปัญหาอยู่บ้าง ในตอนทดสอบฝีมือ กล่าวคือทางผู้มีหน้าที่ทดสอบซึ่งเป็นคนไทยนั้น ไม่รู้เข้าใจในระบบการทำงานของชาวตะวันตกจึงทดสอบด้วยวิธีให้ปั้นจากรูปถ่าย ผลงานจึงไม่เป็นที่พอใจ แต่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงสนับสนุนและประทับเป็นแบบให้ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี แสดงฝีมือปั้นใหม่ ความสามารถอันแท้จริงปรากฏชัด ไม่มีผู้ทดสอบคนใดคัดค้านเรื่องจึงยุติ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี จึงได้เริ่มต้นรับราชการไทยตั้งแต่วันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ.๒๔๖๖ เป็นต้นมา

สถานที่ทำงานของ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ราชการจัดสร้างให้เป็นพิเศษ คือ สร้างเป็นแบบสตูดิโอตามหลักวิชาที่จะต้องใช้สำหรับทำงานประติมากรรม โดยให้มีหน้าต่างกระจกกว้างรับแสงสว่างได้ ๔๕ องศา เพดานสูง ซึ่งใช้เป็นห้องสอนและห้องพักนอน ปัจจุบันจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึง ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี อยู่

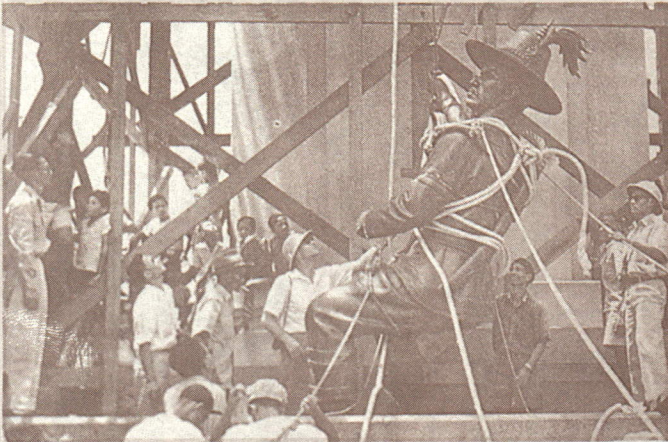
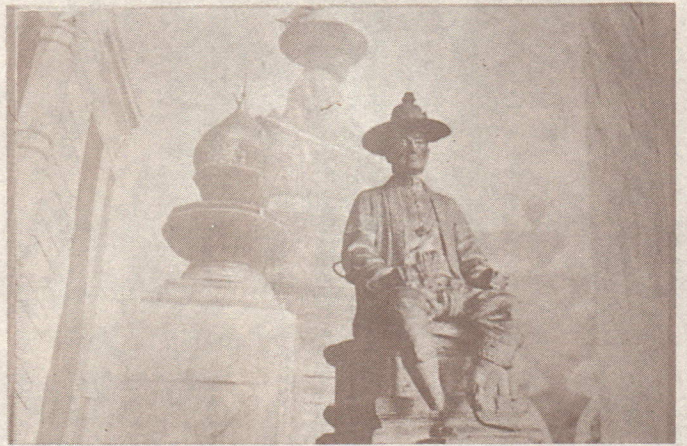
ขณะกำลังสอนนักศึกษา

ภายในบริเวณกรมศิลปากร

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ปฏิบัติราชการด้วยความขยันขันแข็งและตรงต่อเวลา คือจะมาทำงานตั้งแต่เข้าก่อน ๘.๐๐ น. และกลับเวลา ๑๘.๐๐ น. ทุกวัน

ผลงานระยะแรกเป็นประติมากรรมยกรสองชั้น คือพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เฉพาะพระเศียร แต่เพิ่มส่วนพระวรกายภายหลัง ปัจจุบันอัญเชิญเข้าประดิษฐานไว้ในปราสาทพระเทพบิดรในบริเวณวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ในพระบรมมหาราชวัง

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๗๓ ท่านได้รับมอบหมายให้ปั้นพระบรมรูป
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ รัชกาลที่ ๑ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่พระปฐม
บรมราชานุสรณ์

ราชวัง รวมกับพระบรมรูปบุรพ
มหากษัตริย์ไทย และอีกชั้น
หนึ่ง คือ การสำรวจความ
เสียหายและปฏิสังขรณ์
พระพุทธไตรรัตนนายก
พระพุทธรูปใหญ่ที่ประดิษฐาน
อยู่ในพระวิหารวัดพนัญเชิง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย
เฉพาะพระพักตร์ที่แตกหลุดลง
มาให้บริบูรณ์ดังเดิม งานขึ้น
แรกทำเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙
งานขึ้นหลังสำเร็จใน พ.ศ.
๒๔๗๑

ส่วนงานขึ้นสำคัญ คือ
พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
มหาราช พระปฐมบรมราชานุ
สรณ์สำหรับงานเฉลิมฉลอง
พระนครครบรอบ ๑๕๐ ปี งาน
ปั้นแบบสำเร็จเรียบร้อยใน

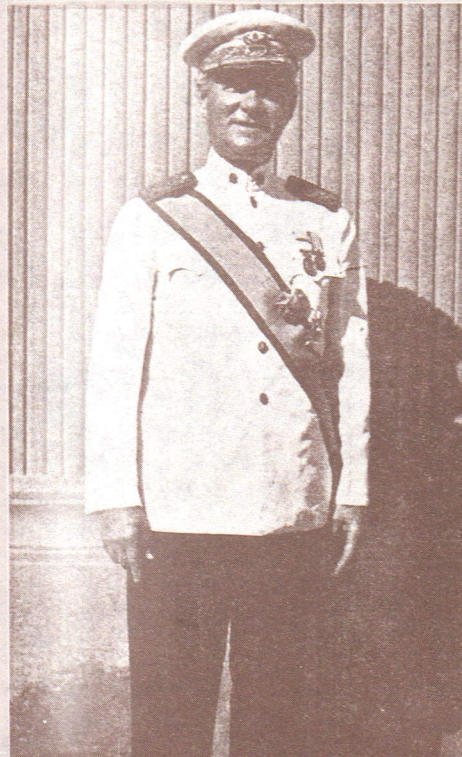
เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๗๓
(ได้รับพระบรมราชานุญาตให้
ลงมือปั้นได้เมื่อวันที่ ๑๙
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒)
ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ได้
รับอนุญาตจากรัฐบาลให้ลา
กลับไปประเทศอิตาลีได้ชั่วคราว
โดยนำพระบรมรูปที่ปั้นไปหล่อ
โลหะที่ประเทศอิตาลีด้วยเพราะ
ไม่สามารถหล่อประติมากรรม
ขนาดใหญ่เช่นนี้ในประเทศไทย (สูง ๔.๗๕ เมตร) ได้
ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี
ทำงานสำเร็จเรียบร้อยและนำ
กลับมาประเทศไทยทันงาน
สำคัญครั้งนี้

อนึ่งในพ.ศ. ๒๔๖๙ นั้น
ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ได้
เลื่อนขึ้นดำรงตำแหน่งอาจารย์
ช่างปั้นหล่อ แผนกศิลปากร
สถาน ราชบัณฑิตยสภา แต่
ย้ายมาเป็นอาจารย์ช่างปั้นสังกัด
แผนกประณีตศิลปกรรมกรม
ศิลปากรเพราะราชบัณฑิตยสภา
ถูกยกเลิก ตั้งกรมศิลปากรขึ้น

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี จึงเปลี่ยนมาเป็นข้าราชการประจำ แผนกจิตรกรรม ประติมากรรม และช่างรัก สังกัดกองสถาปัตยกรรม ซึ่งพระสาโรชรัตนนิมมานก์ (สาโรช ร. สุขยางค์) เป็นหัวหน้ากอง ท่านผู้นี้เป็นสถาปนิกที่สำเร็จจากประเทศอังกฤษ และได้ชื่อว่าเป็นสหายผู้สนับสนุนให้งานที่ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ต้องการจะทำให้สำเร็จเป็นรูปธรรมขึ้นดังข้อเขียนในเรื่อง “พบกันใหม่ สหายรัก” ที่พิมพ์รวมกับข้อเขียนและบทความของผู้อื่นในหนังสือที่จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระสาโรชรัตนนิมมานก์

ข้อเขียนของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นบันทึกมีข้อความตอนหนึ่งว่า “โครงการทั้งโรงเรียนศิลป ไม่ใช่ของใหม่ เพราะได้เคยพูดเรื่องนี้แก่หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์และคนอื่น ๆ มาแล้วบ่อย ๆ แต่จะด้วยเหตุอะไรก็ตามที่ ความคิดอันนี้ไม่ผลิติดลเป็นจริงขึ้นได้จริงอยู่ นับแต่ข้าพเจ้าเข้ามาในประเทศไทย ก็ได้เริ่มสอนศิลปแก่ชาวไทย แต่เรื่องที่จะตั้งการสอนการศึกษาศิลปให้เป็นล่ำเป็นสันจริง ๆ ผู้มา

ควบคุมราชการด้านสถาปัตยกรรมจะต้องสนับสนุนด้วย จึงจะได้ คุณพระสาโรชฯ มาบอกแก่ข้าพเจ้าตรง ๆ ให้จัดตั้งโรงเรียนได้ทันที ไม่ต้องรื้อร่อนี้แหละจุดเริ่มศักราชใหม่สำหรับศิลปกรรมในประเทศ

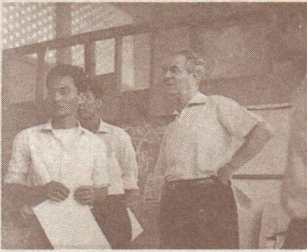

ไทย”

แต่ก่อนจะจัดตั้งโรงเรียนศิลป ผู้ช่วยศาสตราจารย์เขียน ยิ้มศิริ ได้กล่าวไว้ในจุลสารอีกตอนหนึ่งว่า

“ในระหว่างนี้ ท่านได้เริ่มต้นชีวิตครู โดยวางหลักสูตรการอบรมอย่าง

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี
ในเครื่องแบบข้าราชการเค็มยศ
และอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน

กว้างๆ และทำการสอนให้แก่
ผู้สนใจในวิชาประวัติศาสตร์ทั้ง
ทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
ผู้ที่ได้รับการอบรมรุ่นแรก
ส่วนมาก สำเร็จการศึกษา
มาจากโรงเรียนเพาะช่าง...
ข้าพเจ้าได้รับคาบอกล่า
จากลูกศิษย์อาวุโสที่ได้
รับการอบรมว่า ท่านเป็นผู้
มีความขยันขันแข็งมาก มา
ทำงานแต่เช้าก่อน ๘.๐๐ น.
และกลับเวลา ๑๘.๐๐ น. ทุกวัน
ตั้งใจถ่ายทอดวิชาให้แก่ลูก
ศิษย์อย่างจริงจัง ทำให้ผู้เข้า
ฝึกฝนต้องตั้งหน้าตั้งตาเรียน
และทำงานอย่างขมักเขม้น
ใครเกียจคร้านไม่เอางาน
ท่านจะไม่พูดด้วย ท่าน
ไม่เคยพูดว่าใครให้เจ็บช้ำ
น้ำใจ ทำให้คนทั้งรักทั้งกลัว
ผู้ที่มาฝึกงานกับท่านไม่ต้อง
เสียค่าธรรมเนียมแต่อย่างใด
เพราะทางราชการมีนโยบาย
ส่งเสริมให้มีช่างปั้นช่างหล่อ
มีคุณสมบัติขั้นมาตรฐาน
บางคนพอช่วยทำงานได้
ก็ได้รับค่าเบี้ยเลี้ยงตอบแทน
พอสมควร โดยความจริงใจนั้น
ผู้ฝึกงานต้องการได้ความรู้
มากกว่าอย่างอื่น ไม่ได้คิดถึงผล
ทางด้านราชการ ถ้าใครอยาก
รับราชการ ก็จะมีบรรจุไว้ใน

ตำแหน่งผู้ช่วยช่าง”

ผู้ช่วยช่างดังกล่าว ได้
เป็นกำลังสำคัญ เมื่อตั้ง
โรงเรียนประณีตศิลปกรรมใน
พ.ศ. ๒๔๗๗ เพราะบรรดา
ผู้ช่วยช่างเหล่านั้นได้มาเป็น
กำลังเสริมในการถ่ายทอด
วิชาความรู้แก่ผู้เข้าอบรมเป็น
อย่างยิ่ง

โรงเรียนประณีตศิลป
กรรมเป็นโรงเรียนสังกัดอยู่
ในแผนกโรงเรียนของกอง
ประณีตศิลปกรรม สอนทั้ง
วิชาจิตรกรรมและประติมา
กรรม ต่อมาโรงเรียนนี้เปลี่ยน
ชื่อเป็นโรงเรียนศิลปากร
แผนกช่างปรับปรุงการศึกษา
ออกเป็น ๓ แผนก คือ แผนก
นาฏดุริยางค์ แผนกประณีต
ศิลป์ และแผนกอุตสาหกรรม
ศิลป์ นักเรียนช่างของโรงเรียน
เดิมขึ้นอยู่กับแผนกประณีตศิลป์
ศาสตราจารย์ศิลป์
ไพเราะศรี ยังคงสอนวิชาประติมา
กรรมและการช่างแบบยุโรป
และเป็นอาจารย์ผู้ปกครอง
ด้วย

โรงเรียนศิลปากรเจริญ
รุดหน้าอย่างรวดเร็ว ผลงาน
ของโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของ
รัฐบาลในเรื่องความสำคัญ
ของวงการศิลปะที่มีต่อสังคม

พระบรมรูปรัชกาลที่ ๖
ประดิษฐาน ณ สวนลุมพินี

ส่วนรวม และยอมรับเรื่อง
ความรู้ความสามารถของศิลปิน
ไทยว่าทัดเทียมกับผู้ผ่านการ
ศึกษาระดับสูงสุดของประเทศ
(อุดมศึกษา) และในที่สุดก็ได้
รับการสถาปนาเป็นมหา
วิทยาลัย ตามพระราชบัญญัติ
มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.
๒๔๔๖ นายพิพัฒน์ พงศ์พิพร
กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในจุลสาร
หอศิลป์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากรปีที่ ๑ ที่อ้างมาแล้ว
ในบทความชื่อ “ศาสตราจารย์
ศิลป์ พีระศรี ศิลป และมหา
วิทยาลัยศิลปากร” ว่า

“ก่อนการสถาปนามหา
วิทยาลัยศิลปากร ศาสตราจารย์
ศิลป์ และศิษย์ ได้พิสูจน์ให้เห็น
คุณค่าความสามารถของ
ศิลปินไทยด้วยผลงานขนาดใหญ่
ทางด้านประติมากรรมสำหรับ
อนุสาวรีย์อันเป็นที่ประจักษ์ชัด
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (๒๔๔๕)
และอนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าฯ (๒๔๔๔) ซึ่ง
มีขนาดใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยสร้าง
กันมา (สามเท่าคนจริง) สำเร็จ
ผลอย่างงดงาม เมื่อคือย้อน
กลับไปถึงสถานของหน่วยงาน
ในขณะนั้น ก็อาจกล่าวได้ว่า
น่าอัศจรรย์ยิ่งยิ่ง ความประทับใจ
จากจอมพล ป. พิบูลสงคราม

จึงแลออกมาด้วยการทำงานหนัก
อย่างเอาจริงเอาจังโดยแท้
เอกสารชิ้นหนึ่ง ยืนยันไว้เช่น
นี้ ‘ข้าราชการผู้นี้ตรากตรำ
ทำงานทั้งกลางวันกลางคืนมิ
ได้คิดแก่ความเหนื่อยยาก’
(ดำรง วงศ์อุปราช น. ๒๙) และ
เสริมต่อไปอีกว่า ‘กล่าวถึงนิสัย
ใจคอท่านผู้นี้พยายามทำตน
เป็นคนไทย และสังเกตเห็น
ได้ว่ามีใจรักประเทศไทย อยาก
ให้ประเทศไทยรุ่งเรืองในวิชา
ประเภทนี้อย่างแท้จริง ได้
พยายามถ่ายทอดวิชาช่างปั้น
ให้แก่ชาวไทยและนักเรียนช่าง
ปั้นโดยมิได้ปิดบังอำพรางเลย
ข้าราชการผู้นี้สมควรได้รับ
ความยกย่องให้เป็นข้าราชการ
เทียบชั้นพิเศษเพื่อส่งเสริมให้
มีกำลังใจและมีเกียรติยศ’
(ปีเดียวกัน) ในเมื่อเจ้าของ
ข้อความข้างต้น คือ พระยา
อนุমানราชธนะ นักปราชญ์
คนสำคัญของไทย น้ำหนัก
ของข้อเท็จจริงก็ดูเหมือนจะ
ไม่ต้องประเมิน ณ ที่นี้

อาศัยคุณความดีของ
ศาสตราจารย์ศิลป์เช่นนี้เอง
ที่มหาวิทยาลัยสำหรับศิลป
แห่งแรกได้ถือกำเนิดขึ้น”

แต่ก่อนที่จะกล่าวถึง
ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี กับ

ภาพปั้นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา

ภาพปั้นเหล่าทหารและ
พลเรือน อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

มหาวิทยาลัยศิลปากรต่อไป
 ขอนำเหตุการณ์ที่ทำให้
 ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี
 ต้องเปลี่ยนชื่อจาก ซี.เฟโรจี
 หรือเฟโรจี มาเป็น ศิลป
 พีระศรี แทรกลงตรงนี้ เพราะ
 การเปลี่ยนชื่อและการโอน
 สัญชาติกับการสถาปนามหา
 วิทยาลัยศิลปากรใกล้เคียงกัน

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่
 ๒ กองทัพญี่ปุ่นบุกประเทศ
 ไทยในคืนวันที่ ๔ ธันวาคม
 พ.ศ. ๒๔๘๗ ไทยต้องจำใจยอม
 เป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่น
 สั่งให้ควบคุมตัวชาวอิตาเลียน
 ทั้งหมดในประเทศไทยรวมทั้ง
 ท่านด้วย แต่ด้วยการช่วยเหลือ
 ของพลตรี หลวงวิจิตรวาทการ
 ขณะนั้นดำรงตำแหน่งอธิบดี
 กรมศิลปากร ได้ช่วยเจรจาขอ
 ให้ญี่ปุ่นปล่อยตัวได้ จึงได้ทำ
 พิธีโอนสัญชาติเป็นคนไทย
 พร้อมทั้งตั้งชื่อและนามสกุลให้
 ดังนั้นศาสตราจารย์เฟโรจี จึง
 ได้เปลี่ยนมาเป็น ศาสตราจารย์
 ศิลป พีระศรี มาตั้งแต่นั้น

ในระยะแรกของการ
 สถาปนามหาวิทยาลัยศิลปากร
 มีคณะเพียง ๒ คณะ คือ คณะ
 จิตรกรรม กับ คณะประติมา
 กรรม ศาสตราจารย์ศิลป
 พีระศรี เป็นคณบดีทั้งสองคณะ

ต่อมาเพิ่มขึ้นอีก ๓ คณะ คือ
 คณะสถาปัตยกรรมไทย
 คณะมัณฑนศิลป์ และคณะ
 โบราณคดี ศาสตราจารย์ศิลป
 พีระศรี ต้องรักษาการคณบดี
 คณะมัณฑนศิลป์อีกคณะหนึ่ง
 รวมความว่าศาสตราจารย์ศิลป
 พีระศรี ต้องเป็นข้าราชการ
 ประจำของกรมศิลปากร และ
 เป็นคณบดี ๓ คณะ ของ
 มหาวิทยาลัยศิลปากรไปพร้อมๆ
 กันซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าว
 นี้ กรมศิลปากรได้โอนจาก
 กระทรวงศึกษาธิการไปขึ้นกับ
 สำนักนายกรัฐมนตรีแล้ว

ถึงพ.ศ. ๒๔๙๑ รัฐบาล
 ได้มอบหมายให้ศาสตราจารย์
 ศิลป พีระศรี นำศิลปินไทยไป
 แสดง ณ กรุงลอนดอน ประเทศ
 อังกฤษ โดยนำศิลปินชั้นสูงของ
 ไทยสมัยโบราณกับศิลปินของ
 ศิลปินสมัยปัจจุบันไปแสดง
 ร่วมกัน เพื่อให้ชาวต่างประเทศ
 รู้จักคนไทยและประเทศไทย
 มากขึ้น เป็นเวลา ๑ เดือน
 ระหว่างแสดงศิลปินไทยนั้น
 ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ต้อง
 เป็นผู้บรรยายแก้ข้อสงสัย
 ให้แก่บรรดาผู้เข้าชมตลอดเวลา
 ผลของการแสดงศิลปินไทย
 ครั้งนี้ได้รับความสำเร็จเป็น
 อย่างดียิ่ง และเมื่อกลับจาก

“
 ศิลปะ
 ยืนยง
 ชีวิตสั้น
 ”

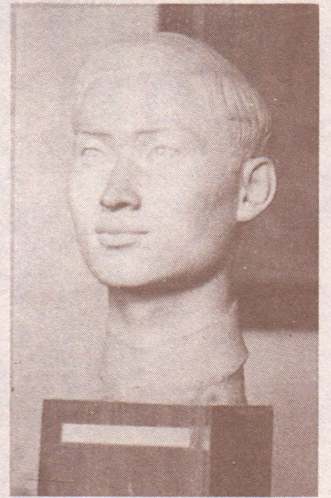
“
พุ่มนี้
ก็สาย
เลี้ยวแล้ว
”

ประเทศอังกฤษแล้ว ก็ได้เสนอ
แนะให้กรมศิลปากรจัดงาน
แสดงศิลปกรรมแห่งชาติ กรม
ศิลปากรเห็นชอบด้วย จึงร่วม
มือกับมหาวิทยาลัยศิลปากรจัด
งานขึ้นเป็นครั้งแรกในพ.ศ.
๒๔๙๒ ผลของการจัดงานแสดง
ศิลปกรรมแห่งชาติครั้งนี้ นับ
ได้ว่าเป็นความสำเร็จอีกครั้ง
หนึ่ง เพราะมีศิลปินไทยที่มี
ความสามารถทางงานศิลปะ
ส่งเข้าร่วมประกวดแข่งขัน
เป็นจำนวนมากและได้รับความ
นิยมชมชอบจากผู้เข้าชมโดย
ทั่วไป

ความจริง การจัดงาน
แสดงศิลปกรรม ศาสตราจารย์
ศิลป์ พีระศรี ได้เคยจัดมาแล้ว
เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๐ คือได้เสนอแนะ
รัฐบาลให้จัดงานประกวดภาพ
เขียนภาพปั้น ส่งเสริมหลัก ๖
ประการ ของรัฐบาลไทยและ
ความสำคัญของการมีรัฐ
ธรรมนูญของประเทศไทย ใน
งานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ.
๒๔๘๐ รัฐบาลจึงทำตามเสนอ
ปรากฏว่ามีศิลปินส่งงานเข้า
ประกวดกันมาก โดยเฉพาะ
นักศึกษาศิลปะได้แสดงออกซึ่ง
ความคิดทางศิลปะอีกทางหนึ่ง
นอกจากการเรียนตามหลักสูตร
และเท่ากับว่าเป็นกาแสดงที่ช่วย

เผยแผ่งานศิลปะปัจจุบันใน
คราวเดียวกัน กล่าวกันว่า การ
จัดงานครั้งนี้เป็นเบื้องต้นของ
การจัดงานแสดงศิลปกรรม
แห่งชาติในพ.ศ. ๒๔๙๒ ที่กล่าว
มาแล้ว แต่การแสดงที่อยู่ใน
กรอบที่ไม่ยิ่งใหญ่มากนัก

และแล้วปัญหาอย่าง
หนึ่งก็เกิดกับศาสตราจารย์ศิลป์
พีระศรี กล่าวคือ ประเทศไทย
ในขณะนั้น ค่าครองชีพสูงขึ้น
สืบเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่
๒ และญี่ปุ่นบุกประเทศไทย
ดังกล่าวแล้ว เงินเดือนและ
เงินช่วยเหลือที่รัฐบาลจ่ายให้แก่
ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี
ไม่สมดุลกัน ต้องขายรถยนต์
บ้านและที่ดิน เพื่อนำเงิน
มาช่วยค่าครองชีพ ในที่สุด
ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี
ตัดสินใจเดินทางกลับประเทศ
อิตาลี พร้อมทั้งครอบครัว
ในพ.ศ. ๒๔๙๒ นั้นเอง โดย
ชี้แจงต่อผู้บังคับบัญชาขณะนั้น
คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์
เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล (รักษาการ
อธิบดีกรมศิลปากร) ว่าขอลา ๙
เดือนตามสิทธิที่ระบุไว้ในสัญญา
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
ภาณุพันธุ์ยุคลทรงทราบดีว่า
การลาของศาสตราจารย์ศิลป์
พีระศรี เป็นการลาออก และ

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

พระบรมรูปรัชกาลปัจจุบัน

ภาพเหมือนนางมาลินี
พีระศรี โดย ศาสตราจารย์ศิลป
พีระศรี

ทรงทราบด้วยว่า เพราะอะไร
จึงทรงทำหนังสือถึงเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี ให้นำเสนอ
นายกรัฐมนตรี และทรงอ้างถึง
ความจำเป็นต้องมีศาสตราจารย์
ศิลป พีระศรี เพื่อความเจริญ
ก้าวหน้าทางศิลปของทาง
ราชการ พร้อมกันนั้นก็ทรง
ขอให้รัฐบาลปรับปรุงเงินเดือน
และเงินช่วยเหลือเพิ่มให้ด้วย
รัฐบาลอนุมัติ เป็นอันว่า
ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี
ได้กลับมาปฏิบัติราชการ
ในประเทศไทยต่อไปอีกในพ.ศ.
๒๔๙๓

การกลับมาของศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ครั้งนี้ มิได้นำครอบครัวมาด้วย เพราะภรรยาต้องดูแลลูกชาย คือโรมาโนกับลูกสาว คือ อีสเบลลา

ซึ่งทั้งสองคนได้เข้าศึกษาในประเทศอิตาลี

ต่อมา ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ได้แต่งงานกับนางสาวมาลินี เคนนี ซึ่งเป็นคนไทย แต่ไม่มีบุตรด้วยกัน ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี คงทำงานอย่างเข้มแข็งต่อมาจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เหลือไว้แต่ผลงานอันยิ่งใหญ่ทั้งในด้านประติมากรรม ด้านวรรณกรรม และปรัชญาทางศิลปอันทรงคุณค่ามหาศาล นายธนิต อยู่โพธิ์ ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร และผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยศิลปากรขณะนั้น ได้เคยร่วมงานกับศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี อย่างใกล้ชิดคนหนึ่ง ได้เขียนข้อความยกย่องสรรเสริญไว้ในหนังสือที่จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๕ ตอนหนึ่งว่า

“ท่านศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ดำรงตำแหน่งเป็นคนบดี คณะจิตรกรรมและประติมากรรมในมหาวิทยาลัยศิลปากรอีกตำแหน่งหนึ่งมาแต่แรกจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ท่านอบรมฝึกสอนศิษย์ในศิลปช่างเขียน ปั้น

หล่อ แกะสลัก ให้สำเร็จการศึกษาไปหลายรุ่น ซึ่งเป็นกำลังสำคัญแก่ราชการและพัฒนาประเทศไทยในสมัยปัจจุบันเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้ว่าในระยะหลังนี้ ไม่จำเป็นต้องส่งงานปั้นหล่อไปทำในต่างประเทศเช่นแต่ก่อน ในขณะที่ปฏิบัติราชการและอบรมสั่งสอนศิษย์ตลอดมานั้น ตัวท่านเองก็สนใจศึกษาค้นคว้าเรื่องศิลปของไทยไปด้วย เป็นเวลาร่วม ๔๐ ปี จนมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ และท่านก็มีใจรักศิลปกรรมของไทยเป็นอย่างยิ่ง จึงได้เขียนหนังสือเผยแพร่ให้โลกภายนอกได้รู้จักศิลปของไทยอย่างกว้างขวาง และแสดงความเป็นห่วงเป็นใยในศิลปกรรมชิ้นสำคัญๆ ของไทยที่มีอยู่ตามวัดวาอารามทั่วไปหมด เช่นที่ปรากฏในบทความของท่านซึ่งกรมศิลปากรได้จัดพิมพ์ออกเผยแผ่อยู่เนื่องๆ เอกสารเหล่านี้ นอกจะให้ความรู้และแง่คิดในเรื่องศิลปแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่า ท่านศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี เป็นผู้ที่มีใจรักและห่วงใยศิลปกรรมชิ้นงามๆ อยู่ตลอดเวลา แม้แต่ภาพเขียน

ตามผนังโบสถ์ วิหาร หรือที่เรียกว่าจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งแต่ก่อนไม่มีผู้เห็นความสำคัญกันนัก แต่ภายหลังที่กรมศิลปากรโดยความร่วมมือของท่านอาจารย์ศิลป พีระศรี ได้ดำเนินงานสำรวจแล้วเปิดการแสดง พร้อมทั้งจัดพิมพ์เอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเผยแพร่ออกไปก็เป็นทางชักจูงให้ประชาชนเกิดความสนใจกันยิ่งขึ้น จนบัดนี้ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ได้ทราบความสำคัญ และให้ความสนใจในเรื่องจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง

ตลอดเวลาที่ได้วิสาสะ และร่วมงานกันมากับท่านศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ข้าพเจ้าเห็นว่าท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีอภิยาศัยโอบอ้อมอารี และมีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องศิลปอย่างกว้างขวางทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเฉพาะศิลปทางจิตรกรรมและประติมากรรม ทั้งมีความรอบรู้ในเรื่องศิลปของไทยเป็นอย่างดี จนข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกและฝันเห็นไปว่าท่านเป็นเสมือนบ่อน้ำพุที่จะ

ดักดวงเอาความรู้เรื่องศิลปจากท่าน เท้าใดและเมื่อใดก็ได้ตลอดเวลา ๕ ปีเศษที่ล่วงมา เราได้คลุกคลีร่วมงานกันอย่างใกล้ชิด เคยร่วมกันเดินทางไปสำรวจและศึกษาหาทฤษฎีของศิลปไทย จากโบราณวัตถุและโบราณสถาน ตามหัวบ้านหัวเมืองหลายแห่งหลายท้องที่ เมื่อข้าพเจ้าเรียนได้ตามความรู้จากสิ่งที่พบเห็น ท่านก็เมตตาชี้แจงอธิบายให้จนเป็นที่เข้าใจ และมีหลายครั้งที่ท่านอุตส่าห์เขียนบทความพร้อมทั้งจัดทำและเขียนภาพประกอบให้ด้วย

...ในระยะต่อมาข้าพเจ้าได้เรียนปรึกษาท่านแล้วกำหนดเรื่องขอให้ท่านค้นคว้าเขียนเป็นเรื่อง ๆ ไป... นอกจากนั้นท่านศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ยังได้เขียนหนังสือและบทความเกี่ยวกับศิลปไทย และ ประเทศไทยเผยแพร่แก่อีกหลายเรื่อง และหลายเล่ม ซึ่งช่วยให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้รู้เรื่องเกี่ยวกับศิลปของไทย ชาบซึ้งและแพร่หลายเป็นอันมาก

เมื่อก่อนหน้าท่านจะถึงแก่กรรมไม่กี่เดือน ข้าพเจ้าได้ขอร้องให้ท่านศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี เขียนเรื่อง “ศิลป

สมัยสุโขทัย” ขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง และปรารถนาของท่านไว้ว่า ขอให้ท่านช่วยเขียนเรื่องศิลปสมัยต่าง ๆ ที่มีอยู่บนผืนแผ่นดินไทยเรื่องอื่น ๆ ต่อไปอีก เช่น ศิลปสมัยทวารวดี ศิลปสมัยลพบุรี ศิลปสมัยศรีวิชัย ฯลฯ เรื่องไหนก่อนหลังสุดแต่ความพอใจของท่าน ซึ่งท่านก็รับค่าแต่ไม่มีเรื่องสร้างสลดใจมีรูวายเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า และเข้าใจว่าย่อมเกิดขึ้นแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไปด้วย กล่าวคือ เมื่อท่านอาจารย์ศิลป พีระศรี ได้เมตตาเขียน The Art of Sukhothai นำมามอบให้ ข้าพเจ้าพร้อมทั้งภาพประกอบเรื่องอย่างเรียบร้อย และข้าพเจ้าได้มอบเรื่องนี้ให้นายเขียน ยิ้มศิริ แปลออกเป็นภาษาไทยไว้เช่นเคยเข้าวันหนึ่งท่านก็เข้ามาในห้องทำงานเช่นเคยพบและปรึกษางานกันเป็นประจำวัน ท่านมิได้แสดงอาการเจ็บป่วยอันใดแล้วบอกลาข้าพเจ้าอย่างคนมีธุรกิจเล็กน้อยว่าจะไปนอนโรงพยาบาล ขอให้หมอตรวจร่างกายสัก ๔-๕ วัน ข้าพเจ้าก็บอกแก่ท่านว่า “ดีแล้ว ในระยะนี้อาจารย์ทำงานหนัก ควรไปพักผ่อนให้หมอตรวจ

พระบรมราชานุสาวรีย์
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ปั้นโดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

เสียบ้าง แต่อาจารย์อย่านำเอา
'งานไปทำในโรงพยาบาลด้วย
นะ' ท่านก็หัวเราะแล้วลาออก
จากห้องไป แต่ครั้งคืนวันหนึ่ง
ขณะข้าพเจ้านั่งเขียนหนังสืออยู่
ที่บ้าน เด็กก็มาบอกว่า 'คุณ

มาลินีขอพูดโทรศัพท์ด้วย'
ข้าพเจ้าถึงกับเข่าอ่อนมือเท้าชา
เพราะนึกคิดขึ้นในทันทีว่า 'ท่าน
ศาสตราจารย์สิ้นชีวิตเสียแล้ว'
ไม่กล้าไปรับโทรศัพท์ รออยู่ครู่

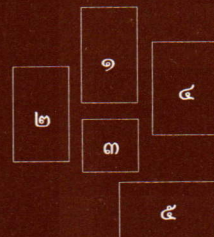

หนึ่งจนกลับได้สติและขาหาย
อ่อน จึงมารับโทรศัพท์ อนิจจา!
ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี
ได้สิ้นชีวิตจากพวกเราไปเสียแล้ว
เมื่อเวลา ๒๐.๑๐ น. คืนวันที่
๑๔ พฤษภาคม ๒๕๐๕ รวมอายุ
ได้ ๗๐ ปี ...ธารน้ำพุที่ข้าพเจ้า
เคยฝันเห็นไว้ ก็หยุดหลั่ง
กระแสน้ำ...

ผลงานของศาสตราจารย์
ศิลป์ พีระศรี ทั้งด้าน

ประติมากรรม สถาปัตยกรรม
รวมทั้งวรรณกรรมต่าง ๆ มี
รายชื่อที่นายพิพัฒน์ พงศ์พิพร
ได้รวบรวมชื่อไว้ใน "จุลสาร
ทอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ฉบับวันศิลป์ พีระศรี ๑๕
กันยายน ๒๕๒๗" ท่านผู้สนใจ
โปรดหารายละเอียดในจุลสาร
เล่มนั้นเถิด และขอจบชีวประวัติ
ของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี
ด้วยพระพุทธานุญาตที่ว่า "รูป
ชีวิติ มัจฉานัน นามโคตติ น
ชีวิติ" ซึ่งแปลว่า "ร่างกาย
ของสัตว์ทั้งหลายย่อมแตกดับ
ย่อยยับไป แต่ชื่อเสียง
และเกียรติคุณ หาเสื่อม
สลายไปไม่" 🕒

- ผลงานต่าง ๆ ของศาสตราจารย์ศิลป์
๑. พระประธาน ณ พุทธมณฑล
 ๒. พระบรมรูปสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 ๓. พระบรมรูปสมเด็จพระราชบิดา
 ๔. อนุสาวรีย์กรุงศรีวิชัย
 ๕. ภาพปั้นนูนต่ำ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

สงกรานต์

สมบัติ พลายน้อย

(ตอนที่ ๒)

๓. ประเพณี-ความเชื่อ

ตามประเพณีทั่วไปในเทศกาลสงกรานต์ ๓ วันนี้จะมีการทำบุญที่วัด จัดอาหารหวานคาวเป็นพิเศษ ชนมประจำเทศกาลในสมัยโบราณได้แก่ ข้าวเหนียวแดง นอกนั้นแล้วแต่จะจัดหาไป อย่างในเรื่องขุนช้างขุนแผน นางพิมไปตักบาตรที่วัดป่าเลไลยก์วันสงกรานต์ มีกลอนว่า

“ฝ่ายว่านางพิมมีศรัทธา
กล้วยชนมส้มซ่าใส่ถาดใหญ่
หยิบขันข้าวบาตรเดินนาไป
ใส่แต่หัวโตลงลงมาพลัน
ฯลฯ
หมู่มัดปลาแห้งทั้งแกงไก่
ไข่พอกซีกใหญ่ใส่อีกไซ
ใส่กรอกปลาแห้งแดงโม
แกงโถหนึ่งใส่ให้พอแรง”

ประเพณีในวันสงกรานต์นี้มีต่าง ๆ กัน และเรียกชื่อวันไม่เหมือนกัน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบจะขอเล่าประเพณีในวันสงกรานต์ทางภาคพายัพอย่างย่อ ๆ ให้ทราบเสียก่อน ว่าเขาทำกันอย่างไร จะแบ่งเป็นวัน ๆ ดังต่อไปนี้

วันต้นของสงกรานต์ เรียกว่า “วันสังขารล่อง” เวลาเช้าทุกบ้านยังป็นจุดประทัดดังสนั่นทวันไหว้ไปทั้งเมือง (เป็นเรื่องในสมัยก่อน) สายหน่อยไปจ่ายกับข้าวของกินเตรียมไว้ทำบุญ ต่อจากนั้นก็กวาดบ้านเรือนเก็บขยะมูลฝอยเผาไฟ เสร็จธุระแล้วอาบน้ำชำระร่างกายดำหัวสระผมให้สะอาดหมดจด

วันที่สองของสงกรานต์ เรียกว่า วันเนา (คือวันเนาในภาคกลาง) วันเน้างก็ถือเป็นวันจ่ายด้วย ถ้าวันสังขารล่องจ่ายไม่ทัน แต่พิธีของวันเนาเป็นวันเตรียมทำกับข้าวของกินสำหรับเอาไปทำบุญที่วัดในวันรุ่งขึ้น ในวันนี้จะเตรียมซั๊นบกเป็นๆ ปลาเป็นๆ ไข่ปล่อย เตรียมหาซื้อผ้า ผลไม้ ชมัน ส้มป่อย น้ำอบน้ำหอมโปรตน้ำผู้ใหญ่ เวลาเย็นพากันไปชนทรายเข้าวัด มีการสาดน้ำกันบ้างเล็กน้อย

วันที่สาม เรียกว่า วันพญาวัน (ภาคกลางเรียกว่าวันเถลิงศก) วันนีขาวบ้านนำกับข้าวของกินไปทำบุญตักบาตร เป็นการฉลองพระทรายเสร็จจากการทำบุญตักบาตรก็ปล่อยนกปล่อยปลา ต่อจากนั้นจัดพิธีสงน้ำพระประธานในวิหารด้วยน้ำขมันส้มป่อย น้ำอบน้ำหอม ท่มผ้าใหม่ แล้วเอาไม้ไปค้ำกิ่งโพธิ์ มีการบังสุกุลให้แก่ผู้ทีล่งลับไปแล้วเมื่อเสร็จพิธีต่าง ๆ ดังกล่าวมาก็มีการสาดน้ำข้างนอกวัด ไม่รดไม่สาดกันในวัด แต่ก็มีเพียงเล็กน้อยไม่มากมายอะไรนัก

วันที่สี่ เรียกว่า วันปากปีปากเดือน เป็นวันที่ขาวบ้านพากันไปขมาผู้ใหญ่ ถือขันข้าวตอกดอกไม้ น้ำขมันส้มป่อยและผลไม้ต่าง ๆ มีฟักแพง แดงกวา ซึ่งเป็นผลไม้ทีมีในระยนี้ บางทีก็มีเสื้อผ้าของขาร่วย เดินเป็นขบวนไปตามถนน วันนี้เป็นวันที่ขาวเมืองเว้นความถือตัว จะเล่นสาดน้ำกันอย่างไรก็ได้ตามชอบใจ เป็นวันที่สนุกสนานทีสุดของวันปีใหม่

สำหรับวันปากปีปากเดือนนี้ บางทีก็แยกเป็นสองวัน คือวันที่สี่เป็นวันปากปี วันที่ห้าเป็นวันปากเดือน ทั้งสองวันนี้มีการทำพิธีสะเดาะเคราะห์ร้ายด้วย

โดยเฉพาะวันเนา คือ วันที่สองนั้น ตามธรรมเนียมชาวเหนือเขาถือกันว่าไม่ให้พูดสิ่งทีไม่เป็นมงคลต่าง ๆ เช่นการคำทอ สบตสาบานหรือทะเลาะวิวาทกัน การห้ามพูดในสิ่งทีไม่เป็นมงคลนั้น ก็เห็นจะเป็นความเข้าใจของคนทั่วไป ว่าขึ้นปีใหม่แล้วก็ควรพูดควรทำแต่สิ่งทีดี จะได้เป็นสิริมงคลแก่ตนเองไปตลอดทั้งปี

ตามประเพณีสงกรานต์ของชาวเหนือ มีการดำหัวอีกอย่างหนึ่ง การดำหัวตามประเพณีเก่านั้นว่ามีเป็นสองอย่าง คือการดำหัวของวัด และการดำหัวของขาวบ้าน การดำหัวของวัดนั้นหมายความว่าพระสงฆ์วัดหนึ่งชักชวนขาวบ้านไปดำหัวพระสงฆ์ผู้ใหญตามวัดอื่น ๆ จะจัดขบวนแห่ มีฆ้องกลองเครื่องดนตรีพื้นเมืองบรรเลงไปตลอดทาง เมื่อขบวนไปถึงวัดใดก็จัดแบ่งเครื่องดำหัว มีน้ำหอม น้ำส้มป่อย มะปราง แดงกวา กล้วยอ้อยผลไม้ต่าง ๆ ไปถวายพระทีตั้งใจจะมาดำหัว เมื่อพระกล่าววโหสิกรรมและให้พรเป็นภาษาพื้นเมืองแล้ว ทั้งหมดที่ร่วมขบวนไปนั้นก็ยกมือสาธุขึ้นพร้อมกัน

แล้วก็ยกขบวนแพไปยังวัดอื่นต่อไป

ส่วนการดำหัวของชาวบ้านนั้น ก็คล้ายๆกับการดำหัวของวัด คือ แทนที่จะเป็นพระก็เป็นบิดามารดา ปู่ย่าตายาย หรือผู้ใหญ่ ที่เคารพนับถือ เครื่องดำหัวโดยมากมีผ้าซา คือ ผ้าขาวทอด้วยมือ ผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดตัว เลื่อผ้าอย่างอื่น มะพร้าว กล้วย อ้อย ดอกไม้ ธูปเทียน น้ำมัน ส้มป่อย ทมาทพลู เมื่อบุตรหลานเอาสิ่งของมาดำหัว เจ้าของบ้านก็จะรับมานั่งขัดสมาธิคอยรอรับ บุตรหลานก็จะนำเครื่องดำหัวมาวางตรงหน้า แล้วนั่งพับเพียบพนมมือ เจ้าของบ้านก็จะกล่าวคำอวยพรและอธิษฐานในสิ่งที่ลูกหลานได้ล่วงเกินมาในตอนต้นๆ ผู้ที่ได้รับพรก็จะยกมือพนมขึ้นเหนือศีรษะ

คำว่า ดำหัว นี่เป็นคำที่มีความหมายเฉพาะ ถ้าฟังเผินๆก็จะเหมือนว่าเป็นการดำน้ำหรือเอาศีรษะดำลงไปในน้ำ ตามที่ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวเหนืออธิบายว่า ผู้ที่ไปดำหัวไม่ได้เอาน้ำไปรดให้ผู้ใหญ่เป็นแต่ผู้ใหญรับเอาน้ำส้มป่อย หรือน้ำอบที่เตรียมไปนั้นประพรมลงบนศีรษะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือทำพอเป็นพิธีเป็นกิริยาว่าได้ดำน้ำสระหัวแล้ว การดำหัวทางภาคเหนือจึงต่างกับการรดน้ำผู้ใหญ่ทางภาคกลาง ทางเหนือผู้ใหญ่ทำเอง แต่ทางภาคกลางผู้น้อยหรือลูกหลานไปรดน้ำใส่ฝ่ามือหรืออบให้ท่าน

การดำหัวนิยมทำในวันพญาวัน (วันเถลิงศก)

การเรียกชื่อวันทั้ง ๓ ดังกล่าวมา ทางภาคใต้สมัยโบราณออกจะแปลกกว่าเพื่อนทางเมืองนครศรีธรรมราชเรียกวันมหาสงกรานต์ ว่า “วันเจ้าเมืองเก่าหรือวันส่งเจ้าเมืองเก่า” เรียกวันกลางว่า “วันว่าง” เรียกวันเถลิงศกว่า “วันเจ้าเมืองใหม่หรือวันรับเจ้าเมืองใหม่”

วันส่งเจ้าเมืองเก่า มีการสงน้ำพระ (รดน้ำผู้ใหญ่และเล่นสาดน้ำวันสุดท้าย)

ในวันว่างนั้นถือว่าเป็นวันที่เทวดาขึ้นสวรรค์ไปรายงานเหตุการณ์ของมนุษย์ เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับวันสงกรานต์มีต่างกันไป ตามธรรมเนียมพม่าเขาว่า ในระยะต้นหรือก่อนสงกรานต์สองสามวันพระอินทร์จะเสด็จลงมาในโลกมนุษย์ เพื่อสำรวจดูความประพฤติ ในระหว่างที่พระอินทร์ลงมาอยู่ในโลกมนุษย์นี้ พวกเด็กๆ มักจะถูกเตือนให้ระมัดระวังตัวให้ดี คือให้ประพฤติตัวเรียบร้อย เพราะเชื่อกันว่าพระอินทร์จะนำสมุดเล่มใหญ่ลงมาสองเล่ม เล่มหนึ่งเป็นหนังสือบันทึกชื่อของพระอินทร์จะจดบันทึกความประพฤติของพวกมนุษย์ลงในสมุดสองเล่มนี้ โดยแยกประเภทไว้พวกละเล่ม พวกที่ทำชั่วไม่ประพฤติตามระเบียบแบบแผนอันดีงาม ก็ถูกจดลงในสมุดหนังสือ พวกที่ทำดีประพฤติชอบ อยู่ในศีลธรรมอันดีก็จดลงไว้ในสมุดทอง

ความเชื่อเรื่องสมุดบันทึกความดีความชั่วของมนุษย์นี้แปลกที่ มีความเชื่อคล้ายๆกันหลายชาติ ไทยเราก็มองว่าเทวดาจดความดีความชั่วของมนุษย์

เหมือนกัน ในหนังสือไตรภูมิพระร่วงกล่าวว่ามีเทวดา ๔ องค์คือสมุทบัญญัติและบาปของมนุษย์ “ผู้ใดกระทำบุญอันใดได้ เทพยดานั้นเขียนชื่อผู้นั้นในแผ่นทองสุกแล้ว ทูลใส่เหนือหัวไปถึงพระญายมราช...ผู้ใดกระทำบาปใส่เทวดานั้นก็ตราบาปเขียนในแผ่นหนังหมา” เมื่อตายไปก็เอาสมุทบัญญัติมาคิดกันว่าควรจะตกนรกหรือขึ้นสวรรค์

สมุทประวัติแบบนี้พวกยิวหรือชาวอิสราเอลเขาก็มีเหมือนกัน แต่เขามีถึงสามเล่ม ในวันปีใหม่ของเขาพระผู้เป็นเจ้าจะเปิดสมุทเล่มนี้ดู เล่มหนึ่งสำหรับคนชั่วร้าย เล่มสองสำหรับคนดี เล่มสามสำหรับคนกึ่งดีกึ่งชั่ว เขาอธิบายว่าคนดีจะถูกจารึกชื่อลงในสมุทแห่งชีวิตทันที คนชั่วร้ายก็จะถูกจารึกชื่อในสมุทแห่งความตายเหมือนกัน ส่วนคนกึ่งดีกึ่งชั่วจะเปิดโอกาสให้กลับใจได้อีก ๑๐ จึงจะจดลงในสมุท เรียกว่ายังมีการรอลงอาญา

สรุปว่าในวันขึ้นปีใหม่ของไทยหลายชาติเชื่อกันคล้าย ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นตรุษจีนหรือเทศกาลขึ้นปีใหม่ของไทยล้วนแต่ห้ามกล่าวคำหยาบ ให้พูดจาด้วยถ้อยคำอันไพเราะเหมือนกันหมด

ในตอนต้นกล่าวถึงตำนานสงกรานต์ของไทยลือไว้เล็กน้อย จะขอกล่าวถึงประเพณีความเชื่อของไทยลือต่ออีกสักนิด ประเพณีสงกรานต์ของไทยลือ ถือว่าวันที่ ๔ ที่เรียกว่า วันปากปี เป็นวันส่งเคราะห์หมู่บ้านเป็นงานส่วนรวม ทำให้คนในหมู่บ้านหมดเคราะห์ ลีนโคก และเขาถือว่าวันพญาวัน (เถลิงศก) เป็นวันที่ที่สุด

มีธรรมเนียมของไทยลือบางเมือง เขาให้ชายหนุ่มหญิงสาวออกไปเก็บหน่อไม้อ่อน ที่ขึ้นอยู่ตามริมลำธาร และในขณะที่หาหน่อไม้ชายหนุ่มหญิงสาวก็จะได้พบและพูดจา กัน บางทีก็ล้อมวงลงนั่งร้องเพลงเกี่ยวกับสนุกสำราญใจ และในตอนเช้าตรู่ของวันสงกรานต์จะได้ยินเสียงอีกกะตึกเหมือนวันตรุษจีนสมัยก่อน คือ มีการยิงปืนใครมีปืนคาบศิลา ก็เอาออกมายิงขึ้นฟ้า เสียงป็นดังลั่นสนั่นไปหมด ในเวลา

ยังก็มีการกล่าวคำไล่ผีไปตายด้วย เพราะนอกจากจะไล่ผีให้ออกไปพ้นหมู่บ้านแล้ว เขายังถือว่าได้ไล่ความชั่วหรือเคราะห์ร้ายในปีเก่าให้หมดไปอีกด้วย

เล่าถึงการเก็บหน่อไม้ของพวกไทยลือ ทำให้นึกถึงเรื่องการเก็บดอกไม้ของไทยทางภาคอีสาน หลวงผดุงแคว้นประจันต์ (จันทร์ อุดตารณคร) ได้เล่าว่าหลังจากสงกรานต์แล้ว พวกหญิงสาวชายหนุ่มตลอดจนพระสงฆ์สามเณร ต่างพากันไปเก็บดอกไม้ในป่ามาบูชาพระ วิธีไปเก็บก็มีระเบียบคือเตรียมผักซึ่งมัดกำทำเป็นรูปคล้ายโต๊ะทำเป็นช้ายันไม่ให้ล้ม เมื่อไปถึงป่ามีดอกไม้มาก ๆ เขาก็จะหยุดเก็บดอกไม้มาประดับติดเข้ากับมัดผักนี้ เมื่อต่างก็ประดับดอกไม้จนสวยงาม แล้วก็แหงกลับวัด ในระหว่างทางนั้นขบวนของพวกเก็บดอกไม้ไปพบกับขบวนเก็บดอกไม้ของพวกบ้านอื่นเข้า ก็จะทำตีกลองตบแข่งกัน คือ ในขบวนเก็บดอกไม้นี้จะมกลองตบซึ่งมีรูปร่างคล้ายกลองยาว แต่ปิดหนังทั้งสองข้าง กับม้อมห่มุ่ยและนาบ รวม ๓ อย่างเป็นเครื่องดนตรีแท้ไป

ถ้ากลองตบของฝ่ายใดตีได้ดังกว่าก็เป็นฝ่ายชนะ
ก่อพระทราย

ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันในเทศกาลสงกรานต์อีกอย่างหนึ่งก็คือ การก่อพระทราย ในสมัยก่อนวัดที่อยู่ใกล้แม่น้ำจะได้ทรายเข้าวัดทุกปี เพราะมีหาดทรายหรือใช้เรือขนทรายจากที่อื่นมาได้สะดวก พวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ จะช่วยกันขนทรายมากองไว้ที่ลานวัด ให้มีจำนวนมากพอที่จะแบ่งให้คนอื่นก่อพระทรายได้บ้าง พอถึงเวลาบ่ายหนุ่มสาวก็จะแต่งตัวออกจากบ้าน เตรียมธงกระดาษสีซึ่งตัดเป็นรูปสามเหลี่ยม ขายธงติดปลายไม้ไปด้วย เมื่อก่อพระทรายซึ่งส่วนมากจะทำเป็นรูปลอมฟางหรือรูปกรวยเรียบร้อยแล้ว ก็เอาธงกระดาษปักประดับไว้ บางคนก็ทำธงราวเล็ก ๆ ผูกประดับให้สวยงามขึ้น ที่ศรัทธามากก็เอาเศษสดางค์บรรจุไว้ในองค์เจดีย์ทรายหรือเก็บใบโพธิ์มาบรรจุ การก่อพระทรายนั้นถ้าจะเล่าอย่างพิสดารก็จะยืดยาวไปสรุปว่าการก่อพระทรายเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งคือเท่ากับขนทรายเข้าวัด ซึ่งทางวัดอาจนำไปใช้ในการก่อสร้างหรือถมที่ลุ่มภายในวัดก็ได้

สงกราน้ำพระ

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาพระเจ้าแผ่นดินเสด็จไปสงกราน้ำพระพุทธรูปภูมิกรพระศรีสรรเพชญ์และเทวรูปพระพิฆเนศวร แลโปรดฯให้นิมนต์พระสงฆ์ราชาคณะเข้ามาสงกราน้ำในพระราชวัง ส่วยราษฎรก็พากันไปสงกราน้ำพระตามวัดต่าง ๆ (กล่าวตามจดหมายเหตุโบราณ) การสงกราน้ำพระนั้นจะต้องเตรียมน้ำอบไทย เครื่องหอม ผ้าอบหรือสรงแล้วแต่ศรัทธา เมื่อสงกราน้ำพระแล้วก็ถวายของ

เรื่องสงกราน้ำพระมีประกาศรัชกาลที่ ๔ เรื่องให้คงพระสงฆ์ที่ถวายน้ำสงกรานต์ในปีชวด พ.ศ. ๒๓๙๕ เป็นเรื่องที่น่ารู้จึงขอคัดมาลงไว้ดังต่อไปนี้

“พระราชพิธีสงกรานต์นี้ก็มีสืบมาแต่โบราณ พระมหากษัตริราชเจ้าทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในวันสงกรานต์นั้นก็ต่าง ๆ กัน หาเหมือนกันไม่ เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แลครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้น ถ้าถึงเทศกาลสงกรานต์หาได้นิมนต์พระราชาคณะให้สงกราน้ำถวายไตรครบเท่าพระชั้นชาไม่ เลือกถวายไตรสงกราน้ำตามขอบพระทัยแต่พระราชาคณะที่เคยทรงนับถือ มากบ้างน้อยบ้างตามกำหนดไม่ ครั้นมาเมื่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น เมื่อได้เกลี้ยถว้ลยราชสมบัติขึ้นใหม่ ๆ ก็ยังทรงประพุดติดต่อมาเหมือนอย่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์นั้น ต่อหลายปีล่วงมาแล้ว จึงโปรดให้นิมนต์พระราชาคณะที่มีอายุมากกว่าพระชั้นชาทั้งเจ้าพระที่เป็นพระบรมวงศมาทรงถวายไตรและสงกราน้ำให้เท่ากับพระชั้นชา และทวีขึ้นปีละองค์ ๆ ต่อมา”

ดังนั้นจะเห็นว่าพระราชนิยมในเรื่องการสงกราน้ำพระไม่เหมือนกัน ในส่วน

ประชาชนนั้นบางครั้งก็ขาดความระมัดระวังไม่มีระเบียบในบางที่บางแห่งสงฆ์
พระสงฆ์ทั้งวัด วิธีสงฆ์พระสงฆ์เท่าที่เห็นตามชนบทหรือแม้แต่ในกรุงเทพฯเอง ก็เรียก
ได้ว่าเอาน้ำไปอบให้ท่านนั่นเอง ที่มีสัมมาคารวะก็จะรดน้ำที่มือท่าน ที่ถือวิสาสะ
ความมักคั่นหรือคิกคะนองจนเกินไป ก็จะตักน้ำมารดราดศีรษะพระสงฆ์เลยทีเดียว
ซึ่งส่วนมากจะเป็นพระหนุ่ม ๆ คนรดก็จะเป็นสาว ๆ ความจริงนั้นก่อนที่จะมีการสง
ฆ์พระ น่าจะได้มีการแนะนำถึงวิธีการสงฆ์พระที่สุภาพเรียบร้อยเสียก่อนก็จะเป็น
การดี ข้อสำคัญหลวงพ่อย่าไปสนุกกับสีกาให้มากนักก็แล้วกัน เพราะบางรูปลงไปเล่น
สาดน้ำเสียด้วยก็มี

บางแห่งตัดความวุ่นวายสงฆ์พระเฉพาะสมภารเจ้าวัดเพียงรูปเดียว เมื่อสง
ฆ์แล้วพระสงฆ์ก็ครองผ้าสบงจีวรที่สับปुरुษาไปถวายต่อจากนั้นก็ขึ้นธรรมาสน์เทศน์
แสดงอานิสสงฆ์และให้พรแก่ผู้ที่ไปรดน้ำ บางทีก็ไม่มีเทศน์อะไรเพียงแค่พระท่าน
กล่าวอวยพรสั้น ๆ เท่านั้นเอง ต่อจากนั้นพวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็หันมาเอาน้ำสาดกันเอง
ถ้ามีสาวใหญ่หนุ่มใหญ่มาร่วมด้วย ในนิราศราพิงของพระอยู่วัดสุทัศน์เทพวราราม
ได้แต่งถึงเรื่องการเล่นมอมหน้าวัดตอนหนึ่งว่า

“लगพวกล่นล่่มอมด้วยเหม่าทมม้อ
เปื่อนมอลอแก้มคางนางล่นได้
แม่แปรกมิใช่ชั่วไม่กลัวใคร
ผ้าสไบคาคณมกลมเป็นเกลียว
สองมือค้ำกำเขม่าเอาไล่ป้าย
พวกลัวยว้างหนีสตรีเหนียว
ดูเขาเล่นกันเป็นสุขสนุกเจียว”

นี่แสดงว่าเล่นสกปรกกันมาแต่โบราณแล้ว แต่ในครั้งกระนั้นเขาเล่นเฉพาะ
ในหมู่พวกลัวของเข่า ถ้าเป็นคนอื่นที่ไม่ได้เตรียมตัวมาเล่นเข่าก็ยกเว้น ในปัจจุบันสังคม
เปลี่ยนไป ผู้ที่เดินทางไปมาอาจจะไปธุระหรือมีกิจจำเป็นที่จะต้องไปโดยรีบด่วน
ถ้าไปทำให้เขาเปียกเสียแล้วเข่าก็ไปธุระไม่ได้ และอาจเป็นชนวนให้เกิดการวิวาท
โต้เถียงขึ้นได้ สังเกตดูในเวลาที่ไม่ได้เล่นตามประเพณีเสียแล้ว แต่เป็นการแสดงความ
หยาบคายปราศจากความสุภาพเรียบร้อย ไม่ได้ดูว่าใครควรจะรดหรือไม่ควร น้ำที่ใช้
ก็สกปรก น้ำรังเกียจ บางครั้งผสมสีเมื่อถูกเสื้อผ้าสีขาว ก็ทำให้เสื้อเสียเป็นการ
ทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น อย่างไม่น่าให้อภัย

ผู้เขียนเคยอ่านพบในหนังสือพิมพ์ภาษาลาวฉบับหนึ่งนานมาแล้ว เขาได้เล่า
ถึงเรื่องสงกรานต์ในประเทศลาวก่อนคอมมิวนิสต์เข้าครอบครองว่า ในวันสงกรานต์
จะได้ยินเสียงประชาชนพลเมืองร้องอวยพรกันว่า “ขอให้อายุ วัฒน โณ สุโข พลั้ง” ทุกท
ทุกแห่งคำอวยพรอย่างนี้ ดูออกจะเก่าไป แต่ทว่าเป็นคำอวยพรที่รักษามรรยาท

เก่า ๆ ไว้ได้มากที่สุด

ความจริงก่อนสร้างน้ำพระสงฆ์ เขาจะสร้างน้ำพระพุทธรูปก่อนอย่างในสมัยกรุงศรีอยุธยาพระเจ้าแผ่นดินเสด็จไปสร้างน้ำพระพุทธรูปปฏิมากร พระศรีสรรเพชญ์ ดังกล่าวข้างต้น ส่วนประชาชนทั่วไปก็จะสร้างน้ำพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพระพุทธรูปที่มีอยู่ตามวัดใกล้บ้าน เช่น ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้คนที่อยู่ใกล้วัดพนัญเชิงก็จะพากันไปสร้างน้ำหลวงพ่อดโต (พระพุทธรูปรัตนนายก พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยหน้าตักกว้าง ๗ วา ๑๐ นิ้ว สูงตลอดพระรัศมี ๙ วา ๒ คอก) สมัยเมื่อ ๕๐-๖๐ ปีก่อนนั้นผู้คนพากันเอาน้ำไปฉีดและสาดที่องค์พระ ซึ่งทำให้องค์พระพุทธรูปเสียหาย ต่อมาภายหลังเมื่อปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมปิดทองใหม่เรียบร้อยแล้ว จึงได้หล่อเป็นองค์จำลองขึ้น เมื่อมีผู้ประสงค์จะปิดทองหรือสร้างในวันสงกรานต์ก็เชิญออกมาข้างนอกวิหารให้ประชาชนสร้างน้ำ ผู้ที่จะสร้างน้ำก็ไม่ต้องเข้าไปเบียดเสียดกันข้างในวิหารและสถานที่ก็ไม่สกปรก

การสร้างน้ำพระพุทธรูปนั้นทำไม่เหมือนกัน บางที่บางแห่งเช่นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในประเทศลาว เขาก็ไม่ได้เอาน้ำไปสร้างที่องค์พระโดยตรง แต่ใช้รางไม้บ้าง รางไม้ไผ่บ้าง รางเช่นนี้น้ำทอดยาวไว้ในที่สูงเสมอศีรษะ ประชาชนที่จะสร้างน้ำพระพุทธรูปก็เอาน้ำหอมหรือน้ำท่าเทลงในรางไม้นั้น น้ำก็จะไหลไปตามรางแล้วไหลลงสร้างที่องค์พระพุทธรูปเลยทีเดียว วิธีสร้างน้ำพระพุทธรูปแบบนี้เรียกว่า สะดวกสบายดี สร้างกันที่ละหลาย ๆ คนก็ได้ ไม่ต้องเบียดเสียดอัดแออัดกัน

ทางภาคอีสานสมัยโบราณถือว่าการสร้างน้ำเป็นเรื่องสำคัญมากจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญสร้างน้ำ” คือ สร้างน้ำพระพุทธรูป สร้างน้ำพระสงฆ์ สร้างน้ำหรือรดน้ำผู้ใหญ่ บางแห่งสร้างน้ำพระพุทธรูปอยู่ถึง ๑๕ วันจึงเลิก บางแห่งก็สร้างน้ำพระตลอดเวลา ๑ เดือนตอนบ่าย ๆ เริ่มแต่วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ พอถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ จึงมีพิธีสวดมนต์เชิญพระพุทธรูปกลับเข้าประดิษฐานที่เดิมและขอขมาพระพุทธรูป

บางลัทธิถือว่า ถ้าปีใดผู้เฒ่าผู้แก่หนุ่มสาวไม่เล่นสาดน้ำปีนั้นฝนจะน้อย ถือกันว่าการเล่นสาดน้ำเหมือนดังพญานาคเล่นน้ำในสระโหนดาดและการเล่นสาดน้ำนั้นเขามีจุดประสงค์คืออิฐฐานขอให้ฝนตก เพื่อบ้านเมืองจะได้อยู่เย็นเป็นสุข และเขาถือว่าน้ำสร้างพระพุทธรูปนั้นเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ประพรมบ้านเรือน ลูกหลาน วัวควายให้ปราศจากโรคภัยอันตรายทั้งปวง

ปล่อยนกปล่อยปลา

การปล่อยนกปล่อยปลาในเทศกาลสงกรานต์ได้มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยามีหลักฐานกล่าวไว้ในหนังสือ “ภูมิสถานกรุงศรีอยุธยา” ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นมีหมู่บ้านอยู่สองแห่งที่จับสัตว์มาขายคือบ้านพระกราน (หรือปากกราน) จับปลาหมอเกราะ

บ้านป้อมหัวพวนขายนกอั้งชัน นกกระจาบ นกลีษมพู นกปากตะกั่ว นกและปลาเหล่านี้มีคนจับใส่กรงและใส่อ่างมาเร่ขายให้ชาวกรุง เพื่อจะได้ซื้อปล่อยในเทศกาลตรุษสงกรานต์ ส่วนในหนังสือ "คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม เอกสารจากหอหลวง" มีข้อความต่างกันไปบ้างดังนี้

“บ้านพระกราน ชาวบ้านนั้นจับปลาหมอกระต๊ามมาเร่ขายบ้าง ใส่เรือมาเร่ขายบ้าง ในระดุกรุขันธ์สงกรานต์ ชาวกรุงซื้อปล่อยทำบุญ” และ “บ้านป้อมหัวแหลมพวกแขกเก่าแลลาวเก่า จับนกอั้งชันแลนกกระจาบมาตายเทียวเร่ขาย ๑ แลจับนกลีษมพู นกปากตะกั่ว นกแดงอิฐ นกกระติ นกกระจาบเป็น ใส่กรงขังไปเทียวเร่ขายให้ชาวพระนครซื้อปล่อยเมื่อรดเทศกาลกรุขันธ์สงกรานต์”

ดินเหตุที่จะมีการปล่อยนกปล่อยปลาในเทศกาลสงกรานต์มีกล่าวกันต่าง ๆ เฉพาะเรื่องปล่อยปลาเป็นเรื่องเล่ากันว่า ในสมัยพุทธกาลมีสามเณรรูปหนึ่งซึ่งพระสารีบุตรทราบว่าจะต้องมรณภาพภายในเจ็ดวัน จึงเรียกสามเณรมาบอกเรื่องราวให้ทราบ และได้แนะนำให้สามเณรไปลาญาติโยมให้ทั่วก่อนจะมรณภาพ สามเณรจึงออกเดินทางไปลาญาติโยมตามที่ต่าง ๆ ในระหว่างที่เดินทางไปนั้นเองสามเณรก็ไปพบปลาตกคักอยู่ในสระที่น้ำแห้งเข้าแห่งหนึ่ง สามเณรมีความสงสารปลาเหล่านั้น เพราะเชื่อว่าถ้าปล่อยทิ้งไว้อย่างนั้นปลาจะตายอย่างแน่นอน สามเณรจึงจับปลาเหล่านั้นไปปล่อยในแม่น้ำ

เมื่อได้ช่วยเหลือปลาให้พ้นจากความตายแล้ว สามเณรก็เดินทางไปลาญาติโยมจนทั่ว ครั้นสามเณรอยู่ต่อมาจนครบเจ็ดวัน สามเณรก็ไม่เป็นอะไร ไม่มีอาการว่าจะหมดอายุ ทั้งนี้พระสารีบุตรเองก็แปลกใจเหมือนกัน เพราะถึงเวลากำหนดแล้วเหตุใดจึงมีชีวิตอยู่ได้ พระสารีบุตรจึงถามสามเณรรูปนั้นว่าทำอะไรบ้างหรือเปล่า ในระหว่างเจ็ดวันที่ผ่านมานั้น สามเณรก็เล่าว่าในระหว่างที่เดินทางไปลาญาติโยมนั้น ได้ช่วยปลาให้พ้นจากความตาย พระสารีบุตรเมื่อทราบเรื่องเช่นนั้นก็ชี้แจงให้สามเณรฟังว่า ที่รอดพ้นความตายมาได้นั้นะ ไม่ใช่อะไรอื่นหรอกเป็นเพราะผลบุญที่ปล่อยปลาให้พ้นจากความตายนั่นเองช่วยไว้ จึงทำให้อายุยืนต่อไป

เรื่องที่เล่ามานี้เป็นเรื่องที่เล่าสืบกันมา เพื่อแสดงให้เห็นอันสงสของการปล่อยปลา และกล่าวกันว่าเรื่องนี้เองที่เป็นต้นตำนานที่เกิดมีประเพณีปล่อยปลาขึ้นทางประเทศพม่ามีกล่าวอีกอย่างหนึ่ง เมื่อเทียบกับเรื่องนี้แล้วจะเห็นว่าผิดกันมาก

ตามตำนานของพม่ากล่าวว่า การที่ปล่อยปลาในวันสงกรานต์นั้นก็เนื่องมาจากพระอาทิตย์ย้ายจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษ ที่กล่าวเช่นนี้บางท่านที่ยังไม่รู้เรื่องทางโหราศาสตร์อาจจะสงสัย คือ ตามความหมายทางโหราศาสตร์นั้น ราศีมีนมีสัญลักษณ์เป็นรูปปลา ส่วนราศีเมษมีสัญลักษณ์เป็นรูปแกะ สงกรานต์เริ่มเมื่อพระอาทิตย์ย้ายจากราศีมีน คือราศีรูปปลาไปสู่ราศีเมษ อาการที่พระอาทิตย์ย้าย

จากราศีรูปปลาไปสู่ราศีเมษนี้เองที่ดูคล้ายกับว่าพระอาทิตย์ได้ปล่อยปลาไป ฉะนั้น การที่พม่าปล่อยปลาในวันสงกรานต์ จึงคล้ายกับเป็นการประกาศว่าพระอาทิตย์ ย้ายราศีจากราศีรูปปลาไปแล้ว บัดนี้ถึงเทศกาลขึ้นปีใหม่แล้ว ชาวพม่าจึงพากัน ปล่อยปลาเอาอย่างพระอาทิตย์

เรื่องปล่อยปลามีตำนานแต่เรื่องปล่อยนกหาเหตุที่มาไม่ได้ ในปัจจุบันคนปล่อยนก ปล่อยปลา เพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยขจัดทุกข์ขจัดภัยให้หมดไป ทิ้งเอาบุญเอากุศล จากการปล่อยสัตว์ให้มาช่วยชีวิตตน ความจริงการปล่อยสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ ทรมานเป็นการดี และควรจะทำตลอดชีวิตไม่ใช่ชั่วคราวดังกล่าวมาข้างต้น บังสกุลอัฐิ

ในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยานิยมสร้างพระเจดีย์ที่บรรจุอัฐิไว้ในวัด สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงอธิบายไว้ในเรื่อง “มูลเหตุ แห่งการสร้างวัดในประเทศไทย” ตอนหนึ่งว่า “ใครตั้งวงศ์สกุลได้เป็นหลักฐาน ก็สร้างวัดเป็นอนุสาวรีย์สำหรับบรรจุอัฐิธาตุของ วงศ์สกุล มักสร้างเจดีย์ขนาดเขื่อง สององค์ไว้ข้างหน้าโบสถ์ เป็นที่บรรจุอัฐิธาตุหรืออุทิศต่อบิดาองค์หนึ่งมารดาองค์หนึ่ง ส่วนสมาชิกในสกุลนั้นเมื่อใครตายลงเผาศพแล้ว ก็สร้างสถูปเจดีย์ขนาดเล็กย่อมลงมา เป็นที่บรรจุอัฐิธาตุรายไปรอบโบสถ์ เรียกกันว่าพระเจดีย์ราย ครั้นถึงเวลานักขัตฤกษ์ เช่น ตรุษสงกรานต์ก็พากันออกไปทำบุญให้ทานอุทิศเปตพลีที่วัดของสกุล”

ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เห็นว่าการบรรจุอัฐิไว้ในพระเจดีย์นั้นไม่ปลอดภัย ด้วยกรุงศรีอยุธยาถูกเผาผลาญเป็นตัวอย่างให้เห็น และกรุงเทพฯ ก็เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ ไม่ทราบว่าจะมีศิกเหนืไต้เสียอะไรอีก “จึงงดประเพณีที่บรรจุอัฐิไว้ในวัดเสียชั่วคราว มักรักษอัฐิ วงศ์สกุลไว้ที่บ้านเรือน ยังเป็นประเพณีอยู่แพร่หลายจนทุกวันนี้”

ตามประเพณีดังกล่าวในชนบทเคยนิยมทำพิธีบังสกุลอัฐิในวันสงกรานต์ วันสุดท้าย คือจะนำโกศบรรจุอัฐิมาที่วัด ให้พระบังสกุลแล้วประพรมน้ำอบที่อัฐิ บางรายไม่มีอัฐิครบหมดทุกคนก็ใช้วิธีจดชื่อบังสกุลก็มี แต่ในปัจจุบันนี้ดูจะบางตาลง จะเป็นเพราะไม่นิยมเก็บอัฐิไว้ที่บ้านหรืออย่างไรก็ไม่ทราบ (นิยมบรรจุไว้ข้างกำแพง วัดและฐานพระเจดีย์ ฯลฯ กันมากขึ้น)

(อ่านต่อฉบับหน้า)

กองทัพไทย เพื่อแผ่นดิน

พลาดิัย สิทธิธัญกิจ

(ตอนที่ ๓)

“คทาจอมทัพไทย”

คทาจอมทัพไทยเป็น
เครื่องหมายแห่งเกียรติยศอัน
สูงสุดของกองทัพ ถือเป็น
สิ่งสำคัญแห่งเดชาานุภาพทาง
ทหารที่พระมหากษัตริย์ทรง
ดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

เดิมนั้นกิจการทหาร
ของประเทศไทย ยังจัดตาม
แบบโบราณโดยแบ่งอำนาจ
การสักเกณท์และการระดม
พลให้อำนาจแก่มหาดไทย
กลางโหม และกรมเท่านั้น
ข้าราชการจึงมีเพียงประเภท
เดียว มิได้แบ่งเป็นข้าราชการ
ทหารกับข้าราชการพลเรือน
อย่างปัจจุบันด้วยถือว่าทั้ง

ทหารและพลเรือนนั้นอยู่
ในตัวคนคนเดียวกันแล้ว
กล่าวคือ ในยามปกติก็เป็น
พลเรือน พอเกิดสงครามขึ้นก็
จับอาวุธเป็นทหารทันที

การจัดปกครองแบบนี้
สมัยแรก ๆ น่าจะเกิดการสับสน
ไม่เป็นระเบียบ ดังนั้นเมื่อถึง
แผ่นดินสมเด็จพระบรม
ไตรโลกนาถกษัตริย์กรุงศรี
อยุธยา (พ.ศ. ๑๙๗๗) จึงได้
ปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยโปรด
ให้จัดตั้ง “ทำเนียบศักดิ์นา”
ขึ้นเป็นเครื่องกำหนดระดับยศ
ชั้นของประชาชนในประเทศ
เรียกว่า ศักดินา กล่าวคือ
ข้าราชการจะมีศักดิ์นาสูงสุดได้
เพียง ๑๐,๐๐๐ ไร่ คือชั้น
“เจ้าพระยา” และ ชั้น
“พระยา” ดังที่ใช้เรียกขานว่า
“พระยานาหมื่น” ตามทำเนียบ
โบราณ เจ้าพระยาและพระยา
ชั้นนี้มีอยู่ในราชการเพียง ๑๙
ตำแหน่งเท่านั้น ภายหลังได้มี
พระยานอกทำเนียบขึ้นอีกมาก
มายหลายตำแหน่ง ล้วนแต่
มีศักดิ์นาไม่ถึงชั้น “พระยา
นาหมื่น” คงได้รับจำนวนลด
ลงมาก

ดังนั้นเครื่องยศระหว่าง
“เจ้าพระยา” กับ “พระยา”
จึงมีส่วนแตกต่างกันหลาย
อย่าง โดยเฉพาะเครื่องยศ
จะมีดาบ “ดาบ” เป็นเครื่อง
ประดับเกียรติยศ ระหว่าง
ดาบเครื่องประดับเกียรติยศ

“เจ้าพระยา” กับ “พระยา”
นี้มีลักษณะแตกต่างกันเพื่อ
แสดงความสูงต่ำของศักดิ์นา

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้
ทรงปรับปรุงกิจการทหารของ
ประเทศไทยเป็นแบบใหม่ทั้ง
หมด โดยทรงตั้งกรมยุทธนา
ธิการขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐
และยังคงใช้ “ศักดิ์นา” ควบ
กับยศของทหารอยู่ยศทหาร
ที่สูงที่สุดในขณะนั้นคือยศ
“นายพันเอก” ยศ “จอมพล”
ไม่มี จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๓
พระองค์จึงได้ทรงตั้งตำแหน่ง
“ที่จอมพล” (Commander
in Chief) ขึ้นตามพระราช
บัญญัติจัดกรมยุทธนาธิการ
เมื่อ ๑ เมษายน ๒๔๓๓
ตำแหน่ง “ที่จอมพล” นี้ยังคง
เป็นแต่เพียงตำแหน่งเท่านั้น
จึงไม่มีคทาจอมพลสำหรับถือ
ผู้ที่ได้รับตำแหน่งที่จอมพล
คนแรกในครั้งนั้นคือ “สมเด็จพระ
เจ้าฟ้ามหาวิชุลนทิส พระบรม
โอรสธิดาธิราช”

เมื่อพลโทพระเจ้าลูกยา
เธอกรมหมื่นนครไชยศรีสุรเดช
ได้ทรงปรับปรุงกองทัพภกให้
ก้าวหน้าทันสมัยเหมือนนานา
ประเทศแล้ว กองทัพภก (สมัย
นั้นฐานะเพียงกรมทหารบก)
จึงได้สร้าง “คทาจอมพล
อันแรก” ขึ้นและนำขึ้นทูล
เกล้าฯ ถวายแด่ พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า

สมเด็จพระเจ้าฟ้าทวารวชิรณทศ
พระบรมโอรสาธิราช ว่าที่จอมพล
คนแรกในสมัยรัชกาลที่ ๕

อยู่หัว เมื่อ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๖ ในพระราชพิธีวิสาขบูชา ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พร้อมกับได้ทูลเกล้าฯ ถวายอินทรีนุจจอมพลด้วย ซึ่งพลโท พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นนครศรีสุรเดช ผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ ได้กราบบังคมทูลในครั้งนั้นว่า

“...เมื่อได้มีโอกาสในมหามงคลกาลดังนี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจึงได้มีความโสมนัสพร้อมใจกัน จัดทำ

คทาจอมพลสำหรับอำนาจตำแหน่งจอมพลทหารบกขึ้นเป็นครั้งแรก คทาจอมพลนี้ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประเทศทั้งปวงว่าเป็นเครื่องหมายแห่งเกียรติยศอันสูงสุดในกองทัพบก เป็นสิ่งสำคัญแห่งเดชานุภาพในการทหารและเป็นมิ่งมหามงคลของการชัยชนะบัดนี้ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายพร้อมกันขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแด่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทในมหามงคลสมัยนี้..”

คทาจอมพลองค์แรกของกองทัพบกนี้ตัวจริงเก็บรักษาไว้ที่กองคลังในพระบรมมหาราชวัง คทาองค์นี้เป็นรูปทรงกระบอก ตรงยอดเป็นรูปหัวช้างลงยาสี่ขาหันหลังชนกันโดยรอบ รวม ๓ หัวเหนือหัวช้างขึ้นไปเป็นพระเกี้ยว ตอนท้ายของพระคทาเป็นทรงกระบอกและทำด้วยทองคำตลอดบนผิวพื้นได้หัวช้างลงมาเล็กน้อย มีลายนูนเป็นรูปหม้อกลด

คทาองค์ที่สอง สร้างเพียงองค์เดียว เป็นพระคทาจอมพลที่กองทัพบกได้สร้างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมกับเครื่องยศจอมพลทหารบก เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๔๕๓ ลักษณะส่วนใหญ่ของพระคทาชุดนี้ คล้ายคลึง

กับพระคทาองค์แรกมากเว้นแต่ตอนยอดเป็นมงกุฎและมีลายเฟืองอยู่ที่แกนกลางใต้ฐานของยอดมงกุฎโดยรอบ

คทาองค์ที่สาม เป็นคทาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแบบขึ้นใหม่และได้ใช้มาจนบัดนี้ ตอนยอดของคทา รุ่นนี้ มีรูปพระครุฑพาดตามแบบพระราชลัญจกรประจำแผ่นดินที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นใหม่ ตอนท้ายทำเป็นรูปหัวเม็ด

คทา รุ่นใหม่นี้ได้กำหนดเอาตัว “พระครุฑพาด” ที่ตรงยอดเป็นหลักดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่รูปทรงของคทาเหล่านี้ก็ยังมีบางส่วนแตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ เป็นสามองค์ด้วยกัน คือ

๑. พระคทา องค์นี้มีเฉพาะพระคทาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้อยู่องค์เดียวเท่านั้น มีลักษณะแตกต่างไปจากคทาองค์อื่นตรงที่ตอนกลางหรือแกนกลางค่อนข้างยาวและป่องกลาง จะคอดเรียวไปทางด้านยอดและท้าย นอกจากนั้นลักษณะอื่น ๆ ก็คงเหมือนกับคทาองค์อื่น ๆ ในรุ่นเดียวกันนี้และพระคทาองค์นี้ได้มีโอกาสเป็นพระคทาประจำพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

รัชกาลปัจจุบัน ในตำแหน่ง
“จอมทัพไทย”

๒. คทาของยา คทา
จอมพลนี้ ต่างกันตรงที่แกน
กลางเป็นรูปทรงกระบอกกลวง
ทำด้วยทองคำขัดเกลี้ยง แต่ที่
ตัวพระครุฑกับลายดอก ลายที่
ฐานของพระครุฑและที่หัวเม็ด
ตอนท้ายได้ลงยาสีต่าง ๆ งดงาม
เป็นพิเศษ องค์นี้น่าจะสร้าง
สำหรับพระราชทานเฉพาะ
จอมพลที่เป็นพระบรมวงศ์
ชั้นสูงเท่านั้น เพราะไม่พบ
ว่าจอมพลที่เป็นพระราชวงศ์
ชั้นรองและที่เป็นบุคคลสามัญ
ได้รับพระราชทานคทาแบบนี้
เลย มีหลักฐานปรากฏแน่นอน
ว่า จอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม
พระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช
และจอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรม
หลวงพิษณุโลกประชานาถ ได้
รับพระราชทานคทาขององค์นี้
สำหรับลักษณะและส่วนสัดของ
คทาของยา นี้ จากพระคทาของยา
ของจอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม
พระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช
มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สร้างด้วยทองคำหนัก
ราว ๔๐ บาท แกนกลางของ
กระบอก ซึ่งกลวงข้างใน ยาว
๒๒.๕ ซม. ฝั่ศูนย์กลาง ๒.๕
ซม.

ตอนยอดที่เป็นตัว
พระครุฑทองคำสูง ๘.๕
ซม. ตอนท้ายทำเป็นหัว
เม็ดทองคำสูง ๔.๐ ซม.

(เปิดไม่ได้)

มีคำจารึกพระนาม
จอมพลที่ได้รับพระราชทาน
พร้อมด้วยวันพระราชทาน
คทาธรรมดาไม่ลงยาคทาจอม
พลองค์นี้น่าจะสร้างขึ้นสำหรับ
พระราชทานแก่จอมพลทั่วไป
รูปลักษณะเหมือนชนิดลงยา
ทุกอย่าง เว้นแต่ตัวพระครุฑ
และหัวเม็ดเป็นทองคำเกลี้ยง
ไม่ลงยาหรือมีลวดลายอย่าง
เช่นคทาอันที่จอมพลเจ้าพระยา
บดินทร์เดชาฯ (ม.ร.ว.อรุณ
ฉัตรกุล) ได้รับพระราชทาน
และแล้ว จอมพลเจ้าพระยา
สุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต)
ได้รับพระราชทานต่อมา มีราย
ละเอียดดังนี้

ทำด้วยทองคำหนักราว
๕๐ บาท ตัวกระบอกแกนกลาง
ยาว ๒๔.๕ ซม. ขนาดเส้นผ่า
ศูนย์กลาง ๒.๕ ซม. ข้างใน
กลวง ยอดมีตัวพระครุฑทองคำ
ขัดเกลี้ยง สูง ๙ ซม. ตอนท้าย
เป็นหัวเม็ดทองคำขัดเกลี้ยง
สูง ๕ ซม. เปิดท้ายได้ มีจารึก
นามจอมพลที่ได้รับพระราช
ทาน พร้อมทั้งวัน เดือน ปี ที่
พระราชทาน

ปัจจุบัน จอมพลที่ได้รับ
พระราชทานยศใหม่ จะได้รับ
พระราชทานคทาชนิดนี้เป็น
มาตรฐาน

นอกจากนี้ยังมีคทาจอม
พลเลื้อป้าเป็นคทาพิเศษที่คณะ
สมาชิกเลื้อป้าได้สร้างขึ้น และ

นำขึ้นทูลเกล้าถวายแด่พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ณ ตำบลด่านไไร่ จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. ๒๔๖๐ ส่วนคทาจอมพล
เรือและจอมพลอากาศ นั้น
ตามประเพณีสากลของทหาร
นั้น จอมพลเรือและจอมพล
อากาศจะไม่ได้รับคทาเป็น
เครื่องประดับเกียรติเหมือน
จอมพลทหารบก แต่ก็มีการให้คทาจอมพล
เรือและจอมพลอากาศเป็น
พิเศษ เช่น จอมพลเรือดยุคอฟ
แคลเรนซ์ เมื่อพ.ศ. ๒๓๖๓
จอมพลเรือเอริลลอฟเซนต์
วินเซนต์ เมื่อพ.ศ. ๒๓๖๔
และจอมพลเรือเจ้าชาย
แอลเฟรด ดยุกออฟเอดิน
เบอเรอ พระโอรสองค์ที่

จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์

มนตรี (เจิม แสงชูโต)

สองของสมเด็จพระนางเจ้า
วิคตอเรีย ได้รับพระราชทาน
เมื่อพ.ศ. ๒๔๓๖ จอมพล
อากาศแฮร์แมน เอกริง ได้รับ
คทาสีขาวเป็นจอมพลพิเศษ
เมื่อพ.ศ. ๒๔๔๑ จอมพลเรือ
คาลเดอนิตส์และจอมพลอากาศ
อัลเบิร์ต เคสเซลริง เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย
เริ่มมีประเพณีให้จอมพลเรือ
และจอมพลอากาศได้รับคทา
จอมพล ครั้งจอมพลอากาศ
พื้น รณนภากาศ ฤทธาคนี
ได้รับพระราชทานคทาจอมพล
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ และจอมพล
เรือหลวงยุทธศาสตร์โกศล
ได้รับพระราชทานเมื่อพ.ศ.
๒๔๙๙ คทาจอมพลนี้เป็น
แบบคทาธรรมเนียมมาไม่ลงยา

ในการเข้ารับพระราช
ทานคทานั้น พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้
จัดเป็นพิธีพิเศษในพระราชวัง
พระองค์ทรงใช้พระคทาตะบ่า
จอมพลใหม่ก่อนที่จะทรง
พระราชทานคทาเหมือนอย่าง
การพระราชทานยศแก่นาย
ทหารครั้งแรกในสมัยรัชกาล
ที่ ๕ และการพระราชทาน
ฐานันดรเสนางคบิดและมหา
โยธินแห่งเครื่องราชอิสริยา
ภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีใน
รัชกาลที่ ๖ เช่นเดียวกับกษัตริย์
ในประเทศยุโรปทรงแต่งตั้ง
“อัศวิน” ให้แก่นายทหารใน
สมัยโบราณ

การใช้คทาจอมพลนั้น
มีการปฏิบัติที่เหมาะสม ดังนี้

๑. คทาจอมพลใช้ได้
ทุกโอกาสที่แต่งเครื่องแบบ
เต็มยศจอมพล ตลอดจน
โอกาสที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลี
พระบาทด้วย

๒. คทาจอมพลถือได้
เฉพาะมือขวาเท่านั้น มือซ้าย
ห้ามแตะต้อง หรือช่วยเหลือ
มือขวาเป็นอันขาด ด้วยมือ
ซ้ายมีกระบี่และถุงมืออยู่ใน
โอกาสที่แต่งเครื่องแบบทหาร

๓. คทาจอมพลใช้ได้
ทั้งการทำความเคารพและรับ
ความเคารพในขณะที่สวม
หมวกอยู่โดยยกคทาสูงขึ้นคล้าย
ท้าววันทยาหัตถ์ แขนขวาเฉียง
ไปข้างหน้าราว ๔๕ องศาจะเน
ให้ยอดคทาอยู่ห่างจากขอบ
ของกระบังหมวกเล็กน้อย

๔. คทาจอมพลวาง
ได้เช่นเดียวกับการวางหมวก
ทหารในขณะที่ยกคทาขึ้นออก
และถ้าจะวางคทาลงบนหมวก
ก็เป็นการสมควร

๕. เมื่อจะถอดหมวก
ทหารก็ควงใช้มือขวาถอด โดยที่
คทายังอยู่ในมือขวาข้างนั้น
ห้ามส่งคทาไปให้มือซ้าย

การใช้คทานี้ยังแตก
ต่างกับระเบียบการที่ใช้อยู่ใน
กองทัพอังกฤษ กล่าวคือ เมื่อ
จอมพลอังกฤษจะทำความ
เคารพในขณะที่มีคทาอยู่ใน
มือจะต้องเปลี่ยนคทาไปถือ

ด้วยมือซ้าย โดยจับไว้ประมาณ
กึ่งกลางของคทา ให้ตอนท้าย
คทาอยู่เสมอนแนวตะโพกซ้าย
และยกยอดคทาให้ชี้ไปข้างหน้า
เป็นมุม ๔๕ องศากับพื้นดิน
ขณะเดียวกันยกมือขวาขึ้น
ท้าววันทยาหัตถ์ตามปกติ ทั้งนี้
ก็เนื่องมาจากประเพณีนิยมมา
แต่โบราณ ทางไทยก็ถือตาม
ประเพณีพราหมณ์ ทางชาว
ยุโรปสำคัญกว่าทางซ้ายของ
ร่างกาย ทางซ้ายจึงมีความ
สำคัญน้อยกว่าทางขวา

ประการสำคัญก็คือ ใน
ต่างประเทศถือว่าการมอบคทา
ให้แก่จอมพลผู้ใดแล้ว คทานั้น
ย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของ
จอมพลที่ได้รับแต่งตั้งและตก
ทอดเป็นกรรมสิทธิ์ของบุตร
หลานผู้เป็นทายาทได้แต่สำหรับ
ประเทศไทยคงถือระเบียบอย่าง
เดียวกับการที่ได้รับพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ส่วนมาก
และคทาเป็นเครื่องประดับ
เกียรติยศเฉพาะจอมพลผู้ที่ได้
รับพระราชทานเท่านั้น เมื่อ
จอมพลผู้นั้นถึงแก่กรรมทายาท
จะต้องส่งคทาคืนแก่แผ่นดิน
เหมือนพระเดชานุภาพการ
ทหารนั้นคงไว้สำหรับพระมหา
กษัตริย์ผู้เป็นจอมทัพไทย และ
ทรงพระราชทานเฉพาะจอมพล
ผู้นั้น

นับ เป็น สิ่ง สำคัญ ที่
อัญเชิญตามเสด็จในการพระราช
พิธีพระบรมราชาภิเษก

ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับ ข้าราชการการเมือง

สุธี อากาศฤกษ์

ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมือง ในระยะนี้มีความตื่นตัวค่อนข้างจะสูง ที่ได้มีหน่วยงานและคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องพยายามเน้นให้เห็นถึงความสำคัญที่จะปรับปรุงแก้ไข เพราะเห็นว่าการบริหารงานของรัฐในปัจจุบันมีแนวโน้มหรือกำลังจะเป็นปัญหาระดับชาติ หากไม่พัฒนาความคิดและเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติเสียใหม่ เนื่องจากทั้งข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง เป็นปัจจัยหลักในการบริหารงานอันเป็นส่วนกลไกสำคัญของรัฐ ข้าราชการการเมืองเป็นฝ่ายกำหนดนโยบาย ส่วนข้าราชการประจำเป็นฝ่ายเสนอสนองข้อมูลในการตัดสินใจให้แก่ฝ่ายการเมือง และข้าราชการประจำนั่นเองเป็นผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ หากกลไกการบริหารงานของรัฐดังกล่าว ปฏิบัติงานในส่วนของตนโดยยึดหลักการแบ่งแยกอำนาจอย่างเคร่งครัด ไม่ก้าวล่วงหรือล่วงล้ำสิทธิและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายแล้ว ก็เชื่อว่าการพัฒนาประเทศในทุกด้านก็จะสำเร็จไปได้ด้วยดี

ฉะนั้น ในการบรรยายเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองกับข้าราชการประจำ ตลอดจนความสัมพันธ์และปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างข้าราชการทั้ง 2 ประเภท เป็นไปในลักษณะสร้างสรรค์ จึงจำเป็นต้องมีการกล่าวนำถึงโครงสร้างการบริหารงานของรัฐทั้งในข้อบัญญัติของกฎหมาย และโครงสร้างการบริหารงานของรัฐในทางด้านการบริหาร หรือการจัดการด้วยเป็นสำคัญ เพื่อให้มีความเข้าใจในรูปแบบการบริหารที่เป็นภาพรวมเสียก่อนเป็นประการแรก ประการที่สองจะได้เน้นหนักถึงความหมายของคำว่า ข้าราชการ ว่ามีกี่ประเภท มีที่มาตามบทกฎหมายใด และกฎหมายนั้นแบ่งแยกอำนาจหน้าที่กันไว้อย่างไร ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมือง รวมทั้งความรับผิดชอบโดยเฉพาะในเรื่องการดำเนินการทางวินัย หรือการรักษาวินัย ต่อจากนั้นจะได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกันว่ามีอยู่เพียงใด ทำไมจึงมีความเข้าใจกันว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น จะมีวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหายังไง

แบบการจัดระบบการบริหารงานของรัฐ

โดยทั่วไปเป็นที่ทราบกันดีว่า ในเรื่องการจัดระบบการบริหารงานของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย อาจแบ่งแยกได้เป็น ๒ แบบ มีฝ่ายบริหาร หรือองค์กรฝ่ายบริหาร เข้ามาจัดการหรือทำหน้าที่ปกครอง หรือจัดระเบียบและควบคุมการปกครอง จัดบริการ สาธารณะคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน และรักษาอำนาจอธิปไตยของรัฐ องค์กรผู้ใช้อำนาจบริหารดังกล่าวมีแบบประธานาธิบดีเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาอย่างสหรัฐอเมริกา และแบบคณะรัฐมนตรีของอังกฤษทั้ง ๒ แบบ ดังกล่าว มีหลักการ ในการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะถ้าจะมองในด้านการบริหารงานบุคคลของรัฐ แบบประธานาธิบดีนั้นมีประธานาธิบดีเป็นหัวหน้ารัฐบาล รับผิดชอบ ในการบริหารแต่ผู้เดียว มีองค์ประกอบของคณะผู้บริหารตำแหน่งต่าง ๆ เรียกว่า Secretary (เทียบได้กับรัฐมนตรี) รับผิดชอบงานด้านนโยบายและควบคุมการบริหารทั่วไป งานประจำเป็นหน้าที่ของข้าราชการประจำ แต่ก็มีตำแหน่งประจำบางตำแหน่ง ที่เป็นชั้นบังคับบัญชาระดับสูงบางตำแหน่งเป็นตำแหน่งทางการเมือง เช่น ตำแหน่ง ปลัดกระทรวง อธิบดี (บางส่วน) ทูต (บางส่วน) โดยประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของวุฒิสภา เป็นต้น สำหรับแบบคณะรัฐมนตรีมีคณะบุคคลทำหน้าที่เป็นคณะรัฐมนตรี รับผิดชอบโดยตรงต่อสภาผู้แทนราษฎร มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล มีรัฐมนตรีซึ่งส่วนใหญ่แต่งตั้งมาจากส.ส.

ตามรูปการจัดแบ่งอำนาจในทางปกครองดังกล่าว ประเทศไทยค่อนข้างจะจัดตามแบบของอังกฤษ แต่ก็ไม่ได้เอาแบบอย่างของอังกฤษทั้งหมด ส.ส.มีหน้าที่ด้านนิติบัญญัติและควบคุมฝ่ายบริหารโดยรัฐมนตรีของแต่ละกระทรวงรับผิดชอบ โดยตรงกับสภาผู้แทนราษฎร เกี่ยวกับงานทั้งนโยบายและการบริหารในหน้าที่ของกระทรวงที่ตนเป็นเจ้าของสังกัด และรับผิดชอบร่วมกันในฐานะที่เป็นคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีเมื่อส.ส.ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีหรือในตำแหน่งการเมืองอื่น ๆ กลับถือว่าเป็นข้าราชการการเมือง มีหน้าที่ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและสั่งการให้ข้าราชการประจำนำไปปฏิบัติ รวมทั้งควบคุมข้าราชการประจำให้ทำงานให้สำเร็จตามนโยบายด้วย และตนเองก็ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติไปด้วยพร้อมกัน ส่วนข้าราชการประจำนั้น ถือว่าเป็นบุคคลที่เข้ารับราชการตามข้อบัญญัติของกฎหมาย ภายใต้ระบบคุณธรรม ไม่ได้เข้ารับราชการเพราะนิติกรรมหรือสัญญา จึงต้องคัดเลือกหรือถือว่าเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกมาแล้วเป็นอย่างดีว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งและอยู่ภายใต้กฎหมาย ระเบียบวินัย กฎ หรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ต่างกับข้าราชการการเมืองที่แต่งตั้งหรือคัดเลือกมาจาก ส.ส.หรือบุคคลในพรรคการเมือง มาโดยเหตุผลทางการเมืองเป็นสำคัญ

ซึ่งดู ๆ ก็คล้ายของแบบสหรัฐอเมริกา ตำแหน่งทางการเมืองหรือตำแหน่งประจำระดับสูงบางตำแหน่ง ประธานาธิบดีเป็นผู้คัดเลือกส่วนมากจะคัดเลือกจากพ่อค้าหรือนักธุรกิจ

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของข้าราชการการเมือง

ข้าราชการการเมืองตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ ได้บัญญัติไว้ว่า “ข้าราชการการเมืองได้แก่บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง...” ซึ่งโดยนัยข้อบัญญัติกฎหมายมีอยู่ ๒๐ ตำแหน่ง ได้แก่

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รองนายกรัฐมนตรี
- (๓) รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
- (๔) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๕) รัฐมนตรีว่าการทบวง
- (๖) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
- (๗) รัฐมนตรีช่วยว่าการทบวง
- (๘) ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
- (๙) ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี
- (๑๐) ที่ปรึกษารัฐมนตรีและที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๑) เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- (๑๒) รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
- (๑๓) โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๔) รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๕) เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๖) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- (๑๗) เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
- (๑๘) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
- (๑๙) เลขานุการรัฐมนตรีว่าการทบวง
- (๒๐) ผู้ช่วยเลขานุการว่าการทบวง

ตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับตำแหน่งบังคับบัญชามีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของข้าราชการประจำ

ตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ แก้ไข ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๒๑

มาตรา ๔ ได้ให้คำนิยามศัพท์ คำว่า “ข้าราชการพลเรือน” ว่า หมายความว่า บุคคล ซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ให้รับราชการโดยได้รับเงินเดือนจาก งบประมาณ หมวดเงินเดือนในกระทรวงทบวงกรมฝ่ายพลเรือน ได้มีการแบ่งประเภท ข้าราชการพลเรือนไว้เป็นประเภท (แก้ไขฉบับที่ ๕ พ.ศ.๒๕๒๓) ได้แก่

(๑) ข้าราชการพลเรือนสามัญ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือนซึ่งรับราชการ โดยได้รับเงินเดือนในอัตราสามัญ และได้รับแต่งตั้งตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะ ๓

(๒) ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือน ซึ่งได้รับแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งในพระองค์พระมหากษัตริย์ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(๓) ข้าราชการพลเรือนรัฐพาณิชย์ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือน ซึ่งได้รับแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งการรัฐพาณิชย์ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(๔) ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือน ซึ่งได้รับ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในต่างประเทศในกรณีพิเศษโดยเหตุผลทางการเมือง ตามที่ กำหนดไว้ในลักษณะ ๔

ในการนี้ เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบข้าราชการได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกาศใช้รวม ๑๓ ฉบับ (รวมพนักงานในราชการส่วนท้องถิ่น) ไม่รวมพนักงาน รัฐวิสาหกิจ ได้แก่

(๑) พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๑๘ และฉบับแก้ไข

(๒) พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ.๒๕๒๑

(๓) พ.ร.บ.ข้าราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๒๑ และ พ.ร.บ.ว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ.๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(๔) พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๐๗

(๕) พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการครู พ.ศ.๒๕๒๓

(๖) พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ.๒๕๒๑ และฉบับแก้ไข

(๗) พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.๒๕๒๑ และฉบับแก้ไข

(๘) พ.ร.บ.จัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๑๘ และ พ.ร.บ.ระเบียบ ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๑๘ และฉบับแก้ไข

(๙) พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๑๘ และฉบับแก้ไข

(๑๐) พ.ร.บ.ระเบียบเมืองพัทยา พ.ศ.๒๕๒๑

(๑๑) พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.๒๕๔๘ และฉบับแก้ไข

(๑๒) พ.ร.บ.พนักงานเทศบาล พ.ศ.๒๕๔๖ และฉบับแก้ไข

(๑๓) พ.ร.บ.สุขาภิบาล พ.ศ.๒๕๔๕

ข้าราชการประเภทตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ดังกล่าว คงมีหน้าที่และความ

รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ตามกฎหมายเกี่ยวกับการจัดระเบียบราชการแผ่นดิน
พ.ศ.๒๕๓๔

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมือง

๑. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป

(กรุณาข้อเขียนเกี่ยวกับบทความ เรื่อง "การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน" ของ นายสุธี อากาศฤกษ์)

๒. ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งการและการประสานงาน

ปัญหาที่ถูกกล่าวขวัญถึงกันมากในการปฏิบัติงานร่วมกันของข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมือง นั้น ในทางข้อกฎหมายตำแหน่งทางการเมืองระดับบังคับบัญชา กฎหมายได้กำหนดไว้ชัดเจนว่ามีตำแหน่งใดบ้าง เช่น นายกรัฐมนตรี ในฐานะที่เป็น รัฐมนตรีเจ้าสังกัดของกระทรวง (สำนักนายกรัฐมนตรี) กับในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการระดับบริหารของทุกกระทรวงทบวงกรม ส่วนรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงหรือทบวง เป็นผู้บังคับบัญชา ข้าราชการในกระทรวงนั้น หรือทบวงนั้น รับผิดชอบการบริหารงานโดยตรงกับสภาผู้แทนราษฎร ถัดมาเป็นตำแหน่งรอง เช่น รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง รับผิดชอบงานตามแต่จะได้รับ มอบหมายจากเจ้ากระทรวง แต่ในทางปฏิบัติข้าราชการทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายประจำ และฝ่ายการเมือง มักมีความสับสนในการสั่งการหรือการประสานงานกันมาก เนื่องจาก แบ่งแยกอำนาจหน้าที่เป็นไปตามทางปฏิบัติที่ไม่มีความชัดเจนเพียงพอ มีการก้าวก่าย กันระหว่างงานนโยบายกับงานประจำ เนื่องจากไม่อาจแยกกันได้อย่างเด็ดขาด ฝ่ายการเมืองอาจจะล้วงลึกเกินไปในเรื่องของงานประจำไปพิจารณารายละเอียดซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของตนหรือฝ่ายประจำเป็นผู้กำหนดนโยบาย เพราะมีหน้าที่โดยตรงในการ เตรียมข้อมูล วางแผนและเสนอแนะก็จะอาจจะกำเินทำหน้าที่เกินเลยไปอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ เพราะความเห็นและข้อเท็จจริงที่ฝ่ายประจำเสนอนั้นเป็นข้อเสนอที่เหมาะสม ถูกต้องตามกฎหมาย กฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับ เป็นต้น การสั่งการก็ดี การ ประสานงานกันก็ดี มักมีปัญหาความขัดแย้งกันอยู่เป็นปกติวิสัย มากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่บุคคล

แนวความคิดในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาดังตามระบบราชการ

จากสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาความขัดแย้ง (ซึ่งมีอยู่ตามปกติวิสัย) ระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ พอจะกล่าวได้ว่า มีอยู่ ๓ ประการ หลักด้วยกัน กล่าวคือ

(๑) ปัญหาเกี่ยวกับระบบและวิธีการทำงานของข้าราชการทั้งสองฝ่าย โดยหลัก การฝ่ายการเมืองจะต้องเป็นผู้กำหนดนโยบายที่เป็นเป้าหมายชัดเจน โดยมีข้าราชการ ประจำทำหน้าที่ให้ข้อมูลเสนอแนะและนำไปปฏิบัติ และหลายกรณีที่ฝ่ายการเมืองจำเป็นต้องก้าวล้ำไปสั่งการและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพราะต้องการ เร่งรัดการตรวจสอบโดยทวนเกรงว่าข้าราชการประจำจะเพิกเฉย ละเลย หรือเข้าไปมีประโยชน์ได้เสีย จึงเกิดปัญหาความขัดแย้งในบทบาทและหน้าที่อันมีต่อกัน

(๒) ปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งข้าราชการระดับบริหารชั้นสูง ซึ่งเป็นอำนาจ หน้าที่ของฝ่ายการเมือง มักเกิดความขัดแย้งและลุแก่อำนาจหรือมีอคติ เห็นแก่พวกพ้อง ไม่เป็นไปตามข้อเสนอของข้าราชการประจำที่ยึดถือหลักการบริหารตามระบบคุณธรรม โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรแล้วเหมาเอาว่าเป็นความจำเป็นทางการเมือง หรือเพราะเหตุ ผลทางการเมือง

(๓) ปัญหาเกี่ยวกับคณะบุคคลที่ทำหน้าที่งานเลขานุการและที่ปรึกษาของตำแหน่ง ทางการเมือง โดยเฉพาะหน่วยเลขานุการรัฐมนตรี ยังขาดอัตรากำลังและขาดความรู้ และประสบการณ์อย่างกว้างขวางและเพียงพอ

เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพยายามที่จะจัด ให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการหรือสัมมนาเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีการ แนวนะแนวเกิดขึ้น โดยเฉพาะเพื่อการนี้ สำนักงาน ก.พ.ได้จัดให้มีการดำเนินการ มาแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๒๓ โดยทุกปีจะจัดให้มีการประชุมหรือสัมมนา และการเสนอ รายงานผลขึ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงแนวความคิดเห็นทั่วไป ยังหาได้มีการนำเอาข้อมูลไปปฏิบัติแต่ประการใดไม่

แนวความคิดเห็นจากที่ประชุมและสัมมนา

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองและ ข้าราชการประจำ ของสำนักงาน ก.พ. เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๕ มีรายงานสรุปผล ดังนี้

สรุปประเด็นที่ ๑

สภาพพัฒนาของสถาบันทางการเมืองของไทยที่ผ่านมามีความไม่ต่อเนื่อง ในขณะที่สถาบันข้าราชการสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ข้าราชการประจำมีความเข้มแข็งและคุณภาพ ส่วนข้าราชการการเมืองมีความเข้มแข็งและคุณภาพ ที่ด้อยกว่า ตลอดจนสภาพการพัฒนาทางการเมืองที่ผ่านมาเปิดโอกาสให้แก่ข้าราชการ เมืองและข้าราชการประจำที่จะทำงานร่วมกันน้อย จึงส่งผลให้ความเข้าใจระหว่าง ข้าราชการที่มีต่อกันมีน้อย

แนวทางแก้ไข

ให้มีการถ่ายทอดระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองมากขึ้น โดยการเปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำสามารถไปสมัครรับเลือกตั้งได้ และในกรณีที่ข้าราชการประจำไม่ได้รับเลือกตั้ง จะสามารถกลับมารับราชการในตำแหน่งเดิมได้

สนับสนุนให้ข้าราชการประจำสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองกับพรรคพวกการเมืองในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การหาเสียงเลือกตั้ง จนถึงการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น

การพัฒนาให้ข้าราชการการเมือง มีความรู้ ความสามารถ คุณภาพมากขึ้น เพื่อช่วยให้ข้าราชการการเมือง ได้รับการยอมรับจากข้าราชการประจำมากขึ้น

สรุปประเด็นที่ ๒

ความไม่พร้อมของข้าราชการการเมืองในด้านบุคลากร ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎระเบียบ และนโยบายที่จะช่วยในการบริหารงาน จึงทำให้ข้าราชการการเมืองต้องพึ่งพาข้าราชการประจำสภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาการบริหารบุคคลของข้าราชการประจำ คือการใช้อำนาจแต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการประจำ โดยข้าราชการการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับหลักคุณธรรม (merit system) และก่อให้เกิดปัญหาการครองอำนาจข้าราชการการเมือง โดยข้าราชการประจำ โดยอาศัยความได้เปรียบในด้านความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และกฎระเบียบต่าง ๆ

แนวทางแก้ไข

ให้มีมาตรการที่จะช่วยสนับสนุนข้าราชการการเมืองในด้านบุคลากรที่มีความรู้ และคุณภาพในด้านข้อมูลข่าวสารและกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการการเมืองสามารถที่จะใช้วิจารณ์ตนเองของตนเองในการตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ

ให้มีขั้นตอนและกลไก การบริหารงานบุคคลโดยเฉพาะการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการประจำที่ข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำสามารถได้มาซึ่งข้อสรุปที่ยอมรับได้ทั้งสองฝ่ายและมีคุณธรรม

ให้มีการจัดส่วนราชการที่จะสนับสนุนการบริหารของข้าราชการการเมือง คือสำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี และสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ เพื่อให้ข้าราชการการเมืองในทุกกระดับ มีความพร้อมทั้งในด้านงบประมาณ ข้อมูลข่าวสาร แลกสไกการบริหารที่จะบริหารนโยบายได้

สรุปประเด็นที่ ๓

ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำมีปัญหา เพราะการไม่มีคุณธรรมของข้าราชการทั้งสองฝ่าย และการขาดความเข้าใจและการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการทั้งสอง จึงทำให้การทำงานระหว่างข้าราชการทั้งสอง

มีลักษณะที่ขัดแย้งกันมากกว่าการสนับสนุนหรือเสริมกันและกัน
แนวทางแก้ไข

การพัฒนาให้ข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำมีคุณธรรมมากขึ้น
การสร้างระบบหรือกลไกเพื่อตรวจสอบและควบคุมการทำงานของข้าราชการ
ทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะข้าราชการการเมือง

การสร้างความเข้าใจและยอมรับในข้อจำกัดต่าง ๆ ระหว่างข้าราชการการเมือง
และข้าราชการประจำโดยให้มี “การเสวนาที่สร้างสรรค์” ระหว่างข้าราชการทั้งสอง

จากประเด็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการ
ประจำทั้งสามและแนวทางการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น จะเห็นว่าปัญหาระหว่างข้าราชการ
ทั้งสองมีสาเหตุตั้งแต่สภาพการพัฒนาทางการเมืองไทยจนถึงความเข้าใจระหว่าง
ข้าราชการทั้งสองจึงทำให้พอจะสรุปได้ว่าปัญหาบางปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่าง
ข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองคือ การ
พัฒนาทางการเมือง (ประชาธิปไตย) ที่ไม่มีความต่อเนื่อง เป็นปัญหาที่จะต้องใช้เวลา
และปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก เช่น ระบบพรรคการเมือง การศึกษาของประชาชน เป็นต้น
ในการแก้ปัญหานี้จึงทำให้ความเป็นไปได้ของการแก้ปัญหามีน้อย ดังนั้น ภายใต้อ
ข้อจำกัดของทรัพยากรในด้านต่าง ๆ การแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการ
การเมืองและข้าราชการประจำที่มีความเป็นไปได้ มี ๓ ประการสำคัญ คือ

๑. การสร้างความเข้าใจและการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการ
การเมือง และข้าราชการประจำ โดยการให้มี “การเสวนาที่สร้างสรรค์” ระหว่างข้าราชการ
ทั้งสอง

๒. การปรับปรุงส่วนราชการ คือ สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี และสำนัก
งานเลขานุการนายกรัฐมนตรี เพื่อให้ข้าราชการการเมืองในทุกระดับมีความพร้อม
ในด้านบุคลากรข้อมูลข่าวสารและกลไกการบริหาร ที่จะบริหารงานของประเทศได้อย่าง
มีประสิทธิภาพและเป็นอิสระ

๓. การปรับปรุงขั้นตอนและกลไก - การบริหารงานบุคคล โดยเฉพาะเรื่องการ
แต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการประจำของข้าราชการการเมือง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดคุณธรรม
และการยอมรับร่วมกันของข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ ในการแต่งตั้ง
และโยกย้ายนั้น

จากความเป็นไปได้ ๓ แนวทางของการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่าง
ข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำดังกล่าว จึงน่าจะมีการดำเนินการในขั้นต่อไป
เพื่อการศึกษาหนทางปฏิบัติในรายละเอียดของแต่ละแนวทาง ตลอดจนการทดลอง
นำหนทางปฏิบัตินั้นไปใช้กับกระทรวงหรือทบวงบางแห่ง เพื่อให้สามารถประเมินได้

ว่าหนทางปฏิบัติจากการศึกษานั้นมีผลจริงในทางปฏิบัติอย่างไร จากนั้นจะได้สามารถปรับหนทางปฏิบัติในขั้นสุดท้าย ก่อนนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของกระทรวงหรือทบวงอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ หลักการสำคัญเบื้องต้นของการศึกษาและการทดลอง คือ ความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้ปฏิบัติของหนทางปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองกับข้าราชการประจำ ดังนั้น ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปัญหา คือ

(๑) เห็นสมควรให้มีการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาตามแนวทางทั้งสามข้างต้น

(๒) เห็นสมควรให้มีการนำผลการศึกษาตามแนวทางทั้งสามไปทดลองปฏิบัติกับส่วนราชการที่เลือกสรรแล้ว เพื่อปรับผลในการศึกษาให้เป็นวิธีการปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหา ที่จะนำไปใช้กับส่วนราชการอื่น ๆ ต่อไป

ผลการสัมมนาเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำของสำนักงานก.พ. เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๓๐ มีรายงานสรุปผลดังนี้

๑. ปัญหาการแต่งตั้งโยกย้ายยังจัดว่าเป็นปัญหาหลักที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ เรื่องนี้มีข้อเสนอให้คินอำนาจการแต่งตั้งรองอธิบดีให้แก่ฝ่ายประจำไป แต่ถ้าอำนาจการแต่งตั้งดังกล่าวจะยังคงอยู่กับรัฐมนตรีแล้ว ก็ควรให้อธิบดีมีอำนาจในการเสนอแนะคนที่จะมาเป็นรองอธิบดีด้วย เพราะจะต้องมาปฏิบัติงานเหมือนกัน

๒. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างข้าราชการสองฝ่ายมีกระบวนการสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ดังนั้น การแก้ปัญหานี้จะแก้ที่พฤติกรรมเพียงอย่างเดียวจึงไม่พอ สำหรับปัญหานี้เสนอให้ข้าราชการสองฝ่ายมีความสมดุล ในการใช้อำนาจหน้าที่โดยให้สมาคมข้าราชการพลเรือน มีบทบาทสนับสนุนข้าราชการประจำและพรรคการเมืองมีบทบาทสนับสนุนข้าราชการการเมือง

๓. ยังไม่ได้กำหนดขอบเขตหน้าที่ของข้าราชการทั้งสองฝ่ายให้ชัดเจน และยังไม่มีความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นอย่างเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาล้ำเส้น

ข้อเสนอแนะสำหรับประเด็นนี้คือ ให้มีการทบทวนอำนาจเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการเสียใหม่โดยพิจารณาถึงความพร้อมของพรรคการเมืองด้วย

เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้อภิปรายเห็นว่าฝ่ายประจำควรมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานโยบายหรือวิเคราะหนโยบายเท่านั้น ส่วนการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงเป็นเรื่องของฝ่ายการเมือง

สำหรับกระทรวงที่มีความต้องการ Technicality สูงควรให้เป็นหน้าที่ของกรม

เพราะในฐานะรัฐมนตรีคงจะมองอะไรอย่างกว้าง ๆ จึงขาด Appreciation ทาง technicality อาจทำให้การตัดสินใจเชิงนโยบายผิดได้ง่าย

๔. ความจริงนโยบายมีอยู่ทุกระดับ ในทุกระดับจะต้องมีผู้ช่วย หรือ Staff ซึ่งควรมีหน้าที่หลัก ๕ ประการ คือ inform, study, & recommend, plan, clarify order และ follow

๕. เสนอให้มีการทำ Case study ปัญหาความสัมพันธ์ว่าแต่ละปัญหานั้นมีอะไรเป็นสาเหตุ

๖. ผู้อภิปรายบางท่านเห็นว่าปัญหาเกิดจากผลประโยชน์ ผลประโยชน์เกิดจากโอกาสถ้าระบบเปิดโอกาสคนก็จะฉวยโอกาส จึงเสนอให้แก้ไข ๒ อย่างพร้อมกัน คือ แก่ที่ระบบและที่คน คือต้องสร้างระบบที่ปิดกัน ไม่ว่าคนจะโกงหรือฉลาดจะต้องเป็นคนดีหมด

๗. ควรแก้ระบบให้การเมืองเป็นการเมืองจริง ๆ ประชาธิปไตยเป็นประชาธิปไตยจริง ๆ มีทหารเป็นประชาชน มืองค์กรจัดตั้งอย่างแน่นนอน พรรคการเมืองมีนโยบายที่แจ่มชัดเป็นเอกลักษณ์ของพรรคการที่ฝ่ายการเมืองยังไม่เข้มแข็งเพราะพรรคการเมืองยังไม่เข้มแข็ง

๘. รากฐานหรือต้นตอของปัญหาอีกประการหนึ่งเกิดจากผลประโยชน์และปรัชญาการมองโลกที่ต่างกัน ตัวอย่างเช่น กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการคลังจะมองผลประโยชน์ในส่วนรวมต่างกัน ในกรณีนี้วิธีแก้ปัญหาคือความขัดแย้งตามที่เสนอในรายงานอาจเป็นการวางยาที่เบาเกินไป

๙. (ผู้อภิปรายหลายท่านเห็นว่า) รัฐมนตรีที่มาจากการแต่งตั้งจะมีปัญหาในการทำงานน้อยกว่ารัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง นอกจากนี้นี้ยังมีปัญหาระหว่างนักการเมืองด้วยกันเอง กรณีที่มาจากต่างพรรคกัน ทำให้ข้าราชการประจำเกิดความสับสนในการตอบสนองนโยบาย กรณีนี้น่าจะค้นหาวิธีการทำงานของรัฐมนตรีที่มาจากการแต่งตั้งเพื่อนำไปเป็นแบบอย่าง

๑๐. มีปัญหาที่ข้าราชการประจำในกรม กระทรวงเกิดความขัดแย้งกันเอง แล้วใช้รัฐมนตรีเป็นเครื่องมือในการทำลายล้างกัน ปัญหานี้จะมีวิธีแก้อย่างไร

๑๑. การแก้พฤติกรรมหรือทัศนคติที่ไม่ดีต่อกันนั้น ต้องใช้เวลานานต้องเริ่มตั้งแต่ระดับ โรงเรียนจนถึงชั้นอุดมศึกษา แล้วกำหนดให้บุคคลเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรมทั้งสองฝ่าย การฝึกอบรมระยะสั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมอย่างถาวรได้

๑๒. ในการทำงานร่วมกันของข้าราชการสองฝ่าย ระบบเปิดเป็นสิ่งสำคัญ ควรสร้างกลไกในการทำงานให้เป็นระบบเปิด ให้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ เพราะกรณีความขัดแย้งอันสืบเนื่องมาจากประโยชน์ ถ้าเรื่องใดเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วก็ยากที่จะฝ่าฝืนไปได้

๑๓. สิทธิและหน้าที่เป็นเรื่องที่จะต้องพูดกันให้ชัดเจน ๐ ควรมีการเสนอให้มีการประชุมกันเป็นประจำระหว่างรัฐมนตรี ปลัดหรืออธิบดี ให้ตกลงกันว่าเรื่องนโยบาย แผนควบคุมกำกับนั้นรัฐมนตรีจะทำแค่ไหน ปลัดควรทำแค่ไหน อย่างไร การเสวนาสร้างสรรค์ควรแตกหัวข้อออกไปให้ละเอียดเท่าที่จะทำได้

๑๔. (ผู้อภิปรายเห็นว่า) วิธีการงบประมาณของทางราชการยังไม่เอื้อให้ฝ่ายการเมืองตอบสนอง pressure ที่ได้รับมา จึงน่าจะมีการ design ระบบบางอย่างให้สามารถมีงบประมาณส่วนหนึ่งที่จะนำไปใช้จ่ายง่ายในเรื่องปัญหาเฉพาะหน้าได้บ้างสรุปและข้อเสนอแนะ

การพยายามแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง หรือก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองยังคงมีต่อไป สำหรับปี ๒๕๓๑ สำนักงาน ก.พ. ได้จัดให้มีการสัมมนาในหัวข้อเรื่องว่า “ช่วยกันคิดช่วยกันทำระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ” เมื่อวันที่ ๑๔ - ๑๕ ตุลาคม ๒๕๓๑ ณ ดิกลสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล ผลสรุปของการสัมมนาพอจะกล่าวได้ว่า ปัญหาที่ถกแถลงกันเป็นไปอย่างเต็มที่ ซึ่งคาดว่าผลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการสัมมนาแต่ละครั้งเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๓ ก็คงทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ดีตามลำดับ เชื่อว่าจะช่วยลดระดับความขัดแย้งลงได้มาก อย่างไรก็ตามก็ผู้บรรยายมีความเห็นส่วนตัวว่า นอกเหนือจากปัญหาที่นำมาถกแถลงกันและมีแนวความคิดที่จะนำไปแก้ปัญหาดังกล่าวมาแล้ว อย่างหนึ่งที่น่าจะทำได้ก็คือ การถือหลัก “มารยาททางการเมือง” สำหรับข้าราชการการเมือง หลัก “จรรยาบรรณที่ดี” ของข้าราชการประจำผู้ซึ่งควรเป็นไปตามข้อบัญญัติหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีระเบียบวินัยกำกับอยู่แล้ว หากทุกฝ่ายเคารพในหลักการซึ่งกันและกัน ก็เชื่อว่าความขัดแย้งระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองจะมีลดน้อยลงหรือไม่เลย ในการนี้ เนื่องจากตำแหน่งทางการเมืองระดับนโยบาย ซึ่งเป็นระดับบังคับบัญชาหรือข้าราชการประจำระดับบริหารเอง หากได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้บังคับบัญชาที่ดีแล้ว ก็เชื่อว่าภารกิจในราชการจะพัฒนาไปได้ด้วยดี ผู้บรรยายขออนุญาตได้อธิบายเรื่อง “ความรับผิดชอบของตำแหน่งบังคับบัญชา” ซึ่งผู้บรรยายเขียนลงวารสารข้าราชการ ฉบับวันเกิดข้าราชการพลเรือน ๑ เมษายน ๒๕๒๖ มาเพื่อสลับสติปัญญา ดังนี้

ความรับผิดชอบของตำแหน่งบังคับบัญชา

ด้วยเหตุที่ตำแหน่งบังคับบัญชาเป็นส่วนกลไกที่สำคัญของการบริหาร ทั้งในด้านการปกครองและการปฏิบัติงาน ปัญหาจึงมีอยู่ว่า ในด้านการปกครองบังคับบัญชา

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว มีความรับผิดชอบเพียงใดต่อขวัญและกำลังใจของผู้ใต้ปกครอง บังคับบัญชา เพราะเมื่อขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานไม่ดีเพียงพอแล้ว ก็เป็นการยาก ที่ส่วนราชการนั้น ๆ จะปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ฉะนั้น โดยเหตุที่วันที่ ๑ เมษายน เป็นวันข้าราชการพลเรือน ผู้เขียนจึงขอถือโอกาสนี้ให้ข้อสังเกตเพื่อประโยชน์ของทาง ราชการไว้บ้างตามสมควร

ความรับผิดชอบของตำแหน่งบังคับบัญชานั้นในด้านตัวบุคคลผู้บังคับบัญชาย่อมจะ เป็นแกนกลางที่สำคัญในทุกส่วนราชการ เพราะกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติ ตลอดจน ในสังคมของข้าราชการหรือพนักงานอื่น ๆ รวมทั้งรัฐวิสาหกิจได้ให้ทั้งสิทธิหน้าที่ ความเคารพและความเชื่อถือต่อผู้บังคับบัญชา มีอยู่บ่อยมากที่มักจะได้ยินคำสาปแช่ง หรือคำด่าว่ากล่าวผู้บังคับบัญชาทั้งทางตรงและทางอ้อม ในเรื่องของการพิจารณาความดี ความชอบ เลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งอยู่เสมอ คำว่ากล่าวที่ออกจะ ได้อยู่จนคุ้นหู ก็ได้แก่มีการเล่นพวกพ้อง พิจารณาให้บำเหน็จความชอบก็แต่เฉพาะ คนใกล้ชิดที่เป็นญาติหรือคนประจบสอพลอ ที่รักที่ชอบเป็นสำคัญ ส่วนคนที่อยู่ห่างแม้จะมี ผลงานดีสักปานใดก็ไม่เคยจะได้รับการเหลียวแล และมาในปัจจุบันนี้ เห็นจะต้อง เพิ่มคำว่าเพราะเหตุผลทางการเมืองเข้าไปด้วย เพราะได้มีการพูดกันจนคนส่วนมาก ออกจะเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของความไม่ดี

อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่าตัวเองหรือผู้บังคับบัญชา ที่จะต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณา เรื่องนี้อย่างที่ทราบกัน ผู้ได้บังคับบัญชาบางคนต่อให้ ใช้กระจกที่มีคุณภาพดีส่องตัวเองแทนการดักน้ำใส่กระโหลกตามคำโบราณก็อาจจะ ไม่เห็นความบกพร่องของตัวเอง และในทางกลับกันผู้บังคับบัญชาบางคนก็อาจมีนิสัยเช่น เดียวกันเข้าทำนอง “ขนมผสมน้ำยา” จะว่าใครดีกว่าใครเป็นเรื่องยาก สมัยที่ผู้เขียน เริ่มเข้ารับราชการใหม่ ๆ ได้พบเห็นว่าการใส่ร้ายป้ายสีกันยิ่งตอนพิจารณาคำความดี ความชอบเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง หรือการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี จะเห็น ได้ว่ามีการส่งบัตรสนเท่ห์กล่าวหากันมาก แม้มาในปัจจุบันนี้ก็ยังมีอยู่ไม่ได้หมดไปหรือ ลดน้อยลงแต่ประการใด มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ผู้เขียนเริ่มคิดจะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมสำหรับ ตัวเองบ้าง เพราะถูกข่มขู่ความก้าวหน้าในราชการไปหลายครั้ง แต่ก็ได้มีผู้ใหญ่ที่เห็น การณโกลาหลท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งของผู้เขียนได้ให้ข้อคิดไว้เมื่อ ๒๕ ปีเศษ มาแล้วว่า “คุณอย่าเป็นคนตรงแบบท่อนไม้ท่อนซุง ถ้าจะเป็นคนตรงก็ขอให้ตรงอย่าง กระดุกกระดิก งอนหวองอนท่ายเลี้ยบบ้างจึงจะได้ประโยชน์” คำพูดของท่านมีความหมาย ว่า “ให้รู้จักรักษาดำรง” จะได้ประโยชน์ทั้งประโยชน์ของตัวเองและประโยชน์ราชการ ที่ว่าประโยชน์ราชการนั้น สมมติว่าผู้เขียนเกิดจะพยายามหาความจริงว่าผู้บังคับบัญชา ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เขียนเพียงใดหรือไม่ วิธีง่าย ๆ และนุ่มนวลก็อาจจะเข้าไปขอทราบ

เหตุผลโดยตรงด้วยความเคารพ แต่ก็เชื่อมั่นว่าจะมีผู้บังคับบัญชาคนใดยอมรับว่าที่
แล้วมาเป็นความผิดพลาดหรือบกพร่องของตนเอง เพราะ “ความเหมาะสม” เป็นสิทธิ
ของผู้บังคับบัญชาแต่ผู้เดียว และในประวัติการณ์ไม่เคยเห็นผู้บังคับบัญชาคนใด จะยอม
แก้ไขสิ่งผิดพลาดที่ตัวเองได้ทำไปแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้คำว่า “ประโยชน์ราชการ” ก็ยากที่
จะเกิดขึ้นอย่างน้อยก็จะเกิดความท้อใจขึ้นกับผู้บังคับบัญชาและผลก็คือต่อไปอาจจะ
ไม่ได้รับความไว้วางใจหรือไม่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่สำคัญหรือที่จะเป็นผล
ประโยชน์ต่อราชการอีก ซึ่งจะเป็นเหตุให้ตนเองพลอยมีอนาคตในราชการมืดมนลงด้วย
ซึ่งเท่ากับประโยชน์ตนเองก็จะได้ประโยชน์ราชการก็จะมี สมดังที่ผู้บังคับบัญชา
ที่เคารพของผู้เขียนคนหนึ่งได้กล่าวไว้

เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้เขียนเคยได้รับคำบอกเล่าจากผู้ใหญ่ท่านหนึ่งว่า มีเพื่อน
ข้าราชการหลายรายมาปรึกษาหารือ แรก ๆ ก็คิดจะแนะนำให้ร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชา
ชั้นเหนือขึ้นไปอีกหรือหาผู้หลักผู้ใหญ่มาพูดจากันกับผู้บังคับบัญชานั้น ๆ แต่เมื่อคิด ๆ
ไปท่านเห็นว่าเมื่อครั้งท่านดำรงตำแหน่งบังคับบัญชาสูงสุด ในหน่วยงานระดับกรมหน่วย
หนึ่งมีผู้ใต้บังคับบัญชามาว่ากล่าวกับท่านอย่างไม่เกรงใจหลายรายว่าทำไมจึงเป็นคน
นั้นคนที่ได้รับพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนชั้นเงินเดือนตนเองทำไมไม่ได้ ท่านก็บอก
ว่าท่านก็ได้แต่ชี้แจงและทำความเข้าใจ แต่ก็เชื่อมั่นว่าผู้รับคำชี้แจงคงไม่พอใจ
เพราะตามวิสัยการมองประโยชน์คนนั้นมักจะเห็นประโยชน์ผู้อื่นอยู่แล้วตามธรรมชาติ
เสมือนการมองในพื้นที่ราบย่อมมองเห็นแต่ที่ใกล้ตัวตนเป็นสำคัญ ต่างกับการมอง
ในที่สูงย่อมจะเห็นได้ไกลและกว้างกว่า เมื่อความจริงเป็นดังกล่าวนี้นี้ ท่านจึงเห็นว่า
หากมีใครมาหารือกับท่านอีกก็อยากจะแนะนำให้ผู้นั้นรู้จักรักษาวรรตวัถก่อน การเป็น
ผู้น้อย คำผู้ใหญ่ท่านว่า “ให้รู้จักก้มพนมกร” คำนี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็น “สัจธรรม”
ซึ่งก็ไม่เคยมีใครที่ผิดหวังในเมื่อทำตนดังกล่าแล้วจะไม่ได้ดี แต่ท่านที่เป็นผู้ใหญ่แล้วก็
คงจะต้องมีสายตาไกลและดีพอที่จะไม่เห็นแก่การกราบไหว้หรือเหตุจงใจอื่น ๆ ยิ่งกว่า
ผลงานและความเป็นธรรมของส่วนรวมนี้ละครับคือ “ความรับผิดชอบของตำแหน่ง
บังคับบัญชา” ●

เมื่อสืบทอดก็ย่อมสืบทอดวัฒนธรรมและสันชาติ

ระพี สาคริก

แนวคิดเป็นสิ่งมีเหตุมีผล กำหนดลักษณะและทิศทางปฏิบัติของมนุษย์ ในอีกด้านหนึ่ง การปฏิบัติก็เป็นโอกาสให้มนุษย์สัมผัสกับกระแสรูปลักษณะและสภาวะของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีเหตุมีผลส่งถึงวิถีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของมนุษย์ด้วย

ทั้งสองด้านดังกล่าวแล้ว จึงถือเป็นวัฏจักรที่มีเหตุมีผล ถึงการเปลี่ยนแปลง ทั้งแก่ชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่หมุนเวียนอย่างอิสระทั้งสองด้าน ซึ่งจะบังเกิดผลดีหรือผลเสียได้ ย่อมขึ้นอยู่กับมนุษย์เอง ที่พึงรู้ได้ถึงเหตุและผล ในการนำเอาด้านใดออกมาใช้ประโยชน์ ได้อย่างสมเหตุสมผลกับสภาพที่เป็นจริงของสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ภายนอก และเป็นเป้าหมายของเจตนารมณ์

เมื่อพิจารณาถึงมนุษย์แต่ละชีวิตที่เกิดมาจะพบว่า ต่างก็มีวิถีทางที่มีโอกาสมุ่งสร้าง

ทั้งด้านวัตถุและด้านที่ได้มาซึ่งการเรียนรู้เหตุและผล อำนาจของมนุษย์แต่ละคนแม้ว่ามากน้อยไม่เท่ากัน แต่โดยหลักแล้ว ก็มีทั้งในด้านรูปวัตถุและด้านธรรมะ ผลสมกลมกลืนกันอยู่ในพื้นฐานชีวิตอย่างแยกออกจากกันมิได้

ในบรรยากาศสังคมที่มีมนุษย์หลากหลายรูปลักษณะชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นองค์ประกอบ หากหวังให้มุ่งวิถีสู่ความสำเร็จ ในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าได้อย่างแท้จริง กับอีกด้านหนึ่งให้มุ่งวิถีทาง สู่ความสงบสุขที่ปรารถนาควรมีแนวคิดที่มองสู่ภาพรวมอำนาจทั้งสองด้านดังกล่าว ไม่เพียงเห็นว่า เป็นสิ่งอยู่ร่วมกันเท่านั้น หากต้องหยั่งรู้ได้ว่าภายในองค์ประกอบของแต่ละคน ควรมีอำนาจในด้านธรรมะไว้เพื่อกำหนดวิถีอำนาจในด้านรูปวัตถุด้วย

ภาพที่ปรากฏจากกระแสการบริหารและการจัดการในชุมชนมนุษย์แต่ละแห่ง จึงควรมีสอดคล้องที่เหมาะสมด้วยเหตุและผล ระหว่างด้านธรรมะกับด้านรูปวัตถุ จึงจะส่งเสริมให้ชุมชนนั้น ๆ สามารถเจริญก้าวหน้าไปได้ด้วยดีและถึงซึ่งความมั่นคงที่แท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวแล้ว เราจึงพูดได้ว่า มนุษย์ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ควรเลือกวิถีทางเดินที่อยู่บนพื้นฐานประชาธิปไตย แทนเผด็จการซึ่งเป็นระบบที่หากปล่อยไป ย่อมทำลายพื้นฐานตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากกระแสประชาธิปไตยอยู่บนพื้นฐานธรรมะส่วนกระแสเผด็จการมีอำนาจซึ่งสืบทอดพลังเงื่อนไขมาจากภาวะยึดติดรูปวัตถุเป็นเนื้อหาสำคัญ

ถ้าวิถีชีวิตมนุษย์ตกอยู่

ภายใต้อิทธิพลกระแสยึดติดรูปวัตถุกว้างขวางมากขึ้น แม้ปากจะประกาศเจตนารมณ์ว่าต้องการประชาธิปไตย แต่พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงและแสดงออกสู่สาธารณชน ก็ถูกอิทธิพลกระแสจากในรากฐานกำหนดรูปลักษณะให้ปรากฏออกมาเป็นเผด็จการ อย่างขาดการรู้ได้ด้วยตนเอง

หากสังคมใดมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางดังกล่าวมากขึ้น ย่อมสันนิษฐานได้ว่า สังคมนั้นกำลังทำลายตัวเองให้ต้องสูญสิ้นไปในที่สุดไม่เร็วก็ช้า หรือหากรู้ได้แล้ว แต่ยังเพิกเฉยต่อการแสดงออกเพื่อปรับเปลี่ยนใหม่ ยิ่งปล่อยเนิ่นนานไป เมื่อถึงจุดที่ต้องปรับเปลี่ยนจริง ๆ ย่อมเสี่ยงต่อความเสียหายหนัก หรืออาจถึงขั้นสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างไปในที่สุด

อนึ่ง ในเมื่อมนุษย์แต่ละชีวิตแต่ละชุมชน ต่างก็มีที่

เกิดที่มาของเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และระบบนิเวศน์ ซึ่งมีกระบวนการธรรมชาติลักษณะจำเพาะเป็นพื้นฐานจริง ขณะใดที่ความเป็นมนุษย์มุ่งวิถีทางสู่การสูญเสียลงไปเรื่อย ๆ ย่อมหมายความว่าขณะนั้น การสูญเสียแผ่นดินถิ่นเกิด และเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ก็กำลังคืบคลานเข้ามาทุกขณะ ไม่ว่าในช่วงใดจะเร็วหรือช้า

ทันทีที่มนุษย์แต่ละคน เริ่มต้นเกิดมา แม้เพียงพิจารณาจากแนวคิดความรู้สึกของปุถุชน ก็น่าจะเห็นได้ว่า พื้นฐานชีวิตของแต่ละคนปรากฏขึ้นจากด้านซึ่งเน้นรูปวัตถุ หรือด้านที่เป็นกาย ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่รอดได้ก่อนอื่น โดยเหตุที่กายปรากฏมาในสภาพเปล่าเปลือย อย่างไรก็ตามในด้านจิตใจก็ยังมีภาวะว่างเปล่าอยู่พอสมควร และพร้อมที่จะใช้โอกาสเรียนรู้ด้วยการรับกระแสจากภายนอกเข้ามาสังเคราะห์

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิถีทางผ่านพ้นมาด้วยช่วงเวลา ด้านหนึ่ง กับโอกาสที่ธรรมชาติกำหนดมาให้ใช้เรียนรู้จากการใช้ส่วนต่าง ๆ ของกายที่สัมผัสได้รู้สึกได้เป็นสื่ออย่างอิสระ อีกด้านหนึ่ง หากไม่ถูกเพื่อนมนุษย์ซึ่งเห็นแก่ตัวใช้โอกาสและอำนาจ วัตถุที่เหนือกว่าปิดกั้น ย่อมหวังได้ว่าแต่ละคนจะ

สามารถเจริญเติบโตขึ้นมาด้วยคุณภาพซึ่งได้รับการเสริมสร้างเพิ่มขึ้นในรากฐาน หรืออาจกล่าวได้ว่า มีความเจริญเป็นมนุษย์ผู้สมบูรณ์ด้วยคุณภาพ ดังเช่นที่กล่าวกันว่า มีความเป็นผู้ใหญ่ที่มีความพร้อมสรรพ

ในเมื่อธรรมชาติเป็นทั้งระบบที่ให้กำเนิด และกำหนดวิถีทางดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน

เมื่อใดที่มนุษย์ยังมีชีวิตสัมพันธ์อยู่กับท้องดิน สะท้อนพฤติกรรมทำลายธรรมชาติ ซึ่งจริง ๆ แล้วหาใช่เพียงอยู่ในกรอบของการตัดต้นไม้ทำลายป่า หากเปิดกว้างถึงภาพรวมและการสูญเสียสมดุลระหว่างการสืบทอดกระแสทุกชีวิตทุกสิ่งกับการนำมาใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และจุดสูญเสียสมดุล ดังกล่าวนับ

อย่างจริงจังแล้วคงมีการสนับสนุนให้รุนแรงยิ่งขึ้น มาถึงบัดนี้อดที่จะรู้สึกไม่ได้ว่า สังคมและชีวิตได้เปลี่ยนแปลงมาถึงช่วงของการทำลายล้างเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองอย่างครบวงจร และสถานการณ์ใกล้จะถึงที่สุดด้วยสำหรับสิ่งซึ่งธรรมชาติได้ให้มาเป็นพื้นฐานความเป็นมนุษย์เพื่อรักษาเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ให้คงอยู่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่าที่สุด

กระแสอำนาจที่นำมาใช้แก้ปัญหาเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและทิศทางของวิถีการเปลี่ยนแปลง

ปัจจุบันอายุผู้เขียนเรื่องนี้ได้ก้าวมาถึงวัย ๗๐ ปีแล้ว เมื่อมองย้อนกลับไปสู่ภาพซึ่งตนเองพบเห็นแม้เพียงครั้งเดียวของช่วงอายุบุคคลหนึ่งแม้จะนับว่าสั้นมาก สิ่งที่พบเห็นในขณะนั้น ก็มีกระแสการใช้อำนาจแก้ปัญหาคนท้องถื่นทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นแล้ว แต่ก็เพียงว่า หากใครเข้าไปจับสัตว์ป่าก็ดี เก็บพันธุ์ไม้ป่าก็ดี หรือตัดต้นไม้ในเขตป่าซึ่งมีกฎหมายหวงห้ามก็ดี ถ้าเจ้าหน้าที่พบคาหนังคาเขา ก็จะถูกจับกุมมาพิจารณาโทษ หากจับหรือเก็บออกมาจากบริเวณป่าแล้วก็พ้นจากขอบข่ายอำนาจของกฎหมาย

ภาพความล้มเหลวของ
การอนุรักษ์ธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม
ซึ่งนับวันยิ่งทวีความเด่นชัดมากขึ้น
เป็นสิ่งที่บอกได้ถึงเหตุและผล
ของความล้มเหลวนับวิถีทาง
ที่มุ่งพัฒนาสังคมสู่ประชาธิปไตย

ตลอดจนเป็นครุต้นแบบที่สอนจริยธรรม เพื่อหวังพัฒนาความคิดให้สามารถคิดได้อย่างอิสระและลึกซึ้งถึงรากฐานของเหตุและผล ตลอดจนสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบซึ่งแต่ละคนพึงจำเป็นต้องมีไว้เป็นคุณสมบัติ เพื่อทำหน้าที่ร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติของทุกชีวิตและทุกสิ่งให้สืบทอดถึงชนรุ่นหลัง โดยที่อีกด้านหนึ่งก็กำหนดให้รู้จักนำมาใช้ประโยชน์อย่างสมเหตุสมผล เพื่อรักษาวัฏจักรการดำเนินชีวิตของแต่ละคนกับธรรมชาติให้คงอยู่

วันก็ยิ่งเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะสูญเสียลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น ในด้านซึ่งถืออำนาจรูปวัตถุ ก็ยังคงสะท้อนภาพการคิดแก้ปัญหาด้วยการเน้นวิถีทางสู่การใช้อำนาจและถ่ายทอดกระแสอำนาจจากตนเองลงสู่ระดับล่างมากขึ้น ซึ่งเรียกกันว่า “เผด็จการ”

ในเมื่ออำนาจเผด็จการถูกนำมาใช้แก้ปัญหาคนที่ชีวิตด้อยกว่า ทำลายธรรมชาติ และกระแสดังกล่าวยังมีการสืบทอดกันอย่างต่อเนื่อง โดยเหตุที่ยังไม่เห็นท่าทีว่าจะคิดปรับเปลี่ยน

อย่างไรก็ตามก็มีการระบุชนิดพืชชนิดสัตว์เพียงบางอย่างเกิดขึ้นแล้ว แทนการครอบคลุมทั้งระบบนิเวศเพื่อให้สิทธิและความชอบธรรมแก่ทุกชนิดที่อยู่ในป่า จึงเป็นเหตุผลอนุรักษ์ที่แฝงไว้ด้วยอคติของคน

กับอีกด้านหนึ่งซึ่งน่าจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดของการแก้ปัญหา คือ “การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน” เนื่องจากคนเป็นพื้นฐานเหตุผลในการก่อปัญหายิ่งกว่าธรรมชาติที่เป็นพรณไม้และสัตว์ป่า ส่วนระบบการจัดการศึกษาก็นับอยู่กับด้านรูปวัตถุมาตั้งแต่ช่วงนั้น แทนการมุ่งมองที่คนเป็นเป้าหมายหลักยิ่งนานมา ผู้ถืออำนาจบริหารประเทศทั่วไปยิ่งสะท้อนภาพที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาสู่ภาพที่ขาดการให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษามากขึ้น ดังจะพบได้ในการแถลงนโยบายของพรรคการเมืองขณะหาเสียงแทบไม่มีการกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาเลย เหมือนความรู้เรื่องนี้ ถดถอยมาสู่ภาวะตื่นเขินยิ่งขึ้นจึงไม่กล้าจะต้องแสดงว่าในอีกด้านหนึ่งมุ่งแสวงอำนาจมากขึ้นเป็นลำดับเป็นสิ่งเข้ามาทดแทน

ช่วงชีวิตผู้เขียนที่ผ่านการสัมผัสสภาพของการเปลี่ยนแปลง แม้เพียงจากช่วงสั้น ๆ ยังเห็น

กระแส ซึ่งขยายขอบข่ายการใช้อำนาจมาถึงการห้ามและจับกุมในชุมชนเมือง ลามเข้าไปยังในครอบครัวบุคคลซึ่งเป็นวิถีทางที่มุ่งสู่ด้านรูปวัตถุมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่หลักธรรมได้ชี้ไว้ชัดเจนว่าทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมีเหตุมีผลสัมพันธ์อยู่กับวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นสิ่งมีกระแสเหตุผลและมีกลไกที่ยังลงถึงรากฐานจิตใจมนุษย์ด้วยกันทั้งนั้น แต่จากด้านซึ่งถูกกระแสอิทธิพลรูปวัตถุครอบงำก็แสดงออกให้เห็นว่าพื้นฐานการคิดการแสดงออกในการมองปัญหาต่าง ๆ แปรสภาพไปสู่ลักษณะที่แยกส่วน แยกจากตนเอง และข้ามปัญหาในมนุษย์ซึ่งควรได้รับความสนใจกันอย่างจริงจัง กลับมุ่งทิศทางไปเน้นแก้ไขที่รูปวัตถุซึ่งปรากฏอยู่ภายนอก

อนึ่ง พื้นฐานกระแสซึ่งมีลักษณะแยกส่วนเป็นเงื่อนไขได้ทำให้ความรู้สึกนึกคิดไม่ได้นำมาใช้ กำหนดการใด ๆ เพื่อประโยชน์อะไรก็ตาม จะมีลักษณะ “ตัวใครตัวมัน” หรือ “เอกเทศ” ที่รุนแรงยิ่งขึ้น กับอีกด้านหนึ่งที่ควรมองแต่ละสิ่งบนสภาวะพื้นฐานตนเองที่อิสระ เพื่อเจาะลึกลงได้ถึงเหตุผลจริงของสิ่งนั้น ๆ กลับนำมาผูกติดกันไว้เป็นเงื่อนไขให้เกิดปัญหามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลกระทบทำให้เกิดเป็นปัญหา

ระหว่างคนกับคนด้วยกันเองรุนแรงยิ่งขึ้น

กระแสดังกล่าวจึงยังมีผลส่งเสริมให้วิถีการใช้อำนาจบังคับจับกุมลงโทษ ปรากฏรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ และขยายขอบเขตลุกลามเรื่อยมาอย่างยากแก่การปรับเปลี่ยนทิศทาง แม้ภายในบรรยากาศการบริหารงานบ้านเมือง หากมีปัญหามีธรรมชาติที่เป็นนิสัย โดยมีการมุ่งนึกถึงกฎหมายก่อนอื่นเสมือนภาวะของคนบ้าจี้ซึ่งแสดงอาการขาดสติจากรากฐานจริง ชัดเจนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

เมื่อแนวคิดพื้นฐานของคนส่วนใหญ่ในสังคม ตกอยู่ในสภาวะที่แยกทุกสิ่งทุกอย่างออกจากกันและกัน มองเห็นแต่ละสิ่งด้วยความรู้สึกที่เป็นเอกเทศ ทั้ง ๆ ที่ตามสภาพที่เป็นจริง ดำรงอยู่อย่างผสมกลมกลืนกัน การคิดแก้ปัญหาคนทำลายธรรมชาติ รวมถึงคนก่อปัญหาให้แก่สังคม จึงมีการใช้อำนาจแยกคนออกจากการมีโอกาสสัมผัสธรรมชาติ ลุกลามมาถึงการห้ามสัมผัสสิ่งซึ่งแต่ละคนรักและนำมาไว้ในครอบครัวเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในกระแสชีวิตประจำวัน ซึ่งควรถือว่าเป็นพื้นฐานจริงของการศึกษาเพื่อชีวิต

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่ได้เป็นมาแล้ว แม้ปัจจุบันก็ยังคงเห็นได้ และรู้สึกว่าจะ

เด่นชัด รุนแรง กว้างขวาง และเจาะลึกมากขึ้นถึงขั้นมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพส่วนตัวโดยที่กระแสอำนาจได้ลุกลามเข้าถึงในครอบครัว ถือเป็นการทำลายพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต และแน่นอนที่สุดภาพสะท้อนเช่นนี้ กว่าจะมาถึงขั้นนี้ได้ คุณค่าชีวิตของคนในสังคมต้องถูกทำลายขยายขอบเขตทุกด้านต่อเนื่องกันมาแล้ว

อีกกรณีตัวอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๓๔ ก็คือ ได้พบว่าสาระส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าที่ประกาศใช้ มีความได้ว่า อนุญาตให้คนนำสัตว์ป่ามาผสมพันธุ์เพาะพันธุ์ขายได้ แต่จำกัดขอบข่ายการนำมาเลี้ยงในครอบครัว แม้การโฆษณาทางสื่อสาธารณะ หากคิดอนุรักษ์ต้องไม่นำมาเลี้ยง

ถ้าสามารถคิดได้ลึกซึ้งและเห็นภาพได้กระจ่างชัดคงทราบ ว่า เกิดจากแนวคิดที่ปิดกั้นตัวเองไว้ด้วยอิทธิพลของด้านที่เป็นรูปวัตถุจนไม่อาจเข้าถึงความเป็นมนุษย์ ทำให้ขาดการเข้าใจธรรมชาติชีวิตคนซึ่งเป็นพื้นฐานเหตุผลของทุกสิ่งทุกอย่าง “ชีวิตและสิ่งทั้งหลายที่อยู่ร่วมกันในธรรมชาติ การมีกระแสสัมผัสถึงซึ่งกันและกัน เป็นสื่อสร้างสรรค์ความรักและการรู้คุณค่าให้ กันและกัน”

บุคคลผู้มีคุณธรรมอยู่ในรากฐานตนเองเท่านั้นที่พึงรู้ได้ เข้าใจได้ดี

ในเมื่อไม่อาจเข้าใจในโลกที่เป็นสังขารธรรมดังกล่าว เพราะตกอยู่ในภาวะยึดติดรูปวัตถุ สิ่งซึ่งตนเองกำหนด และคิดว่าเป็นการแก้ปัญหา กลับมีผลทำลายเงื่อนไขความจริงที่อยู่ภายในโลกเหล่านั้น อย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ชีวิตและสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏเปลี่ยนแปลงอยู่ในกระแสกฎธรรมชาติ ต่างก็มีเหตุมีผลเป็นพื้นฐานธรรมชาติที่สนองการศึกษามนุษย์อย่างถึงรากฐาน ส่วนการนำมาผสมและเพาะพันธุ์เป็นด้านของวิถีทางนำสู่การใช้ประโยชน์ในวัฏจักรระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและชีวิตทั้งหลาย เมื่อผสมแล้ว เพาะพันธุ์แล้ว แม้มีการผสมและเพาะสืบทอดต่อไป ยิ่งนานก็ยิ่งสืบทอดกระแสมุ่งสู่ส่วนปลายของโครงสร้างยิ่งขึ้น แล้วก็ถึงที่สุดซึ่งทวนกลับมาสู่การใช้พันธุ์ธรรมชาติเพื่อริเริ่มสร้างกระแสใหม่อีกวัฏจักรหนึ่ง

ภาพรวมของพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงสะท้อนภาพให้เห็นว่า เน้นความเป็นไปได้ อยู่กับส่วนปลายของระบบการใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายนี้ก็เกิดจากการคิดของบุคคลกลุ่มหนึ่ง ในเมื่อคนตกอยู่ใต้อิทธิพลกระแสของรูปวัตถุ

ซึ่งเป็นส่วนปลายหรือส่วนผิว ย่อมปรากฏออกมาในลักษณะที่สอดคล้องกันกับสภาพที่เป็นจริงซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐานของคนกลุ่มนั้น

การแก้ปัญหาคนทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มเน้นใช้อำนาจรูปวัตถุ ซึ่งถ่ายทอดจากบนสู่ล่าง กับแนวคิดอนุรักษ์ที่มีลักษณะแยกส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แยกชีวิตคนออกจากธรรมชาติ เป็นการมองข้ามหลักการพื้นฐานจริงของการอนุรักษ์ไปอย่างสิ้นเชิง

ไม่เพียงเท่านั้น หากกระแสอำนาจที่สูญเสียคุณธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ยังทำให้มีการขยายขอบข่ายอำนาจออกจากป่ามาสู่เมืองสู่ชุมชน แล้วผ่านเข้าสู่ครอบครัวอันควรถือเป็นสิทธิส่วนตัวโดยใช่แต่โอกาสอย่างเป็นขั้นตอน สภาพสังคมปัจจุบันจึงมีลักษณะที่เพียงรอวันเวลาของการถึงจุดหนึ่งซึ่งวิกฤตและนำไปสู่จุดแตกดับ โดยที่มองเห็นวิถีทางคืบคลานเข้ามาถึงไม่เร็วก็ช้า หากยังไม่อาจปรับเปลี่ยนทิศทางของกระแสให้กลับคืนได้

อนึ่งจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษามาแล้ว ทำให้เชื่อว่า กลับคืนได้ยาก โดยเหตุที่สังเกตว่า หากสังคมได้มีการพัฒนาในด้านวัตถุซึ่งเกิดบนพื้นฐาน

จริงของตนเอง แม้ว่าทิศทางจะผิดเพี้ยนไปตัวเองก็ไวต่อการรู้สึกได้และปรับเปลี่ยนได้ไม่ยากนัก ส่วนสังคมที่ถูกกระแสวัตถุที่มีฐานอยู่ต่างถิ่นเข้ามาแพร่อิทธิพลครอบงำทำให้ยึดติด ย่อมเดินหลงทิศทางและปรับเปลี่ยนได้ยากที่สุด

นอกจากจะได้รับผลกระทบที่ก่อไว้ สะท้อนกลับมากระทบทำให้เสียหายอย่างหนักอย่างน้อยที่สุดก็ต้องได้รับแรงกระทบที่มีน้ำหนักไม่น้อยไปกว่าน้ำหนักความเหนียวแน่นของภาวะยึดติดที่ฝังรากไว้แล้ว ซึ่งในสภาพสังคมที่สั่งสมเอาไว้แล้วลึกซึ้งเช่นนี้ เมื่อถึงจุดนั้น ย่อมหมั่นหม่อมต่อการสูญเสียได้ง่าย

จากหลักความจริงของชีวิตถึงบทสรุป

ชีวิตมนุษย์แต่ละคนที่เกิดมาจะดำรงอยู่ได้บนพื้นฐานคุณค่าที่แท้จริง ก็ด้วยมีกระแสความรักธรรมชาติอยู่ในรากฐานทั้งในด้านความรักธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์ซึ่งเรียกกันว่า “มนุษยธรรม” และความรักธรรมชาติของสิ่งอื่นชีวิตอื่นที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้จริยธรรม หากความรักธรรมชาติซึ่งเป็นความรักที่บริสุทธิ์ในรากฐานชีวิตต้องสูญเสีย ชีวิตที่เกิดมาก็จะดำรงอยู่อย่างไร้คุณค่าและความหมายใดๆ ทั้งสิ้น ความรักที่ธรรมชาติให้

ไว้ในกระแสรากฐานชีวิตมนุษย์แต่ละคน มีเงื่อนไขแตกต่างกันไป แต่ก็ควรเข้าใจว่า ใครจะมีความรักความสนใจอะไรในจิตวิญญาณ ต่างก็คือสิ่งแท้ที่ธรรมชาติให้มาไว้แก่ชีวิตหากแต่ละคนมีโอกาส แม้จะसानจากพื้นฐานที่ไม่เหมือนกันให้เติบโตขึ้นมา ย่อมนำวิถีทางมุ่งสู่ความจริงด้วยคุณค่าและควรภูมิใจได้ทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้เอง สิทธิและเสรีภาพจึงถือเป็นหลักประกันสำคัญที่ควรได้รับการเคารพจากกระแสอำนาจที่อยู่เหนือกว่า และการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นวิถีทางที่หวังได้ว่าจะนำไปสู่ความสุขและความสงบร่วมกันได้อย่างแท้จริง

บางคนอาจรักต้นไม้ บางคนรักสัตว์ บางคนรักแร่หิน กระแสน้ำ กระแสลม หรือภาพพรรณธรรมชาติ และอาจนำไปสู่ระบบศิลปะ เช่น ถ่ายภาพ เขียนภาพ หรือวรรณกรรมลักษณะต่างๆ เนื่องจากแต่ละสิ่งได้สะท้อนภาพที่มีลักษณะเหมาะสมกับเงื่อนไขซึ่งอยู่ในจิตวิญญาณของแต่ละคนมาแต่กำเนิด ไม่ว่าใครจะสานสิ่งซึ่งตนรักขึ้นมาจากการสัมผัสกับของจริงลงมือปฏิบัติ ด้วยสมาธิ แต่ละคนย่อมได้รับการเปิดกว้างออกไปสู่ความรักที่ครอบคลุมธรรมชาติทั้งระบบไว้ได้ในที่สุด

ชีวิตมนุษย์จึงถือวิถีทางสังขารประการหนึ่งคือ จำเป็น

ต้องพึ่งพาใช้ประโยชน์จากสิ่งต่าง ๆ ทั้งในด้านวัตถุซึ่งเรียกกันว่า “ปัจจัยสี่” และในด้านจิตใจ ซึ่งเป็นด้าน กระแสการพัฒนา รากฐานจริง ที่ปรากฏมีบทบาทเปลี่ยนแปลงอยู่ในกระแส ธรรมชาติ ยิ่งมีการนำพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์มาคัดพันธุ์ผสมพันธุ์เพื่อพัฒนา จุดมุ่งหมายไม่ว่าใกล้หรือไกลก็คือ ด้านของการใช้ประโยชน์ ซึ่งวิถีการเปลี่ยนแปลงทางจากพื้นฐาน ธรรมชาติออกไปทุกขณะ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นสิ่งสร้างประโยชน์ให้ธรรมชาติ เนื่องจากสิ่งสมภาวะถ่วงดุลอัตรา การนำจากธรรมชาติมาใช้ให้สามารถ มีอัตราการผลิตใหม่ทดแทนได้ทันกาลด้วย อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้ใช้ประโยชน์เมื่อได้สัมผัส ก็เกิดภาวะยึดติดหากตกอยู่ใน ความประมาท เนื่องจากเป็น ผลจากการกำหนดรูปแบบใหม่ ที่เกิดจากมนุษย์และมีผลสนอง ความอยากของมนุษย์ด้วย

แม้การนำเอาแร่ หิน ดิน หินทราย มาสร้างเป็นสิ่งประดิษฐ์ รูปลักษณะต่าง ๆ ก็ตกอยู่ใน สภาพและมีพลังดังกล่าวดังเช่น เดียวกัน ซึ่งเราเรียกกันว่า “เทคโนโลยี” และมองเห็นได้ รู้สึกได้เด่นชัดกว่าเทคโนโลยีใน ด้านการผลิตพืชและสัตว์ ใน บรรดากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดย มนุษย์ ผลจากอุตสาหกรรม จึงมีอำนาจรุนแรงกว่าเกษตร

กรรมมาก หากบุคคลและ ชุมชนใดมีรากฐานธรรมชาติที่ หย่อนยานหรืออ่อนแอ ย่อม ถูกกระแสรูปวัตถุจากอุตสาหกรรม ทำลายได้ง่ายและรวดเร็ว กว่า ประเทศชาติใดไปนำ เอาอุตสาหกรรมต่างชาติเข้า มาแพร่กระจายอิทธิพลโดยที่ รากฐานมิใช่เป็นของตน ก็เท่ากับมีพฤติกรรมฆาตกรรม ประชาชนของตนเองอย่างเลือด เย็นที่สุด

การเน้นกระแสให้คน ท้องถิ่นนำสัตว์ หรือแม้กระทั่ง พืช มาคัดพันธุ์ได้ผสมพันธุ์ได้ แต่ปิดกั้นการนำมาเลี้ยง จึง สะท้อนแนวคิดที่เกิดจากการที่ รากฐานคนคิดถูกอิทธิพลรูป วัตถุจากเทคโนโลยีทำลายไปแล้ว และสิ่งซึ่งเหลืออยู่ก็คือ การ ใช้อำนาจยึดเยียดให้เพื่อน มนุษย์ซึ่งตกอยู่ในสภาพที่ด้อย โอกาสกว่าตนรับเอากระแสยึด ติดรูปวัตถุเข้าไว้ด้วย

ใคร่ขอกล่าวซ้ำอีกครั้ง หนึ่งว่า ความรักที่ควรถือเป็น สิ่งแท้ในรากฐานชีวิตมนุษย์ น่าจะได้แก่ความรักสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏเปลี่ยนแปลงร่วมกันภายในกระแระบบของ ธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นพืชและ สัตว์ป่าตลอดจนแร่ หิน ดิน น้ำ กระแสลมฟ้าอากาศ กับด้านที่เป็นนามธรรม เช่น ภาพพรรณ กระแสเสียงจากสิ่งต่าง ๆ ที่มี ประจำท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน

ส่วนความรักความสนใจ ในพืช สัตว์ พันธุ์ผสม ซึ่งเกิด จากการที่มนุษย์นำเอาพันธุ์ป่า มาคัดพันธุ์ผสมพันธุ์เพื่อใช้ ประโยชน์ ทั้งที่เป็นอาหาร กาย และอาหารใจ แม้ว่าจะมีพื้นเพ สืบเนื่องมาจากธรรมชาติเป็น พื้นฐาน แต่ก็มีกระแสความ อยากของมนุษย์ผู้คิดผู้ทำ เข้าไปแฝงอยู่ บุคคลใดมุ่ง ความรักเน้นสิ่งเหล่านี้หากราก ฐานตนเองแฝงไว้ด้วยสภาวะ ยึดติดจนไม่อาจसानกระแสตน เองผ่านลงไปสู่ความรักพันธุ์ ธรรมชาติซึ่งอยู่ในสภาพที่ลุ่ม ลึกกว่าได้ วิถีชีวิตที่ควรแสวง โอกาสเติบโตขึ้นมาด้วยรากฐาน ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง หวังว่าจะ ผ่านลงลึกซึ่งถึงรากฐานของ สิ่งต่าง ๆ ก็ย่อมประสพกับความ ล้มเหลว และยังมีโอกาสก้าว หน้าขึ้นสู่อำนาจในด้านวัตถุ สูงขึ้น ก็ยิ่งส่งผลสะท้อนกลับ ลงมาด้วยกระแสอำนาจที่ทำลาย คุณค่าชีวิตเพื่อนมนุษย์ซึ่งยัง ตกอยู่ในสภาพที่ด้อยกว่าอย่าง ปราศจากการรู้ได้

ความรักที่แท้จริงจะดำรง อยู่ และพัฒนาตัวเองให้ลงลึก ยิ่งขึ้นถึงรากฐานและปรากฏ อยู่ในความลุ่มลึกได้ แต่ละคน จำเป็นต้องได้รับการเปิดโอกาส จากด้านที่มีอำนาจเหนือกว่า ให้สัมผัสสิ่งทั้งหลาย และชีวิต ทั้งหลายตลอดจนบรรยากาศ ที่เป็นของจริงได้อย่างต่อเนื่อง

ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และภายในวิถีชีวิตที่เติบโตยิ่ง ขึ้นอย่างอิสระ ด้วยความเข้าใจ จริงที่ได้รับจากบุคคลผู้ใหญ่กว่า การทำลายต้นไม้ ชีวิต สัตว์ และป่าเขาลาเนาไพร จึง ทำได้เพียงทำลายสิ่งนั้น ๆ เท่านั้น หากที่สำคัญกว่าและมักมองไม่ เห็นกันได้ในสังคมซึ่งอำนาจ ต่าง ๆ ตกอยู่ในอิทธิพลจากรูป วัตถุก็คือ ทำลาย ภาพพรรณ ซึ่ง เป็นเอกลักษณ์และมีอิทธิพล เหนือจิตใจคนท้องถิ่นอันถือเป็น สาธารณประโยชน์ที่ลึกซึ้ง

แม้การคิดตัดต้นไม้ใน บ้านส่วนตัวสักต้นหนึ่ง หากมี ความรู้สึกเพียงด้านเดียวก็คงคิด ว่าเป็นสิทธิส่วนตัวของตนเองที่ พึงกระทำได้ แต่ภาพพรรณ และการมีส่วนร่วมเสริมสร้าง กระแสสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน ย่อมมีเหตุผลที่ไม่จำกัดอยู่ เพียงภายในรั้วบ้านส่วนตัว

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำเอา ประเด็นและเหตุผลนี้มากล่าว เป็นการชี้แนะ ก็เปรียบเสมือน ดาบสองคมสำหรับสังคมที่นิยม วัตถุและอำนาจมากกว่า เนื่อง จากเมื่อกลุ่มบุคคลผู้ถืออำนาจ เหนือได้รับกระแสชี้แนะอาจนำ ไปคิดและใช้อำนาจบังคับ ห้าม ตัดต้นไม้ในบ้านส่วนตัวด้วยก็ได้

เช่นเดียวกันกับที่ได้ทราบ มาเป็นการภายในว่า ได้มีกระแส กำหนดหลักการคิดห้ามนำต้นไม้ ป่าบางชนิดมาปลูกในบ้าน ส่วน

ในด้านสัตว์นั้น ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาปรากฏในพระราชบัญญัติ และใช้บังคับแล้ว แต่กลับยังเพิกเฉยต่อการคิดวางแผนและลงมือปฏิบัติ พัฒนารากฐานของคนซึ่งเป็นสมบัติอันล้ำค่าที่สุดของสังคม ให้ความรับผิดชอบอย่างจริงจัง นอกจากการแสดงออกซึ่งการโฆษณาและยกป้าย ซึ่งเป็นเรื่องผิวเผิน

แม้ในกระแสสังคมซึ่งมีมนุษย์สืบทอดชีวิตกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน และยังต้องมีวิถีนำสู่อนาคต ก็มีทั้งชีวิตผู้เยาว์กว่าและผู้ใหญ่กว่า รวมถึงผู้ซึ่งชีวิตยังด้อยกว่าและผู้ซึ่งชีวิตก้าวหน้ามาไกลกว่าแล้ว บุคคลผู้เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่หาใช่เพียงด้วยวัยและด้วยอำนาจ หากควรเจริญด้วยรากฐานจิตใจตนเองที่ถือความรักธรรมชาติลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งก็หาใช่เพียงธรรมชาติของต้นไม้ สัตว์และสิ่งอื่น ๆ ในด้านเดียวกันเท่านั้น หากอีกด้านหนึ่งคือความรักธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์ซึ่งเราเรียกว่า “มนุษยธรรม” เนื่องจากสองด้านดังกล่าวอยู่บนพื้นฐาน กระแสเดียวกัน จึงมีเนื้อหาที่ผสมกลมกลืนกันอยู่

หากกลุ่มคนซึ่งมีกระแสนอนอยู่ในด้านที่ถืออำนาจเหนือกว่า ยังคงเน้นคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยใช้อำนาจบังคับเพื่อน

มนุษย์ซึ่งอยู่ในด้านที่ด้อยกว่า ไม่ให้นำพืชและสัตว์ธรรมชาติมาปลูกเลี้ยง โดยอ้างเหตุว่าเกรงจะสูญพันธุ์ ก็คือ คำสารภาพจากสิ่งซึ่งเป็นจริงว่า ตนเองปิดกั้นตนเองมิให้คิดพัฒนาชีวิตคนในกลุ่มซึ่งยังคงอยู่ในสภาพที่ด้อยกว่า ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือคนยากจน โดยเกรงไปว่า คนด้อยโอกาสจะสูญพันธุ์ใช่หรือไม่ แทนการให้โอกาสแก่เขาทั้งหลายเพื่อนำชีวิตสู่วิถีทางที่เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

คนด้อยโอกาสดิเด็กก็ติดลบถูกปิดกั้นโอกาสที่จะนำตนเองไปสู่อนาคตที่ดีกว่า ย่อมสรุปได้ชัดเจนว่า สังคมกำลังเผชิญกับกระแสที่ทำลายการสืบทอดตัวเองอย่างไม่ต้องสงสัย และนั่นย่อมหมายความว่าความถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การสิ้นชาติสิ้นแผ่นดินในที่สุด

ความรักที่บริสุทธิ์นั้นแม้แต่ละคนจะรักสิ่งต่างๆ ไม่เหมือนกัน หากได้รับโอกาสให้สานต่อบนพื้นฐานตนเองได้อย่างอิสระ ย่อมสามารถสืบทอดกระแสที่ขยายขอบข่ายให้กว้างออกไป และลึกซึ้งยิ่งขึ้นบนพื้นฐานจริง ตามขั้นตอนของเหตุและผล ย่อมสามารถสืบทอดกระแสที่ขยายเครือข่ายออกไปสู่ความรักธรรมชาติทั้งระบบ และเป็นภาพรวมได้ทั้งสิ้น ซึ่งบนพื้นฐานเดียว

กันนี้ ก็รวมถึงความรักเพื่อนมนุษย์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติด้วย เราย่อมมองเห็นความหวังที่จะสืบสานรากฐานของประชาธิปไตยให้มุ่งไปสู่ความเจริญที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้

ภาพความล้มเหลวของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับวันยิ่งทวีความเด่นชัดมากขึ้น เป็นสิ่งที่บอกได้ถึงเหตุและผลของความล้มเหลวนววิถีทางที่มุ่งพัฒนาสังคมสู่ประชาธิปไตยที่มีรากฐานจริงเป็นสิ่งที่รองรับเนื่องจากพื้นฐานคุณสมบัติความเป็นมนุษย์ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขภายในรากฐานการอนุรักษ์ธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่กำหนดกระแส ประชาธิปไตยที่สำคัญที่สุด

บุคคลผู้ตกอยู่ในสภาพเป็นผู้ใหญ่กว่า ไม่ว่าจะเป็นรูปลักษณะใดก็ตามหากถือความเป็นผู้ใหญ่ในรากฐานจิตใจเป็นคุณสมบัติ เมื่อมีโอกาสสัมผัสกับบุคคลผู้ซึ่งชีวิตยังด้อยกว่าตน ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือคนยากจนและด้อยการศึกษา หากคนเหล่านั้นตกอยู่ในสภาพที่ต้องทำลายธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติของสิ่งที่อยู่รอบข้าง ป่า ในสังคม หรือแม้ธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันกับตน ควรให้การสัมผัสด้วยความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง โดยที่ปลอด

จากการนำอารมณ์ของความเห็นแก่ตัวเข้ามาปิดกั้นตนเอง ย่อมสามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ถึงเหตุจริงเด่นชัดยิ่งขึ้น และสามารถหลีกเลี่ยงวิถีทางที่ก่อให้เกิดผลทำลายคนด้วยกันเอง ไม่ว่าจะเร็วหรือช้า

หากรากฐานความเป็นมนุษย์ถูกทำลาย คนย่อมอยู่อย่างขาดการรู้คุณค่าของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การขาดการรู้คุณค่าของบุคคลอื่น ชีวิตอื่น ขยายขอบเขตจากที่เป็นมาแล้วกว้างขวางออกไปมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะไม่เพียงทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏอยู่นอกมนุษย์เท่านั้น หากยังทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองได้ทุกวิถีทางด้วย เนื่องจากเราต้องไม่ลืมว่า มนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งซึ่งอยู่ในระบบธรรมชาติ และเป็นสิ่งแวดล้อมให้แก่มันและกันด้วย และภาพดังกล่าวก็ได้ปรากฏให้เห็นกันมาแล้วในชีวิตประจำวันยุคปัจจุบัน

ไม่เพียงภาพของการฆ่าฟันกันด้วยอาวุธซึ่งเป็นภาพที่เห็นได้เฉพาะหน้า หากการใช้อำนาจควบคุมบังคับ ปิดกั้นวิถีชีวิตที่ควรมีโอกาสเรียนรู้สิ่งแวดล้อมได้สมบูรณ์รอบด้าน เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ความมีคุณค่าที่แท้จริง ถือเป็นเรื่องทำลายคนทั้งชีวิตอย่างเลือด

เย็นและลึกซึ้งที่สุด ซึ่งจิตสังคม
เช่นนี้ย่อมมุ่งทิศทางไปสู่การสิ้น
ชาติสิ้นแผ่นดินไม่เร็วก็ช้า

อิทธิพลจากรูปวัตถุที่ไหลบ่า
เข้าสู่สังคมไทย ผ่านจากด้าน
บนลงสู่ด้านล่าง ครอบคลุมถึง
รากฐานชีวิตลึกซึ้งยิ่งขึ้น ได้
ส่งผลกำหนดการถ่ายทอดทิศ
ทางอำนาจจากบนสู่ล่าง หรือ
ที่เรียกกันว่า “เผด็จการ” ผัง
แนวยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมองสู่กระแส
การแก้ปัญหาอนุรักษนิยมชาตินิยม
การจัดการศึกษา การบริหาร
สังคม เศรษฐกิจและการเมือง

การที่ปัญหาธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย
ตกอยู่ในสภาพที่หนักยิ่งขึ้น
และยิ่งแก้ไขก็ยิ่งถูกทำลาย
หนักขึ้น เนื่องจากการนำ
กระแสเผด็จการมาใช้ และยังใช้
ก็ยิ่งทำให้ตัวกระแสเองรุนแรง
หนักขึ้นเป็นวัฏจักร ภาพการ
เปลี่ยนแปลงตามสภาพที่เป็น
จริงซึ่งผุดขึ้นท่ามกลางกระแส
การเมืองก็สืบเนื่องมาจาก
รากฐานเดียวกันในเมื่อถึง
จังหวะที่มีโอกาสผุดขึ้นมาได้
บทสรุป

ต้นไม้เป็น สิ่งมีชีวิต
ไม่ว่าต้นเดียวหรือหลายต้นก็ตาม
ล้วนเป็นสิ่งสะท้อนภาพให้รู้ได้
ถึงสัจธรรมด้วยกันทั้งนั้น แต่ใน
ต้นใดต้นหนึ่ง หากจะค้นหา
ย่อมสามารถพบหลักสัจธรรม
ได้อย่างครบถ้วนถ้าเข้าถึงได้

ดังนั้นต้นไม้ต้นหนึ่ง ไม่

ว่าจะเป็นพันธุ์อะไรก็สุดแล้วแต่
ที่มองเห็นกันด้วยสายตาว่า
ยืนต้นอยู่ตรงหน้าเราแต่ละคน
หากรากฐานจริงสูญสิ้นไปแล้ว
ย่อมหมายความว่า เป็นสิ่งไร้
วิญญาณและคุณสมบัติที่ครบ
ถ้วนของความเป็นพันธุ์ไม้ชนิด
นั้น หากปรากฏภาพให้เห็นว่ายัง
ยืนต้นอยู่ได้ย่อมเป็นเพราะอยู่ใน
สภาพที่พึงหรือถูกค้ำจุนไว้ด้วย
สิ่งซึ่งทรงพลังจากภายนอก

อาจเป็นเพราะเหตุ
บังเอิญ หรือสิ่งซึ่งเข้ามาให้การ
ค้ำจุนต้องการประโยชน์ อย่างไร
ก็ตามสภาพที่ขาดรากฐานจริง
ขาดความมีชีวิตและวิญญาณ
สิ่งที่ปรากฏเหลืออยู่และสะท้อน
ภาพให้เห็นได้ จึงน่าจะเป็นเพียง
ภาพในด้านรูปวัตถุที่เรียกว่า
“ซากหรือเปลือกนอก” กับชื่อ
ที่เคยเรียกกันติดปาก ซึ่งจริง ๆ
แล้วก็เพียงสิ่งสมมุติที่ขาด
กระแสสร้างความภูมิใจใด ๆ
ทั้งสิ้น

หากต้นไม้เป็นพันธุ์
เมืองไทย ส่วนชีวิตและวิญญาณ
คือกระแสจิตใจของความเป็น
คนรักและทวงแทนและผูกพัน
กับถิ่นฐานซึ่งประกอบขึ้นด้วย
กระแสสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ
ที่มีการเกิดและเปลี่ยนแปลง
ร่วมกันกับชีวิตบนพื้นฐาน
ท้องถิ่น และเป็นสัจธรรม
ที่ปรากฏอยู่ในระบบนิเวศน์
ช่วยเสริมให้ภาพที่เห็นได้ ไม่
ว่าจะมองจากทิศใดสู่ทิศใดและ

มุ่งสู่สิ่งใด ย่อมปรากฏเห็นชัดเจน
ว่าสิ่งนั้น ๆ ยังคงอยู่อย่างปกติ
สมบูรณ์และครบถ้วนด้วยกาล
เวลาที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุ
และผล

ปัจจุบันนี้ไม่ว่ามองสู่สิ่งใด
จะเป็นธรรมชาติและป่า หรือ
กระแสวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือ
การศึกษาหากมองได้ถึงย่อมรู้
ได้ว่าไม่ใช่ของไทยเอง หาก
เป็น สิ่ง สัม สม หรือ ชุม พ ลัง
อิทธิพลกระแสจากชนต่างถิ่น
ต่างชาติ หลายชาติหลายภาษา
ที่เข้ามาอย่างปราศจากขอบเขต
และหลักการอันควรแก่ความ
เหมาะสม เนื่องจากความรู้
เท่าไม่ถึงการณ์ของคนไทยที่มี
โอกาสเหนือกว่าซึ่งเข้าสู่ระบบ
อำนาจ ที่เชื่อว่าตนเองมีการ
ศึกษาสูง แต่ไม่อาจมองถึง
กระแสที่แฝงอยู่ภายใน โดย
ที่แต่ละเรื่องสืบเนื่องมาจาก
อิทธิพลของชนต่างถิ่นต่างชาติ
หลายชาติหลายภาษาซึ่งได้วาง
แผนไว้อย่างแนบเนียน และ
เข้ามาแฝงเพื่อหวังผลประโยชน์
ในด้านวัตถุลักษณะต่าง ๆ จน
กระทั่งการณ์เปลี่ยนแปลงมา
ถึงขั้นระบบเข้าสู่อำนาจได้เปลี่ยน
แปลงมามีลักษณะเอื้ออำนาจ
ให้คนลักษณะดังกล่าวเข้าสู่
อำนาจเป็นส่วนใหญ่

ต้นไม้พันธุ์ไทยนี้เอง ใน
ปัจจุบันแทบจะเหลืออยู่แต่ร่าง
หากถูกค้ำจุนไว้ให้ยืนอยู่ได้ด้วย
อิทธิพลร่วมของชนหลายชาติ

จนถึงขั้นที่อีกด้านหนึ่งสามารถ
ตั้งองค์กระบวนานาชาติขึ้น
มาใช้เป็นฐาน ส่วนตัวต้นไม้
แม้ยังมีชีวิต แต่ก็ขาดรากฐาน
ที่ควรปรากฏให้เห็นถึงเงื่อนไข
ซึ่งสัมพันธ์อยู่กับกลไกต่าง ๆ ของ
แผ่นดินและท้องถิ่นโดยแท้ โดย
หลักการแล้วร่างก็มีไม่ใช่เป็น
สิ่งมีชีวิตให้ยึดถือได้จริงจึงไม่ใช่
หรือ มีแต่นับวันจะเปลี่ยนสภาพ
ไปสู่การแตกดับหากขาดวิญญาณ
ของการสืบทอด

เมื่อใกล้ถึงวันนั้น วัน
ซึ่งสิ่งค้ำจุนจากหลายทิศทาง
ที่เข้ามารวมร่วมกันค้ำไว้เริ่มรู้สึก
ชัดเจนยิ่ง ขึ้นว่าต้นไม้ซึ่งเคย
อำนวยประโยชน์ให้แก่เขาทั้ง
หลาย ใกล้สิ้นสภาพที่ต้องการ
แล้ว แม้บริเวณพื้นดินซึ่งต้นไม้
นี้เคยใช้เป็นที่ยืนต้นมาแล้วและ
ควรถือเป็นสิทธิของตนเองโดย
แท้ เมื่อผู้เป็นเจ้าของต้องสิ้น
สภาพลงก็อาจแปรเปลี่ยนไปเป็น
เวทีสงครามของการต่อสู้เพื่อ
ช่วงชิงผลประโยชน์ระหว่างกัน
ของแต่ละพวกแต่ละฝ่ายที่เข้า
มาจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการต่อ
สู่นั้นจะปรากฏออกมาในรูป
ลักษณะใด ถึงขั้นใช้อาวุธหรือไม่
ก็ตาม ดังเช่นที่เคยปรากฏมา
แล้วในประเทศต่าง ๆ ประเทศ
แล้วประเทศเล่าเป็นอุทาหรณ์
หากไม่ลืมนักง่ายเกินไป

เราชนรุ่นปัจจุบันบางคน
ผู้ซึ่งพอมีการรู้ได้คิดได้หลงเหลือ

(ต่อหน้า ๔๒)

ภาษาไทยของเรา

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

ภาษามีชีวิต

ปัจจุบันนี้เรามักได้ยิน ได้ฟัง ได้อ่านจากปากคำ และ ข้อคิดเห็นของนักภาษา ซึ่งพูด และเขียนไว้ในหนังสือพิมพ์ รายวัน ในวารสาร นิตยสาร ทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศว่าต่างพากันวิตกถึงการ ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และ โลกโณนของภาษาประจำชาติ ของตน ทำให้ไม่แน่ใจว่าภาษา ของชาติกำลังจะเปลี่ยนไปใน ทางเจริญ หรือทางเสื่อม แต่สรุปแล้วอยู่ข้างจะไม่พอใจ กันเป็นส่วนใหญ่ ท่วงโยกคลอน ภาษานี้ของชาติจะวิบัติ โดย เฉพาะที่บั่นทอนมากที่สุดก็คือ การ ใช้ภาษาพูด ภาษาเขียนที่เป็น ภาษาทางการ อันเป็นภาษา สุภาพระดับมาตรฐาน ซึ่งสากล ใช้ว่า standard (ไทยแปล มาใช้ว่า มาตรฐาน) นั้น กำลัง เปลี่ยนไปอย่างน่าท่วงโย

เพราะการใช้ถ้อยคำ การเรียบ เรียงข้อความไม่ใคร่ประณีต ไม่ระมัดระวังเลือกถ้อยคำที่ใช้ ไม่ยึดหลักเกณฑ์ของภาษา สุภาพ อันเป็นแบบแผนไว้บ้าง ใช้ถ้อยคำไม่สม่ำเสมอ ลุ่มๆ ดอนๆ ประโยคที่ผูกก็มีข้อความ ขาดๆ เกินๆ ลำดับความสับสน ข้ำซาก ไม่กระทัดรัด ชัดเจน จับสาระของความได้ยาก บางทีก็นำภาษาปากซึ่ง เขาใช้ว่า spoken language หรือ sub - standard language มาใช้ในภาษาที่เป็น มาตรฐาน (นักวิชาการภาษา ของไทยใช้คำ sub-standard ว่าก็มาตรฐานก็มี ต่ำกว่า มาตรฐานก็มี)

ส่วนภาษาพูด และ ภาษาเขียนที่ใช้กันทั่วไปใน ชีวิตประจำวัน คือภาษาปากนั้น เมื่อใช้พูดหรือเขียนให้มหาชน

ฟังหรืออ่าน เพื่อความเป็นกันเอง ผู้อ่านผู้ฟังจะได้อ่านง่าย ฟังง่ายนั้นเล่าก็ไม่ระมัดระวัง นำเอาภาษาปาก (จำพวกที่ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) ท่านเรียกว่า คำคะนอง) ซึ่งเป็นคำประเภท slang ของ ภาษาอังกฤษ เข้ามาใช้ในคำ พูดคำเขียน เพื่อความขบขัน ของผู้เขียนเองก็พอทำเนา แต่ที่น่าวิตกก็คือมักใช้ถ้อยคำ ก้าวร้าวหรือคึกคะนองจนขาด ความเคารพต่อบุคคลผู้ใหญ่ บ้างต่อผู้อ่านผู้ฟังบ้าง บางทีไม่ คำนึงถึงศักดิ์ของคำคือระดับ ของคำ ไม่คำนึงถึงกาลเทศะ และบุคคล ไม่อาจนับได้ว่า เป็นการใช้ศิลปะทางภาษา ออกจะเป็นการใช้คำไม่สุภาพ ขาดธรรมเนียมของการใช้ถ้อยคำ เสียมากกว่า ความท่วงโย ของนักภาษาและผู้เขียนซึ่งรัก

ภาษาประจำชาติของเขาพากัน บ่นวิตกกังวลดังกล่าวนี้นี้

ผู้ท่วงภาษาไทยใน บ้านเรา อาจคลายความวิตก ลงได้บ้างว่า ไม่ใช่แต่ภาษาไทย เท่านั้น ที่ปัจจุบันกำลังเปลี่ยน แปรไปในทางที่น่าท่วงโย ภาษาประจำชาติของบ้านอื่น เมืองอื่นเขาก็รู้สึกวิตกกังวลว่า ภาษาของชาติของเขา กำลัง เปลี่ยนไปในทางเสื่อมลง เปลี่ยนแปรไปในทางสับสน ตามวิถีของวัฒนธรรมยุคใหม่ ซึ่งหลายคนเห็นว่าคำหยาบ กร้าว โลกโณน กำลังเพิ่มเข้า มาและเป็นที่นิยมใช้ในหมู่คน รุ่นใหม่ เหมือนดนตรีที่ไม่เอื้อ ต่อทำนอง มีแต่จังหวะเร่งเร้า ร้อนแรง เพื่อประโยชน์ของการ เต็มรับแบบใช้พลัง กระโดด โดดเด่นไปตามจังหวะเพลง ของหนุ่มสาวยุคใหม่ ซึ่งอยู่

ภาษาไทยของเรา

ในวัยคนองทั่วโลก นักภาษาไทยต้องปลงใจเสียว่า ทุกอย่างในโลกต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจัง ภาษานั้นมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นเอง มนุษย์เองก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย และสิ่งแวดล้อม คำใหม่เกิดขึ้น คำเก่าตัดทิ้งไปหรือละลืมไป เพราะไม่รู้ความหมาย ทำนอง และวิธีเขียนวิธีใช้ภาษาก็เปลี่ยนไป แต่ถ้าเห็นว่า ภาษาของชาติแปรไปในทางที่น่าเป็นห่วง มีมะเร็ง เนืองออก เนื้อร้ายกำลังเกิดขึ้น ทำลายเนื้อดีของภาษา นักภาษาและผู้รักภาษาของชาติ ก็ควรทำหน้าที่ประดับประดาส่วนที่ยังดีงามของภาษาไว้ “ไม่ให้เนื้อร้ายเข้าทำลายให้เสื่อมโทรมจนเห็นว่าพูดหรือเขียนไม่เป็นภาษา” นักขึ้นทุกที และควรทำหน้าที่เสียแต่ต้นมือ อย่าปล่อยให้ภาษาดีถูกทำลาย จนสายเกินแก้ แต่ก็ทำได้เท่านี้เอง เพราะการฝืนความนิยมของคนหมู่มากที่เป็นเจ้าของภาษาเจ้าของชาตินั้น ย่อมทำได้ยาก ถ้าเข้าเกินแก้ก็ต้องยอมรับไว้บ้าง และหาวิธีอื่นทดแทนอย่างสันติ ค่อยๆ ดึง

เข้าสู่สภาพดีให้ภาษาพ้นความวิบัติ เพราะสมัยนิยมเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่างๆ ของมนุษย์นั้น มีใช้จะรุดหน้าไปทำเดี๋ยว เบื่อหน่ายขึ้นมาก็อาจหวนกลับมาหาแบบเก่าๆ ที่เคยนิยมว่าดีงามก็ได้

นิตยสารนวยอร์คไทมส์ เมื่อ ๓ - ๔ ปีมาแล้ว ได้ตีพิมพ์เรื่อง การใช้ถ้อยคำภาษาอังกฤษของชาวอังกฤษปัจจุบัน ใช้ชื่อเรื่องว่า ‘Words that won't stay put’ คำไทยง่าย ๆ ก็คงแปลว่า “ถ้อยคำที่ไม่ยอมหยุดอยู่กับที่” และได้มีผู้อบທความนี้ลงในหนังสือ “วารสารรีเดอร์สไดเจส” (Reader's Digest) ว่า ภาษาอังกฤษของชาติเขากำลังเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยตลอดเวลามากขึ้นทุกที คำต่างๆ บางคำ เผลอขึ้นมาเป็นคำมีเกียรติ คำบางคำสูญลับไป บางคำเปลี่ยนความหมายไป บางคำก็กำลังเป็นทั้งสองอย่างคือ ทั้งมีเกียรติและกำลังใกล้จะสูญจะดับ ความหมายของคำบางคำ ดูจากพจนานุกรมแล้ว มีความหมายขึ้น ๆ ลง ๆ ทีเดียว ไม่คงที่ จนนักภาษาก็ถือว่าเป็นความเสื่อมโทรมของการใช้คำ ซึ่ง

เขาใช้ภาษาอังกฤษว่า ‘corruption’ คำที่มีศักดิ์ศรีโพล่นาเอาไปใช้กันอย่างต่ำทราม คำที่เคยถือว่าต่ำทรามขาดความสภาพรีนทุ ก็ขุดเอาขึ้นมาใช้กันราวกับแสรงทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ ไม่คำนึงถึงศักดิ์ของคำหรือชั้นของคำ แล้วยังใช้กันอย่างยัดเยียดเข้าไปในรูปและในลูกตาของเยาวชนผู้ไร้เดียงสา หรือผู้ที่อ่อนการอบรมการศึกษา ผู้รักภาษาคือเจ้าของบทความรวมทั้งคนอื่น ๆ อีกหลายคนบ่นกันว่า ผู้ที่มีอิทธิพลคือปราชญ์ทางภาษา หรือผู้มีหน้าที่บริหารการศึกษาไม่น่าจะปล่อยปละละเลยไว้ถึงขนาดนั้น ควรมีการยับยั้งกันไว้บ้าง

แล้วผู้เขียนเรื่อง ‘Words that won't stay put’ ก็ปลงตกว่าข้อร้องทุกข์ของนักภาษาคงมีอย่างนี้สืบกันมาช้านานแล้ว ศาสดาพยากรณ์ย่อมสังเกต ความคิดจิตใจของมนุษย์ด้วยความเศร้าใจว่า มีแต่ความชั่วร้าย เทียมโท ริษยา อาฆาต มีแต่ความโลภ ความเกียจคร้าน มั่งง่าย สิ่งเหล่านี้ซึมซาบลึกซึ้งเข้าไปในภาษาอันเคยบริสุทธิ์

สะอาดของมนุษย์ ผู้ตั้งภาษาของชาติขึ้น แล้วมนุษย์รุ่นต่อมาก็ฉุดกระชากภาษาดี ๆ งาม ๆ ที่มนุษย์เองเป็นผู้กำหนดไว้ให้ต่ำดิ่งลงสู่ความเสื่อมทรามอยู่เรื่อย ๆ ด้วยอวิชาและความมักง่ายตามสมัยของความเจริญทางวัตถุ ดังเช่น คำว่า cunning เคยมีความหมายว่า “ฉลาด ช่างรู้” ได้มากกลับกลายเป็น “ฉลาดช่างรู้อย่างแกมโกงเหมือนสุนัขป่า” ไปเสีย คำว่า ‘sue’ เคยเป็นคำใช้ในศาสนาคริสต์แปลว่า “ติดตาม” เช่น พระเยซูเจ้าขอให้มนุษย์ติดตามปฏิบัติคำสอนของพระองค์แต่บัดนี้คำว่า ‘sue’ ใช้ในความหมายว่า “ฟ้องร้อง ขอความยุติธรรมต่อศาล” (แต่ก็ยังมีอยู่ในคำว่า ‘pursue’ คือ ติดตาม แสวงหา - ผู้เขียนบทความในวันนี้) คำว่า ‘wench’ เคยใช้เรียกเด็กของพระคริสต์ผู้เป็นสาวกของพระองค์ บัดนี้ถูกดึงมาใช้ในความหมายว่า “หญิงชั่ว หญิงแพศยา” เมื่อ ค.ศ. ๑๖๐๐ - ๑๗๐๐ คำ ‘wench’ เปลี่ยนความหมายมาเรียก “สาวใช้” คำว่า ‘barter’ เดิมหมายความว่า “แลกเปลี่ยน

ภาษาไทยของเรา

บัดนี้กลายเป็นความหมายเป็นคำมีเกียรติในวงการธุรกิจคือ “แลกเปลี่ยนสินค้า” คำว่า ‘resentment’ เดิมเป็นคำมีศักดิ์สูงด้วยธรรมะ แปลว่า “ความรู้สึกผูกพันด้วยใจกตัญญูรู้คุณ” บัดนี้กลายเป็นคำหมายถึง “ความรู้สึกผูกใจเจ็บด้วยโทษาพยาบาท” เขายกคำภาษาอังกฤษคำอื่น ๆ อีกหลายคำที่ศักดิ์ของคำ ถูกลดลงไปเป็นคำต่ำ คำที่เคยรังเกียจเหยียดหยามว่า ต่ำช้า เคยถูกผู้ใช้คำว่า เป็นคนต่ำ ไม่สุภาพไม่ได้รับการยอมรับ สั่งสอนให้รู้จักคำสูงคำต่ำ กลับยกขึ้นมาบนโต๊ะกินข้าวของชนชั้นที่เรียกว่า สุภาพชน ใช้กันทั่วไปอย่างหน้าตาเฉย

ความวิตกของนักภาษาศาสตร์ต่างประเทศเกี่ยวกับคำที่มีความหมายสูง คิดขึ้นใช้สำหรับของดีของสูง เช่น ในภาษาศาสนา หรือคำที่เคยรังเกียจว่าต่ำทราม กลับถูกยกขึ้นมาเป็นคำที่สุภาพ ปัจจุบันก็นิยมใช้ เพราะอาจไม่รู้ที่มาของคำ ก็กำลังเกิดขึ้นในภาษาไทยของเราเช่นกัน ผู้ที่รักภาษาและนักเลงภาษาไทยเคยกริดกราดเสียดายคำที่มีศักดิ์

ถูกคนยุคใหม่ บางคนนำเอามาใช้โดยไม่คำนึงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของคำในพระพุทธศาสนา ซึ่งคนรุ่นเก่าบัญญัติไว้สำหรับพระพุทธองค์โดยเฉพาะ ทั้งเหมาะแก่พระศาสดาเอกของโลกทุกองค์หรือคำสำหรับใช้ในพระศาสนา ถูกดึงลงมาใช้กับคนทั่วไปอันยังเป็นปุถุชนหนาด้วยกิเลส จึงพากันเสียดายความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของคำ ผู้อ่านผู้ฟังบางคนรู้สึกดังนั้น เช่นคำว่า “สังฆกรรม”

คือ การประชุมสงฆ์เพื่อกิจการบางอย่างในศาสนา ก็มีผู้ใช้ว่า “*๕ โจรกำลังร่วมสังฆกรรมวางแผนปล้นธนาคาร*” “*ปรมาจารย์ มวยปล้ำ*” “*ปรมาจารย์ แห่งผงชักฟอก*” “*บรมครู แห่งบทประพันธ์นวนิยาย*” “*บรมครู แห่งวิชาการตัดผม แต่งหน้า*” คำหลังนี้พอจะฟังค้อยยังชั่วเพราะใช้กับ “ครู” (คน) ไม่ใช่ผงชักฟอก

จริงอยู่แม้ว่า ชาติชั้นวรรณะของคนจะสลายไปโดยคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือของพระศาสดาอื่นว่า การกำเนิดของมนุษย์มีลักษณะการอย่างเดียวกันไม่ว่าจะเป็นราชา

หรือยาก กรรมต่างหากที่บุคคลนั้น ๆ เคยทำไว้ ทำให้เกิดในฐานะในสกุลต่างกัน หรือชาติชั้นของตนจะสลายไปโดยระบอบการปกครองเช่นระบอบประชาธิปไตยก็จริง แต่ชั้นของคำ ศักดิ์ของคำ ยังคงมีอยู่ในภาษาของมนุษย์ทุกชาติ ทั้งในภาษาพูด ภาษาเขียน (*ถ้ามี*) แม้ในภาษาของอนารยชน ผู้มีวัฒนธรรมชั้นต่ำก็มี เพราะระบอบการปกครองแต่ละชาติแต่ละสังคมยังต้องมี ทิวหน้า ผู้น้อยได้บังคับบัญชา และประชาชนทั่วไป สังคมมนุษย์ยังต้องอาศัยชนบประเภทอื่นเป็นระเบียบ แบบแผน และกำหนดระดับคำในภาษาไว้ให้ใช้ควบคุมสังคมให้มีวินัย มีระเบียบ ปกครองให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข มีความเจริญในชีวิตความเป็นอยู่ มีศาสนา กำหนดให้รู้บาปบุญคุณโทษ มีวัฒนธรรมทางกิริยามารยาท ประกอบคำพูด ซึ่งต้องศึกษาอบรมสั่งสอนเพื่อเป็นสุภาพชน พลเมืองดี สำเนียงส่อภาษากิริยาสื่อการอบรม

คำว่า “คน” อันเคยใช้เป็นคำลักษณนามตามหลัง

ปลายบาทสังขยา คือ จำนวนของผู้คนสิ่งของ คำว่า “คน” ในปัจจุบันและในสมัยประชาธิปไตยของไทยเรานั้นดูจะกลายเป็นคำต่ำด้อยไร้เกียรติ เราเคยใช้กันในภาษาสุภาพว่า รัฐมนตรี ๓ คน อธิบดี ๕ คน อาจารย์ ๒ คน (*ที่เป็นคนสามัญมิใช่พระราชาวงศ์*) แต่ทุกวันนี้ลักษณนาม “คน” ถูกคำว่า “ท่าน” ซึ่งเป็นบุรุษสรรพนามที่ ๒ และที่ ๓ อยู่แล้ว เข้ามาเป็นคำลักษณนามอีกหน้าที่หนึ่งแทนที่ เช่น รัฐมนตรี ๒ ท่าน อาจารย์ ๒ ท่าน ผู้แทนราษฎร ๒๐๐ ท่าน นอกเสียจากคนงาน ภารโรง แม่ค้า จึงจะยอม ให้อ่านว่า คน เช่น คนงาน ๑๐ คน แม่ค้า ๕ คน โจร ๕๐๐ คน ไม่เห็นใช้คำว่า “ท่าน” กับบุคคลประเภทหลัง บางครั้งผู้เขียนเคยได้ยินในงานประกวดผมจุก ผมเปีย ผมโก๊ะของเด็ก ๆ ในจังหวัดหนึ่ง ผู้ประกาศทางโทรทัศน์ยกย่องว่า ขณะนี้มีเด็กที่ได้รางวัลเข้าประกวดทั้งหมด ๑๐ ท่าน ใครยังพูดว่า ๕ คน ๖ คน ดูจะกลายเป็นพูดผิดไม่รู้ภาษาไปเสียแล้ว

ภาษาไทยของเรา

คำที่ผู้เขียนอ้างบ่อย ๆ จนใคร ๆพากันเบื่อก็คือคำว่า “โกหก” กำลังลอยตัวขึ้นมาเป็นคำสุภาพใช้กันในวงสังคมสูง ๆ มาหลายปีแล้ว แต่เมื่อถอยหลังขึ้นไปประมาณ ๗๐๐ ปีโน้น คำนี้เคยกำหนดใช้เป็นคำต่ำ กฎหมายครั้งกรุงศรีอยุธยาใช้กับผู้ร้ายว่า “อ้ายผู้ร้ายใจพาลสันดานโกหก” “มีอ้ายโกหกบุญคำกำลังเกลี้ยกล่อมชาวบ้านให้เข้าพวกกับมัน” แม้กฎหมายลักษณะพยานแต่โบราณตราปัจจุบันก็ไม่ใช้ว่า “พยานโกหก” “แจ้งความโกหก” แต่ใช้ว่า “พยานเท็จ” “แจ้งความเท็จ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๖ บอกไว้ว่า “มาจากคำว่า กุหก” (บาลี) แปลว่า จงใจกล่าวคำที่ไม่จริง พุดบด พุดเท็จ (มักใช้ในที่ไม่สุภาพ) “ในศีลห้าของพระพุทธศาสนา” ใช้เป็นข้อห้ามว่า “มุสาวาทาเวรมณิ” ไม่ใช่ “กุทกวาทา” เพื่อนของข้าพเจ้าเล่าว่า วันหนึ่งนักเรียนระดับอุดมศึกษาคนหนึ่งต่อว่าเขาว่า “อาจารย์โกหก บอกผมว่าข้อสอบวิชาของอาจารย์ผมทำได้ดี แต่ทำไมผมต้องแซม

(re-exam) วิชา” วันหนึ่งผู้เขียนพบกับข้าราชการในกรมที่ทำงานอยู่ด้วยกัน เขาบ่นอุบอิบว่า “อธิบดีโกหก ว่าจะให้สองชั้น ให้เราหลงใจ”

สรุปแล้ว ปัจจุบันนี้นักภาษาทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ต่างวิตกกังวลกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาทั้งในด้านการใช้ถ้อยคำ การออกเสียงคำในภาษามาตรฐาน (ยกเว้นคำถิ่น ภาษาถิ่น ในภาคต่าง ๆ ของประเทศ) ว่ากำลังสับสนอลเวง (คิดผูกศัพท์ใหม่ ๆ คำแปลก ๆ ขึ้นใช้จะว่าเป็นคำคะนองในหมู่คนวัยคะนองก็พอทำเนา แต่ที่เดิมคำเก่า หรือ เปลี่ยนความหมายของคำเก่าแล้วนำเข้าไปใช้ในภาษาทางการ ตามความพอใจของตน หรืออาจเห็นว่าคำเก่าไม่ไพเราะพอ) หรือมีวิธีผูกประโยคยืดยาวทำนองแปลจากภาษาต่างชาติ ลำดับส่วนต่าง ๆ ของประโยคให้คนอ่านสับสนงงงวยนั้น เกิดเป็นปัญหาแก่ผู้รับสาร ฟังสารอยู่มิใช่น้อย เพราะจับสาระของความไม่ถูก

การผูกคำขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มคำไว้เรียกวัตถุใหม่ ๆ วิชา

การใหม่ ๆ นั้น เป็นความจำเป็นในด้านวิชาการทางภาษา แต่คำที่เป็น แบบ แผน คือ คำราชาศัพท์นั้น แต่เก่าก่อนนักปราชญ์ที่ท่านคิดคำขึ้นมีธรรมเนียมที่จะต้องกราบบังคมทูลฯ ขอพระราชทาน พระราชดำริและพระบรมราชานุญาตเสียก่อน แล้วจึงจะกำหนดลงเป็นคำแบบแผนราชาศัพท์ให้ใช้ด้วยไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขตลอดมา ๗๐๐ กว่าปี (ตามเอกสารหลักฐาน) แม้จะเปลี่ยนระบอบปกครองเป็นประชาธิปไตยก็ยังคงมีการใช้อยู่ คำราชาศัพท์นั้นคนสามัญทั่วไปที่มีได้เป็นผู้เกี่ยวข้องต้องใช้อยู่เป็นประจำ อาจไม่รู้ได้หมด แต่เมื่อจำเป็นก็มีตำราค้นหา มีผู้รู้ซึ่งควรได้ถาม ตัวผู้เขียนบทความนี้ก็ต้องถามท่านผู้รู้อยู่เสมอ เมื่อจำเป็นต้องใช้ราชาศัพท์

บัดนี้ อาจจะเป็นด้วยอารยธรรม วัฒนธรรมยุคใหม่ กำลังหลั่งไหลเข้ามาเมืองไทยได้อย่างรวดเร็ว ธรรมเนียมเก่าจึงไม่เคร่งครัดต่อไป ผู้เขียนจึงได้ยินได้อ่าน คำราชาศัพท์ตั้งใหม่ในภาษาทางการจากสื่อสารมวลชน

เช่นแต่ก่อนมีคำว่า องค์ปาฐก เพราะผู้แสดงปาฐกถาเป็นเจ้านายในพระราชวงศ์ แต่บัดนี้ถ้าจะบรรยายหรือกล่าวถึงเจ้านายพระบรมวงศานุวงศ์ พระองค์ใด ก็ต้องมีคำว่า องค์ นำหน้าคำนำพระนามหรือ นำตำแหน่งที่ทรงดำรงในกิจการต่าง ๆ เช่น “องค์อุปนายก” “องค์นายก” “องค์ประธาน” ฯลฯ เมื่อประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ นี้เองผู้เขียนได้ฟังข่าวและดูภาพในสื่อสารมวลชน บรรยายถึงงาน ๆ หนึ่งว่า “สมเด็จพระสังฆราช” ก็รู้สึกเอาเองว่าเวลานี้คำว่า องค์ ต้องเปลี่ยนเป็น พระ เพราะเป็นเจ้านายชั้นสูง (ฝ่ายใน) ชั้นบรมวงศ์ ด้วยกระมัง แล้วพระประธาน (พระพุทธรูป) ในโบสถ์จะเปลี่ยนคำเรียกว่าอะไร และทำหน้าที่อะไร ภาษาจึงมีชีวิตเหมือนคนมีเกิดมีเจริญมีดับดังนี้แล

เมืองประเทศราช

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

เมืองประเทศราช เป็นเมืองอีกประเภทหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งในบัดนี้ไม่มีแล้ว เพราะวันเวลาผ่านไป เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นแล้วเปลี่ยนแปลงไป รูปแบบการปกครองจึงเปลี่ยนไป แต่เป็นเรื่องน่าสนใจเช่นเดียวกับเรื่องของเมืองลูกหลวง เมืองหลานหลวง และเมืองพระยามหานคร ดังได้นำมาเขียนไว้โดยลำดับแล้ว

เมืองประเทศราช ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕ มีว่า “รัฐที่มีอิสระในการปกครองตนเอง แต่อยู่ในสังกัดอีกประเทศหนึ่ง”

ส่วนความหมายของเมืองประเทศราชของไทยในอดีตหรือในประวัติศาสตร์ของไทยนั้น มีข้อกำหนดดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงประทานไว้ในเรื่อง “แสดงบรรยายพงศาวดารสยาม ตอนที่ ๓ ว่าด้วย เรื่องพงศาวดารกรุง

สุโขทัยคราวเจริญ” ว่า

“หัวเมืองที่อยู่ห่างไกลออกไปถึงชายพระราชอาณาเขต อันชาวเมืองเป็นชนชาติต่างชาติต่างภาษากำหนดเป็นเมืองประเทศราช มีเจ้านายชาวเมืองนั้นปกครองสิทธิ์ขาดเหมือนอย่างเป็นเจ้าของดินในเมืองของตน เป็นแต่ต้องถวายเครื่องราชบรรณาการต่อพระเจ้ากรุงสุโขทัยตามกำหนด และเวลาที่มีการศึกสงครามก็ต้องเกณฑ์กองทัพยกมาช่วย”

ครอริช เวลส์ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องทางตะวันออกและโบราณคดีได้กล่าวถึงเรื่องความหมายของเมืองประเทศราชไว้ในเรื่อง “การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ” ซึ่ง กาญจณี สมเกียรติกุล และยุพา ชุมจันทร์ เป็นผู้แปล มีว่า

“หัวเมืองที่อยู่นอกเขตภายนอกเมืองพระยามหานคร นั้น เป็นหัวเมืองประเทศราช ซึ่งมีเจ้าของหัวเมืองประเทศราชนั้น ๆ เป็นผู้ปกครองตาม

ขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนาของหัวเมืองนั้น ๆ แต่ก็ต้องตกอยู่ในฐานะเป็นเมืองขึ้นของพระมหากษัตริย์ไทย แม้ว่าหัวเมืองประเทศราชเหล่านี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมเดิมของชาติไทยไว้ได้ แต่ก็ยังคิดกบฏต่อไปอยู่เสมอ ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ลักษณะการสวามิภักดิ์ของเมืองประเทศราชที่มีต่อไทยนั้นนั้น ก็ได้แตกต่างไปจากการสวามิภักดิ์ของเมืองพระมหานคร และหัวเมืองเหล่านี้จะต้องเกณฑ์กำลังคนเข้ามาร่วมเป็นกองทัพในเมืองหลวง”

เรื่องความหมายของเมืองประเทศราชมีรูปแบบกว้าง ๆ ดังกล่าวแล้ว จากนั้น จะขอนำหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องเมืองประเทศราชของไทยในแต่ละยุคแต่ละสมัยมากล่าวถึงต่อไป สมัยกรุงสุโขทัย

เมืองประเทศราชหรือเมืองขึ้นของไทย แรกเกิดนั้น เกิดขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี และเกิดในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

พระมหากษัตริย์ไทย พระองค์ที่ ๓ แห่งราชวงศ์ “พระร่วง” ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบรรยายไว้ว่า

“ราชอาณาจักรกรุงสยาม ซึ่งขยายออกไปด้วยอาณาภาพของพระเจ้ารามคำแหงมหาราชใหญ่โตกว่าแต่ก่อนมากมีปรากฏในเขตแดนกล่าวไว้ในศิลาจารึกว่า ทางทิศใต้ ได้บ้านเมืองทั้งปวงลงไปจนตลอดแหลมมลายู ทางทิศตะวันตก ก็ได้เมืองมอญทั้งปวงไว้เป็นเมืองขึ้นไปจนถึงเมืองทงสาวดี ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เมืองน่าน เมืองหลวงพระบาง เมืองเวียงจันทน์ และเมืองเวียงคำไว้ในพระราชอาณาเขต ยังคงเป็นแดนของไทยสมัยนั้น เห็นจะเพียงมณฑลนครราชสีมา และมณฑลอุบล และบางทีจะเป็น มณฑลจันทบุรีอีกมณฑลหนึ่ง แต่ทางทิศเหนือราชอาณาจักรของพระเจ้ารามคำแหงอยู่เพียงจดแดนเมืองนครลำปาง เพราะ

เป็นไมตรีกับพระยาเมืองราย และพระยาเจ้าเมือง กระนั้นก็ดี ราชอาณาจักรซึ่งพระเจ้ารามคำแหงมหาราชรวบรวมไว้ในประเทศสยาม ก็กว้างขวาง ยิ่งขึ้นในสมัยอันหนึ่ง และเป็นมรดกตกต่อมาแก่ไทยจนถึงชนชาวเราทุกวันนี้ก็มาก”

เมืองที่อยู่ในราชอาณาจักรของไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชตั้งที่อ่างมานั้น มีเมืองของต่างชาติต่างภาษาซึ่งอยู่ในฐานะเมืองประเทศราชอยู่ด้วย โดยเฉพาะทางด้านทิศใต้ และทิศตะวันตก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงระบุชื่อเมืองโดยการสันนิษฐานไว้ในข้อความ

อีกตอนหนึ่งว่า

“เมืองที่เป็นประเทศราช ครั้งพระเจ้ารามคำแหงมหาราช สันนิษฐานว่า ทางทิศใต้ เห็นจะมีเมืองนครศรีธรรมราช เมืองมะละกา และเมืองยะโฮ ทางทิศตะวันตก เมืองทวาย เมืองเมาะตะมะ และเมืองหงสาวดี เป็นประเทศราช”

เมืองประเทศราชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชดังกล่าวมานั้น เกิดขึ้นด้วยเหตุสำคัญ ๒ ประการ คือ การแผ่พระบรมเดชานุภาพด้วยการออกกรีธาทัพออกไปรบ และการยอมเข้าสวามิภักดิ์ของเมืองนั้น ๆ โดยไม่มีการรบ ดังข้อความที่จารึกไว้ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ มีคำอ่านจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชว่า “กูไปตีหนังวัวช้างได้ กูเอามาแก้พ่อกู กูไปท่บ้านท่เมือง ได้ช้างได้ของ ได้บัวได้นาง ได้เงินได้ทอง กูเอามาเวรแก้พ่อกู พ่อกูตาย ยังพี่กู กูพ่อบ้าเรอแก้พี่กู ดังบ้าเรอแก้พ่อกู พี่กูตาย จึงได้เมืองแก้กูทั้งกลม” ข้อความตอนนี้แสดงถึงการกรีธาทัพไปรบได้บ้านได้เมืองมา และคำอ่านจารึกอีกตอนหนึ่งว่า “คนใดชี้ช้างมาทา พาเมืองมาสู่ ช่วยเหลือเพื่อคูมัน บ่มีช้างบ่มีม้า บ่มีบัว บ่มีนาง บ่เงินบ่ทอง ให้แก้มัน ช่วยมันดวงเป็นบ้านเป็นเมือง ได้ข้าเสียกข้าเสียหัว พุงหัวรบก็ดี บ่ฆ่าบ่ตี” ข้อความ

ตอนนี้ แสดงถึงการเข้ามาสวามิภักดิ์ของบรรดาเมืองต่าง ๆ

เมืองประเทศราชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชดังกล่าวมานั้น เมื่อสิ้นรัชสมัยของพระองค์แล้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงทันที ทั้งนี้ก็เพราะพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ในสมัยต่อมาเสื่อมลง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบรรยายถึงมูลเหตุไว้ในตอนที่ ๔ ว่า

“พระเจ้าเลอไทยซึ่งเป็นราชโอรสรัชทายาทพระเจ้ารามคำแหงมหาราช ครองราชสมบัติอยู่ประมาณ ๓๖ ปี เรื่องพงศาวดารในรัชกาลนี้มีใคร่จะมีรายการปรากฏในศิลาจารึกกรุงสุโขทัย แต่ไปมีในพงศาวดารประเทศอื่น มีหนังสือราชอิริยาบถเป็นต้น ปรากฏว่าพอพระเจ้ารามคำแหงมหาราชสวรรคตแล้ว ประเทศราชทั้งหลายที่เคยยอมขึ้นต่อกรุงสุโขทัยก็พากันกระด้างกระเดื่องขึ้นโดยลำดับ เป็นต้นแต่พระเจ้าแสนเมืองมิ่งเจ้าเมืองมอญ ก็ยกกองทัพลงมาตีเมืองทวาย เมืองตะนาวศรี ขยายอาณาเขตโดยพลการแล้วเลยตั้งแข็งเมือง เมืองเมาะตะมะไม่ยอมขึ้นกรุงสุโขทัย พระเจ้าเลอไทยแต่งกองทัพให้ออกไปปราบปราม ก็หาได้เมืองมอญคืนมาขึ้นกรุงสุโขทัยดังแต่ก่อนไม่ เมือง

ประเทศราชอื่น ๆ เช่น เมือง
น่าน เมืองหลวงพระบาง เมือง
เวียงจันทน์ เวียงคำ และเมือง
นครศรีธรรมราช ก็เห็นจะตั้ง
เป็นอิสระไม่ยอมขึ้นกรุงสุโขทัย
ตามกันเป็นอันดับมา”

เมืองประเทศราชสมัยกรุง
สุโขทัยได้เปลี่ยนแปลงไปตั้ง
หลักฐานที่อ้าง ยิ่งกว่านั้น
ในปลายรัชสมัยของพระเจ้า
เลอไทย พระยาอู่ทองเป็น
เจ้าเมืองอู่ทองเป็นแม่ทัพคุม
กำลังเมืองอู่ทอง เมืองราชบุรี
เมืองเพชรบุรี ออกไปตีเอาเมือง
ทะวายและเมืองตะนาวศรี
กลับคืนมาเป็นของไทยได้
และพระยาอู่ทองผู้นี้ต่อมาก็ได้
ประกาศทั้งตนเป็นพระเจ้า
แผ่นดินและตั้งกรุงศรีอยุธยา
เป็นอิสระขึ้นใน พ.ศ. ๑๙๙๓
ไม่ยอมขึ้นกับกรุงสุโขทัยอีก
ต่อไป ซึ่งต่อมากรุงสุโขทัย
ก็ต้องตกเป็นประเทศราช
ของกรุงศรีอยุธยา
สมัยกรุงศรีอยุธยา

เรื่องของเมืองประเทศราช
ในสมัยกรุงศรีอยุธยา นอกจาก
พระยาอู่ทอง เจ้าเมืองอู่ทอง
ตีได้เมืองทะวายและเมือง
ตะนาวศรีคืนมาเป็นประเทศราช
ของไทยดังเดิม ตอนปลาย
รัชกาลพระเจ้าเลอไทยแล้ว ใน
รัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดี
อู่ทองนั้น ก็ได้ตีเมืองมะละกา
และเมืองยะโฮคืนมาอีก
ส่วนทางกรุงสุโขทัยยังคงรักษา

ไมตรีอันดีกับกรุงศรีอยุธยาไว้ได้
แต่ครั้งถึงรัชสมัย พระ
มหาธรรมราชาที่ ๒ ครอง
กรุงสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยา
มีพระมหากษัตริย์พระนามว่า
สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่
๑ (พะงั่ว) ครองราชย์ และได้ยก
กองทัพไปตีเมืองชากังราว
ของกรุงสุโขทัย ใน พ.ศ. ๑๙๒๑
พระมหาธรรมราชาที่ ๒ สู้ไม่ได้
จึงยอมแพ้ แต่นั้นกรุงสุโขทัยก็
ลดศักดิ์ลงคงเป็นประเทศราช
ขึ้นกรุงสุโขทัย และถูกแบ่งเป็น
๒ อาณาเขต อาณาเขตหนึ่งอยู่
ทาบลำน้ำปิง มีเมืองตาก เมือง
กำแพงเพชร และเมืองนคร
สวรรค์ รวมกันเป็นอาณาเขต
หนึ่ง มีเมืองกำแพงเพชรเป็น
ราชธานีหรือเมืองหลวง พระยา
ยุติษฐิระหรือพระยาญาณทิศ
ปกครองขึ้นกรุงศรีอยุธยา อีก
อาณาเขตหนึ่ง คือทางลำน้ำยม
และลำน้ำน่าน มีเมืองสุโขทัย
เมืองสวรรคโลก เมืองพิษณุโลก
และเมืองพิจิตร พระมหาธรรม
ราชาที่ ๒ ครองอาณาเขตนี้
มีเมืองพิษณุโลกเป็นราชธานี
หรือเมืองหลวง และอาณาเขตนี้
มีฐานะเป็นเมืองประเทศราช
ขึ้นกับกรุงศรีอยุธยา

เรื่องประเทศราชซึ่งเป็น
เมืองของชนชาวต่างชาติต่าง
ภาษามาแต่เดิม จึงเปลี่ยนไป
เพราะสุโขทัยนั้นไม่ใช่ชาวต่าง
ชาติต่างภาษา แต่เป็นชาติไทย
และใช้ภาษาไทย และเริ่มมีขึ้นใน

สมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนชาว
ต่างชาติต่างภาษาที่จะตกมา
เป็นเมืองประเทศราชในสมัยนี้
ปรากฏว่ามีในรัชสมัยของ
พระบรมราชาที่ ๒ (เจ้าสาม
พระยา)

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่
๒ ระหว่าง พ.ศ. ๑๙๖๗ ถึง
พ.ศ. ๑๙๗๔ พระเจ้ากรุง
กัมพูชาพระนามว่า พระเจ้า
ธรรมาโคทยกกำลังมากวาดต้อน
ผู้คนในราชอาณาจักรกรุงศรี
อยุธยา สมเด็จพระบรมราชา
ธิราชที่ ๒ ทรงยกกำลังไปตี
กรุงกัมพูชาใน พ.ศ. ๑๙๗๔
ได้ชัยชนะ แล้วทรงตั้งลูกเธอ
พระองค์หนึ่งพระนามว่า พระ
อินทราชาขึ้นครองกรุงกัมพูชา

ปกครองในฐานะประเทศราช
ถึงรัชสมัยสมเด็จพระบรม
ไตรโลกนาถ เมืองมะละกา
ซึ่งเป็นประเทศราชของไทย
ตั้งแข็งเมือง สมเด็จพระบรม
ไตรโลกนาถให้ยกกองทัพลง
ไปปราบเมื่อ พ.ศ. ๑๙๙๔
แต่ไม่สำเร็จ และในเวลาใกล้ๆ
กันนั้น เกิดเหตุทางเมืองเหนือ
พระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่
ยกกำลังมารุกราน สมเด็จพระ
บรมไตรโลกนาถซึ่งเสด็จลงมา
ประทับที่กรุงศรีอยุธยา ต้อง
เสด็จไปประทับครองราชสมบัติ
อยู่ ณ เมืองพิษณุโลก และยก
เป็นราชธานีฝ่ายเหนือ ส่วนกรุง
ศรีอยุธยาเป็นราชธานีฝ่ายใต้
ขึ้นต่อฝ่ายเหนือ ตลอดรัชกาล
ในรัชสมัยสมเด็จพระบรม
ราชาธิราชที่ ๓ เสด็จขึ้นครอง
ราชย์ได้ ๓ ปี คือ ในพ.ศ.
๒๐๓๓ เมืองทวายซึ่งเป็น
เมืองประเทศราชจะแข็งเมือง
ถูกพวกมอญมาตี หลักฐานไม่
ปรากฏ สมเด็จพระบรมราชา
ธิราชที่ ๓ ยกกำลังไปปราบได้
คืนมา แต่ครั้งถึงรัชสมัยสมเด็จพระ
รามาธิบดีที่ ๒ โปรตุเกส
เข้าตีเมืองมะละกาและเมื่อ
ทราบว่ามีเมืองมะละกาเป็นเมือง
ของไทย จึงแต่งราชทูตเข้ามา
กรุงศรีอยุธยา เมื่อพ.ศ. ๒๐๖๑
ขอเป็นไมตรีและไปมาค้าขาย
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒
มีพระราชดำริว่า “มะละกา
อยู่ท่ามกลาง และไทยก็ได้ทอด

ทิ้งเสียมานานแล้ว” รับไมตรี
โปรตุเกสและยอมสละเมือง
มะละกา

รัชสมัยสมเด็จพระชัยราชา
ธิราช พระมหาเทวี (จิรประภา)
ผู้ครองเมืองเชียงใหม่ พระเจ้า
หงสาวดี ตะเบ็งชะเวตี้ พยายาม
ขยายอาณาเขตเข้ามาทาง
เชียงใหม่ พระมหาเทวียอม
อ่อนน้อมสมเด็จพระชัยราชา
ธิราชจึงยกกองทัพไปตีเชียงใหม่
ในพ.ศ. ๒๐๘๔ พระมหาเทวี
สู้ไม่ได้จึงยอมอ่อนน้อมเป็น
ประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา

แต่แล้วกรุงศรีอยุธยาก็
ต้องเสียกรุงเป็นครั้งที่ ๑ เพราะ
พ่ายแพ้แก่กองทัพของพระเจ้า
หงสาวดีบุเรงนองใน พ.ศ.
๒๑๑๒ แผ่นดินสมเด็จพระ
มหินทราชาธิราช กรุงศรีอยุธยา
ต้องตกเป็นประเทศราชของ
หงสาวดีเป็นเวลาถึง ๑๕ ปี
ซึ่งในระยะที่ตกเป็นประเทศราช
ครั้งนี้ สมเด็จพระมหาธรรม
ราชาครองกรุงศรีอยุธยา

ผลของการเสียกรุงศรี
อยุธยา เป็นเหตุให้บรรดา
ประเทศราชพากันกระด้าง
กระเดื่องแข็งเมือง แต่ด้วย
เดชพระบารมีของสมเด็จพระ
นเรศวรมหาราช ทรงประกาศ
อิสรภาพของไทยในวันที่ ๓
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๑๒๗ หน้า
พลาญที่หักภายในค่ายทหาร
ของพระองค์นอกเมืองแครง
จากนั้นสมเด็จพระนเรศวร

มหาราชก็ทรงแม่พระบรมเดชา
นภาพของไทยยิ่งใหญ่ไพศาล
มากขึ้นโดยลำดับ เมื่อสมเด็จพระ
มหาธรรมราชาธิราช พระ
บรมราชชนกเสด็จสวรรคตแล้ว
พระองค์ก็ได้เสด็จเกลิงถวัลย
ราชสมบัติในพ.ศ. ๒๑๓๓ และ
เสด็จสวรรคตใน พ.ศ. ๒๑๔๔
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
ทรงพระนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติ
พระองค์ไว้ในเรื่อง “ไทยรบ
พม่า” ว่า

“สมเด็จพระนเรศวรได้ทรง
ทำสงครามกับพม่ามาแต่
ชันษาได้ ๒๐ ปี การสงครามใน
ขั้นต้นเป็นการกู้สยามประเทศให้
พ้นจากอำนาจพม่า พยายาม
รบพุ่งมา ๙ ปี เมืองไทยจึงได้เป็น
อิสรภาพสมดังพระราชประสงค์
เมื่อคราวชนช้างชนะพระมหา
อุปราช การสงครามต่อมาใน
ตอนกลางเป็นการรวบรวมเขต
แดนของสยามประเทศที่ได้เสีย
ไป คือ เมืองทวาย เมือง
ตะนาวศรี ซึ่งเสียไปแก่พม่า
กับทั้งกรุงกัมพูชาซึ่งเป็นศัตรูก็
ได้กลับมาเป็นของไทยหมด
ภายในระยะเวลา ๔ ปี เป็นการ
แม่พระราชาอาณาจักรให้กว้าง
ขวางออกไป ทางทิศตะวันตก
ได้หัวเมืองมอญภายใต้การ
ปกครองของเมืองหงสาวดี
มาเป็นเมืองขึ้นของไทยทั้งหมด
ทางทิศเหนือได้แคว้นแคว้น
ลานนาเชียงใหม่ (คือมณฑล

พ่ายแพ้ทุกวันนี้) และหัวเมืองไทยใหญ่ตลอดขึ้นไปจนเมืองแสนหัวมาเป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยา รวมเวลาซึ่งสมเด็จพระนเรศวรทรงทำสงครามมา ๑๖ ปี ด้วยพระปรีชาสามารถกล้าหาญอันพึงเห็นได้ในการสงครามทุกครั้งมา สยามราชอาณาจักรจึงรุ่งเรืองเดชานุภาพ มีอาณาเขตแม่ไพศาลอย่างยิ่งในกาลครั้งหนึ่ง” และอีกด้วยพระบรมเดชานุภาพอันยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชของไทยพระองค์นี้ ได้ทำให้ไม่มีข้าศึกมาเบียดเบียนเมืองไทยอีกเป็นเวลาถึง ๑๕๐ ปี

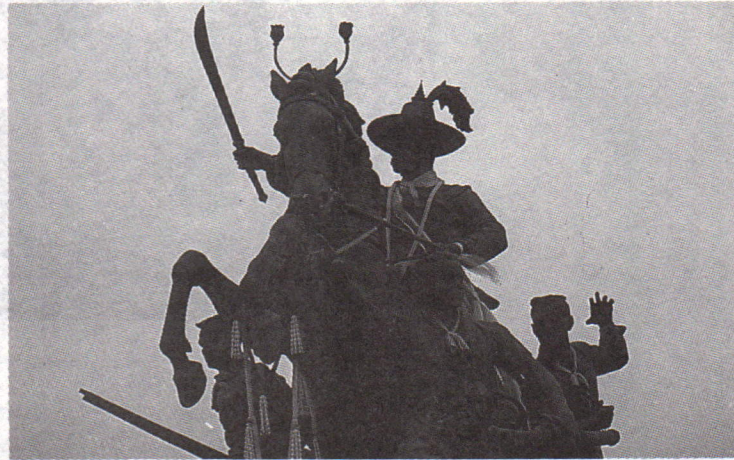
อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยต่อมาของกรุงศรีอยุธยามีได้ทรงพระบรมเดชานุภาพเสมอด้วยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทุกพระองค์ อำนาจของกรุงศรีอยุธยาจึงได้แผ่แปรไป และในที่สุดก็ต้องเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าข้าศึกอีกครั้งหนึ่งในวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๓๑๐ ซึ่งห่างจากเวลาที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชสวรรคตประมาณ ๑๖๒ ปี เรื่องดินแดนของไทยก่อนที่จะเสียกรุงครั้งนี้ ๓ ปี คือ ใน พ.ศ. ๒๓๐๗ กรุงศรีอยุธยามีอาณาเขตรวมทั้งเมืองประเทศราชด้วยมีดังนี้ ภาคเหนือเพียงจดแดนเมืองเกิน ลำปาง ภาคใต้ตลอดจนไทรบุรี ภาค

ตะวันออกตลอดแดนกัมพูชา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียงนครราชสีมา ภาคตะวันออกเฉียงใต้ตลอดเมืองพุทไธมาศ ภาคตะวันตกตลอดเมืองทะวาย ตะนาวศรี มะริด

และเมื่อเสียกรุงครั้งนี้แล้ว เมืองประเทศราชก็เปลี่ยนแปลงไปเหมือนอย่างที่เคยเป็นมาแล้ว คือ กระดังกระเดื่องแข็งเมือง ซึ่งเรื่องของเมืองประเทศราชของไทยจะเป็นอย่างไร เป็นเรื่องที่จะกล่าวถึงในสมัยกรุงธนบุรี

สมัยกรุงธนบุรี

เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ แล้ว ประเทศไทยถูกแบ่งแยกออกเป็น ๖ อาณาเขต โดยผู้ตั้งชุมนุมเป็นก๊กอิสระไม่ขึ้นแก่กันและกัน จำนวน ๖ ก๊ก คือ ๑. ก๊กสุกี้พระนายกอง ตั้งอยู่ค่ายโพธิ์สามต้น พระนครศรีอยุธยา ซึ่งพม่าตั้งไว้ดูแลต่างหูต่างตา ๒. ก๊ก เจ้าพระพิษณุโลก (เรือข) อยู่จังหวัดพิษณุโลก ๓. ก๊ก เจ้าพระฝาง (เรือข) จังหวัดอุตรดิตถ์ ๔. ก๊ก เจ้านคร (หนู) จังหวัดนครศรีธรรมราช ๕. ก๊กเจ้าพิมมาย (กรมหมื่นเทพพิพิธ) ที่เมืองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และ ๖. ก๊ก สมเด็จพระเจ้าตากสินฯ ที่จังหวัดจันทบุรี ก๊กต่าง ๆ เหล่านี้ มีอาณาเขตที่ยึดครองไว้อย่างกว้างขวาง ต่างมีเขตจดติดต่อกันและกันตลอดผืน

ประเทศไทยสมัยนั้น

แต่แล้วสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงกู้เอกราชของไทยกลับคืนมาได้ภายในเวลา ๓ เดือนแล้วปราบปรามก๊กต่าง ๆ ลงได้หมด มีประเทศราชกลับมาขึ้นอยู่กับไทยทำให้มีราชอาณาจักรกว้างใหญ่ไพศาลครั้งนี้ ทิศเหนือ ลานนาไทยตลอดถึงสิบสองปันนา ไทยใหญ่ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ นครจำปาศักดิ์ เวียงจันทน์ หัวเมืองพาน หลวงพระบาง หัวพันห้าทั้งหก สิบสองจุไทยต่อสุหน้ของจีน ทิศตะวันออก ประเทศกัมพูชาทั้งหมด (ฮาเตียน) คือดินแดนที่ต่อจาก

จังหวัดตราดออกไป ทิศใต้
ไทรบุรี ปลิส กลันตัน ตรังกานุ
ยักตรา และทิศตะวันตก เมือง
ตะนาวศรี มะริด จดมหาสมุทร
อินเดีย

ในสมัยกรุงธนบุรี เมือง
ประเทศราชของไทยที่เปลี่ยน
แปลงไป เพราะกรุงศรีอยุธยา
เสียแก่พม่า ได้กลับคืนมา แต่
เมื่อสิ้นสมัยกรุงธนบุรีแล้ว
เมืองประเทศราชก็มีอันเป็นไป

ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในสมัยกรุง
รัตนโกสินทร์

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

เรื่องของประเทศราช
ในสมัยนี้ มีอันต้องเปลี่ยนแปลง
ไปโดยสิ้นความเป็นประเทศราช
หรือเมืองขึ้นของไทยทั้งหมด
แต่ไม่ได้เป็นอย่างที่เคยเป็นมา
เพราะไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป
ทั้งหมดในทันที ประเทศราช
ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงหลายครั้ง
หลายสมัย ส่วนมณฑลใหญ่ๆ นั้น
เป็นอีกอย่างหนึ่ง เมื่อมีชนชาติ
ผิวขาวหรือชาวยุโรปเข้ามาล่า
เมืองต่างๆ เอาไปเป็นอาณานิคม
หรือเมืองขึ้น ประเทศไทย
เราต้องเสียเมืองประเทศราช
ไปดังนี้

พ.ศ. ๒๓๒๙ อังกฤษเข้า
เกาะหมาก (ปีนัง) และพ.ศ.
๒๓๔๓ เข้าทำเรือสำเริงไพร
(ปรอวินช เวลเลศซี่) ทั้งสอง
แห่งนี้อยู่ในเขตไทรบุรี โดย
เจ้าเมืองไทรบุรีเข้าใจไทยผิด
จึงต้องให้อังกฤษช่วยแต่ภายหลัง
พระยาไทรบุรีทราบความจริง
ว่า ไทยมิได้มีความคิดที่จะรังแก
บีบบังคับจึงเสียใจแต่แก้ไขอะไร
ไม่ได้แล้ว พ.ศ. ๒๓๓๖ พม่ายึด
เมืองมะริด เมืองตะนาวศรี และ
เมืองตะนาวศรี

พ.ศ. ๒๓๖๘ พม่ายึด
เมืองแสนหวี เมืองเชียงตุง
และเมืองพง

พ.ศ. ๒๓๙๒ จีนยึด
สิบสองปันนา

พ.ศ. ๒๔๑๐ ฝรั่งเศส
ยึดกัมพูชาและเกาะอีก ๔ เกาะ

พ.ศ. ๒๔๓๑ ฝรั่งเศส
ยึดแคว้นสิบสองจุไท (เมืองโล
และเมืองเชียงค้อ)

พ.ศ. ๒๔๓๖ ฝรั่งเศส
ยึดดินแดนอันเป็นประเทศลาว
ทั้งหมด คือ ทางด้านตะวันออก
ของแม่น้ำโขง

พ.ศ. ๒๔๔๖ ฝรั่งเศส
ยึดดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง
ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเมืองหลวง
พระบาง เมืองจำปาศักดิ์
และเมืองมโนไพร คือ ดินแดน
ตะวันตกของแม่น้ำโขง

พ.ศ. ๒๔๔๙ ฝรั่งเศส
ยึดเมืองศรีโสภณ เสียมราช
พระตะบอง ที่ไทยเรียกว่า
มณฑลบูรพา

พ.ศ. ๒๔๕๑ อังกฤษ
ยึดกลันตัน ตรังกานุ ไทรบุรี
และปลิส

เมืองประเทศราชของไทย
ได้เสียไปมีรายละเอียดปรากฏใน
ประวัติศาสตร์อยู่แล้ว ท่านผู้
สนใจอาจศึกษาค้นคว้าได้เป็น
อันว่า เรื่องของประเทศ
ราชของไทย ซึ่งเริ่มมีมาตั้งแต่
สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
ก็เป็นยุคถึง และบรรดาเมือง
เหล่านั้น บัดนี้ส่วนใหญ่ก็ได้เป็น
ประเทศอิสระ พ้นจากความเป็น
อาณานิคมแล้ว เช่น ลาว
กัมพูชา เวียดนาม พม่า
และมาเลเซีย เป็นต้น

รำโคม

ปัญญา นิตยสุวรรณ

รำโคม เป็นการฟ้อนรำอย่างหนึ่งทำนองเดียวกับกระบี่สำหรับเล่นที่หน้าพลับพลาเวลาพระเจ้าแผ่นดินเสด็จออกทอดพระเนตรมหรสพในตอนค่ำ การเล่นรำโคมนี้แต่เดิมพวกญวนที่เข้ามาสวามิภักดิ์ ฟังพระบรมโพธิสมภารคิดฝึกหัดกันขึ้นเพื่อเล่นถวายทอดพระเนตร สอนองพระเดชพระคุณในงานมหรสพของหลวง ต่อมาจึงได้กลายเป็นมหรสพของไทยสำหรับเล่นในงานหลวง

๑-๒ ญวนรำกระถาง
๓ รำโคมญวน

การเล่นรำโคมของญวน ที่เรียกว่า ญวนรำกระถาง นั้นเป็นของพวกญวน ที่คิดขึ้นสำหรับเล่นถวายพระพรพระเจ้าแผ่นดินในงานมงคล เช่น งานเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นต้น เหตุที่เรียกว่า ญวนรำกระถางนั้น เพราะโคมที่ใช้รำทำโครงเป็นรูปกระถางต้นไม้สี่เหลี่ยมกันสอบ

ตามตำนานการเล่นรำโคมญวน หรือญวนรำกระถางในเมืองไทยมีมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์

กล่าวว่า เมื่อครั้งที่เมืองดงเกี้ยวกับเมืองเว้ ต่างมีเจ้าปกครองเป็นอิสระ ต่อมาเมืองเว้เกิดขบถ พวกขบถชิงได้เมืองเว้แล้วสังหารเจ้านายล้มตายลงเป็นอันมาก พวกเชื้อวงศ์เจ้าเมืองเว้หลายองค์ที่รอดตายพากันหนีลงมาทางโขงอัน อองเชียงซุนราชบุตรที่ ๔ ของเจ้าเมืองเว้มาอาศัยอยู่ที่เมืองฮาเตียนเห็นเหลือ

กำลังที่จะต่อสู้ จึงอพยพครอบครัวพางเชียงซุนเข้ามา
พึ่งพระบรมโพธิสมภารยังกรุงธนบุรี ราวๆปีวอก พ.ศ. ๒๓๑๙
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระราชทานที่ให้ญวนพวกอง
เชียงซุนตั้งบ้านเรือนอยู่นอกพระนครทางฝั่งตะวันออก ปัจจุบันคือ
บริเวณแถวถนนพหลโยธิน จากการที่ญวนพวกองเชียงซุนเข้ามา
พึ่งพระบรมโพธิสมภารที่กรุงธนบุรีในครั้งนั้น คงจะได้ฝึกหัด
การเล่นรำโคมญวนและแสดงถวายทอดพระเนตรบ้าง ดังปรากฏ
หลักฐานการเล่นมหรสพในงานฉลองพระแก้วมรกตในสมัย
กรุงธนบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๒ ว่า มีรำโคมญวนรวมอยู่ด้วย

การเล่นรำโคมญวนหรือญวนรำกระถาง เข้ามาเผยแพร่
ในเมืองไทยอีกครั้งหนึ่งในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ตามตำนาน
กล่าวว่า

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
พ.ศ.๒๓๒๖ ซึ่งเป็นปีที่ ๒ ที่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติกรุง
รัตนโกสินทร์นั้น องค์เชียงสีราชนัดดาเจ้าเมืองญวน พวครอบครัว
หนีพวกขบถเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภาร พระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระกรุณารับรองเชียงสี
และครอบครัวให้พำนักอยู่ในเมืองไทย โดยพระราชทานที่ให้ตั้งบ้าน
เรือนอยู่ริมแม่น้ำฝั่งตะวันออกที่ตำบลคอกกระบือพวกญวนที่
นับถือของเชียงสีมีจำนวนมาก เมื่อทราบข่าวองเชียงสีเข้ามาพึ่ง
พระบรมโพธิสมภารอยู่ในกรุงเทพจึงพากันอพยพครอบครัวติดตาม
เข้ามาอีก พวกญวนที่เข้ามาในครั้งนั้นมีมาก ทำให้องเชียงสี
ควบคุมพวกญวนตามเสด็จไปทำสงครามกับพม่าหลายครั้ง

องเชียงสีได้คิดฝึกหัดให้พวกญวนเล่นเต้นสิงห์โต ญวนทก
สำหรับเล่นในเวลากลางวัน ส่วนเวลากลางคืนก็มีญวนรำ
กระถาง และสิงห์โตคาบแก้ว เมื่อฝึกหัดได้ดีแล้วจึงนำมาเล่นถวาย
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทอดพระเนตร
เป็นการสนองพระเดชพระคุณ ต่อมาการเล่นดังกล่าวจัดเป็น
มหรสพแสดงในงานพระราชพิธีต่างๆ เช่น งานฉลองวัดพระ
เชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๔ พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในเรื่องจดหมายเหตุ

เหตุการณ์ความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี ถึงมหรสพที่จัดแสดง
ในครั้งนั้นว่า

“การฉลองกำหนดเริ่มงาน ณ วันศุกร์ แรม ๑๒ ค่ำ
เดือนห้า ปีระกา ตรีศก จุลศักราช ๑๑๖๓... และโชนอุโมงค์
โรงใหญ่ หุ่นละครมอญรำ โมงครุ่ม กุลาตีไม้ ปรบไก่ จั้วจิ้น
จั้วญวน ทกคเมนได้ลวดลอบ่วงรำแพนนอนทอกนอนดาบ
โตล่อแก้วแลมว้ย เพลากลางคืนประดับไว้ด้วยประทีปแก้ว
ระย้าแก้ว มังกรล่อแก้วญวนรำโคม เป็นที่สมนัสบูชา”

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
มหาราช มีงานฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดารามเมื่อปีมะโรง พ.ศ.
๒๓๒๗ งานนี้มีการเล่นมังกรไฟล่อแก้วกับญวนรำกระถาง
ถวายทอดพระเนตรในเวลากลางคืน ดังปรากฏในโคลง
สรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
แต่งโดยพระขานโฆหาร ความว่า

“มังกรโคมแข่งเลี้ยว	ควงลี ลาศเฮ
เลี้ยวไล่เล่นยินดี	กับแก้ว
ญวนโคมจุดอัคคี	โคมแกว่ง กวดนา
ชานขับเพลงญวนแล้ว	เล่นเลี้ยวอลวน”

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
ทรงพระนิพนธ์เรื่องประชุมบทร่ำโคมตอนหนึ่งว่า ได้ทรงสืบถาม
พวกญวนสูงอายุ ได้ความว่า รำโคมนั้นเป็นของมีขึ้นภายหลัง
มิได้เกิดมีขึ้นในสมัยที่องเชียงสีนำเข้ามา พวกญวนที่เข้ามา
เมืองไทยในชั้นหลังเป็นผู้นำแบบแผนการรำโคมญวนเข้ามา
องเชียงสีได้มาฝึกหัดให้พวกญวนเล่นครั้งรัชกาลที่ ๑ มีเพียงเต้น
สิงห์โตกับญวนทกหรือพะงู้เท่านั้น พวกญวนที่อพยพเข้ามา
อยู่เมืองไทยในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีถึง ๓ ครั้ง โปรดให้ตั้งบ้านเรือน
อยู่ที่ตำบลสามเสนพวกหนึ่ง เมืองกาญจนบุรีพวกหนึ่ง เมือง
จันทบุรีพวกหนึ่ง และที่บางโพธิ์อีกพวกหนึ่ง พวกญวนที่อยู่บางโพ
ให้สังกัดเป็นกรมอาสาขึ้นอยู่ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์
ซึ่งโปรดให้ญวนพวกนี้หัดรำโคม แต่ไม่ทันได้รำถวายพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตร เพราะเสด็จสวรรคต

เสียก่อน ญวนพวกนี้จึงเล่นรำโคมถวายตัวเป็นครั้งแรก ในงาน
พระเมรุพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิธีเล่นรำโคมอย่างญวน หรือที่เรียกว่าญวนรำกระดาน
นั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราลงราชานุภาพ
ทรงพระนิพนธ์ไว้ในหนังสือประชุมบทรำโคมว่า

“มีคนรำ ๔๐ คน ยืนเรียงกันเป็น ๒ แถว แถว ๑ แต่งตัว
โปกศิระด้วยแพรแดง ใส่เสื้อแพรเขียว นุ่งกางเกงแพรแดง
อีกแถว ๑ โปกศิระด้วยแพรเขียว ใส่เสื้อแพรแดง นุ่งกางเกง
แพรเขียว โคม่นั้นทำโครงเป็นรูปกระดานตันไม้สี่เหลี่ยมกันสอบ
ปิดกระดานด้วยกระดาษทำเป็นโคม ติดเทียนจุดไฟที่ในกระดานนั้น
ที่ปากกระดานปักกลดติดทำเป็นต้นไม้มีดอก ช้างกันกระดาน
ทำเป็นด้ามต่อลงมาสำหรับมือถือ พวกที่รำถือโคมกระดาน
คนละคู่ ร้องลำเพลงต่าง ๆ มีรับเคาะจังหวะ ครั้นร้องลำจบบท
๑ แล้วก็ต่อกันทำเป็นรูปต่าง ๆ อย่าง ๑ เช่น รูปเรือ เป็นต้น
เดินเข้ากับเพลงเครื่องไล่ไก่ เสร็จแล้วร้องรำโคมอีกครบ ๕ คราว
จึงหมดเรื่อง”

รำโคมญวน หรือญวนรำกระดานนี้ ในสมัยรัชการที่ ๕
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
ทรงนำไปแสดงแทรกอยู่ในละครดึกดำบรรพ์เรื่องสังข์ศิลป์ชัย
ภาคต้น ตอนเห็นนิมิตโดยทรงพระนิพนธ์บทร้องขึ้นใหม่
ใช้ผู้ทูนึงแสดงและบทร้องรำโคมญวนกับลีลาท่ารำโคมญวน
ที่รำกันอยู่ในปัจจุบันนี้ก็นำมาจากรำโคมญวนในละครดึกดำบรรพ์
เรื่องสังข์ศิลป์ชัย นั่นเอง

ส่วนการรำโคมญวนตามแบบของพวกญวนจริง ๆ นั้น
ในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีพระภิกษุญวนองค์หนึ่งชื่อองกราม ต่อมา
ได้เป็นพระครูบริหารอะนัมพรต แล้วเลื่อนเป็นพระครูคณาณัม
สมณาจารย์ ดำรงตำแหน่งเจ้าอธิการวัดญวนบางโพ ได้เดินทางไป
เมืองญวนและเมื่อกลับมาเมืองไทยก็ได้เล่าให้สานุศิษย์ฟังว่า
การรำโคมญวนที่รำกันอยู่ในเมืองไทย คลาดเคลื่อนจากแบบ
อย่างในเมืองญวนมาก พระครูกรามได้จัดจำแนกแบบอย่างท่ารำ
ที่ถูกต้องมาด้วย จึงเลือกศิษย์วัดชุดหนึ่งหัดรำโคมญวน เมื่อฝึกหัด

รำโคม

ดีแล้วก็พาไปรำถวายตัวต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

การเล่นรำโคมของญวนวิวัฒนาการมาเป็น รำโคมไทย
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้
กรมขุนวรจักรธรานุภาพ ผู้บังคับบัญชากรมญวนทก จัดแปลง
รำโคมญวนให้เป็นรำโคมแบบไทย เล่นเป็นครั้งแรกในงาน
เฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖๐ พรรษา ในปีชวด พ.ศ. ๒๔๐๗

ต่อชุ้ม

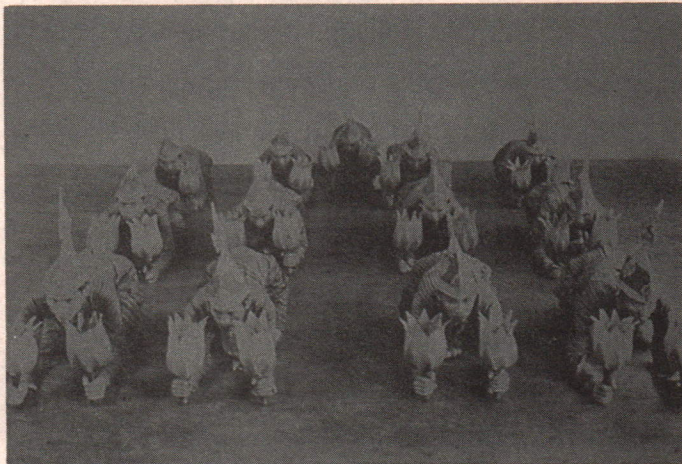

แล้วต่อมาจึงเลยเล่นรำโคมไทยที่หน้าพลับพลาแทนรำโคมญวน แต่จะมีเฉพาะในงานใหญ่ เช่น งานสมโภชช้างเผือก งานพระเมรุ ท้องสนามหลวง เป็นต้น ถ้าเป็นงานสามัญ ก็ให้มีรำโคมญวน เช่นแต่ก่อน

ลักษณะการแก้ไขการรำโคมญวนมาเป็นรำโคมไทยนั้น นับตั้งแต่การแต่งบทร้องเป็นภาษาไทยแต่ผู้ใดจะเป็นคน แต่งบทเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๔ ไม่มีหลักฐานปรากฏ เข้าใจว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงแก้ไขเพิ่มเติม อยู่หลายแห่ง ส่วนผู้ที่คิดลำนาร้องนั้น คือ พระราชมนู (ทองอยู่) เวลานั้นยังเป็นหลวงพิชณุเสนี เป็นผู้คิดกระบวนร้อง เล่ากันว่า รัชกาลที่ ๔ โปรดให้เข้าเฝ้าขับร้องถวายให้ทรงฟังเสียก่อน แล้วจึงโปรดให้ใช้เป็นแบบขับร้องต่อไป นอกจากบทร้อง และทำนองเพลงแล้ว ยังเปลี่ยนรูปโคมจากทรงสี่เหลี่ยม แบบกระถางต้นไม้มาเป็นรูปดอกบัวสี่เหลี่ยมแถวหนึ่ง สีแดง แถวหนึ่ง ในปัจจุบันนี้โคมที่ใช้รำโคมทำเป็นสีเดียวกันทั้งหมด คือ สีชมพู คล้ายดอกบัว

เมื่อเปลี่ยนรูปโคมแล้วก็เพิ่มจำนวนผู้เล่น จากเดิมที่เคย เล่นรำโคมญวน ๔๐ คน มาเป็น ๖๐ คน เข้าใจว่าคงจะให้ ผู้รำโคมมีจำนวน ๖๐ คน เท่ากับงานเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖๐ พรรษา ในรัชกาลที่ ๔ ซึ่งโปรดให้มีรำโคมไทยเป็นครั้งแรก การแต่งกายก็เปลี่ยนมาแต่งแบบไทย สวมสนับเพลา นุ่งผ้าเกี้ยว (ผ้าลายดอกโต ๆ) ใส่เสื้อแพรอย่างน้อยสีแดงแถวหนึ่ง สีเขียว แถวหนึ่ง ปัจจุบันนี้ใส่เสื้อสีเดียวกันทั้งหมด มีผ้าคาดพุง ีระชะ สวมหมวกพยับยอดเป็นรูปหัวพญานาค สีแดงแถวหนึ่ง สีเขียว แถวหนึ่ง ปัจจุบันนี้ใช้สีแดงเพียงสีเดียวเท่านั้น เวลาเล่นมีการตีกัปให้สัญญาณและร้องลำเข้าปี่พาทย์ ส่วนลีลารำก็เป็น แบบไทย มีการต่อตัวเป็นรูปต่าง ๆ เช่น รูปมังกร เรือกำปั่น โคมเวียน ป้อม และซุ้ม

การเล่นรำโคมไทยใช้ผู้ชายเล่น ผิดกับรำโคมญวนหรือญวน รำกระถางที่จัดแสดงอยู่ในละครดึกดำบรรพ์เรื่องสังข์ศิลป์ชัย ใช้ผู้หญิงเล่นเพราะถือว่าเป็นการแสดงละคร แต่รำโคมญวนใน

รำโคม "สรวมฮัพ"

สมัยโบราณก็ใช้ผู้ชายเล่นเช่นเดียวกับรำโคมไทย ในสมัยปัจจุบัน นี้ไม่มีการเล่นรำโคมญวนบ่อยครั้งนัก นอกจากจะเล่นเพื่อเป็น การสาธิต หรือมีผู้ต้องการชมจึงจะขอให้คณะนาฏศิลป์ เช่น นาฏศิลป์ของกรมศิลปากร จัดไปเล่นในงานรื่นเริง ส่วนรำ โคมไทยนั้น กรมศิลปากรเคยจัดแสดงในงานมงคลต่าง ๆ และงานรับรองพระราชอันคันตุกะ เป็นต้น

ปัจจุบันนี้รำโคมไทย วัฒนาการทั้งรูปแบบการเล่น และผู้เล่นที่แต่เดิมใช้ผู้ชายเล่นเปลี่ยนมาเป็นผู้หญิงเล่น โดย แต่งกายนุ่งผ้าจีบหน้านาง ท้มสะโบะ สองมือถือโคมรูปดอกบัว สีชมพู จุดเทียนไว้ภายในโคมออกมารำรำตามทำนองเพลง ฟองน้ำ หรือเพลงล่องหน่าย โดยไม่มีการขับร้อง ท่านที่คิด ปรับปรุงและประดิษฐ์ลีลาทำรำเป็นคนแรกคือ ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร และศิลปิน แห่งชาติ นับเป็นวิวัฒนาการของการรำโคมไทยที่นิยมจัดแสดง ในงานรื่นเริงทั่วไปในเวลา

บทขับร้องรำโคม

แต่งในสมัยรัชกาลที่ ๔ ที่นิยมใช้ขับร้องในเวลาเล่นรำโคม

บทที่ ๒ ร้องเพลงนางนาค

ศรีสวัสดิ์พัฒน์เพิ่ม

พูนพระพรเฉลิม

พระเจ้าประเทศเขตต์^(๑)สยาม

(๑) เดิมว่า เกศ

"ศรีสวัสดิ์"

ขอจงบาราศโรคเสื่อมทรม สรรพลสิ่งขอความ
อย่าได้แผ้วพานผจญ

ขอพระองค์ดำรงพระชนม์ เย็นยาวยืนสากล
ได้ร้อยรอบทางอาทิตย์^(๑)

ขอจงสำเร็จราชกิจ ราชการประสิทธิ
ทุกสิ่งสำเร็จราชทุกทัย

พระเดชแห่งพระภูวไนย ปกเกล้าแผ่ไป
ทั่วทั้งอาณาประชาราชน

เมตตากกรุณาทรงผจญ อริราชย์อ่อน
สะท้านสะเทือนธรณี

บทที่ ๓ ร้องเพลงพดชา

ทุกประเทศมาทำไมตรี ชื่นชมยินดี
ทูตานุทูตจำทูลสาร

แต่งทั้งเครื่องราชบรรณาการถวายพระผู้ผ่าน
พิภพศรีอยุธยา^(๒)

กำปั่นค้าขายแน่นหนา ทัวราชภูรประชา^(๓)
อุดมสมบัติบริบูรณ์

ยอกรักเกล้าเพิ่มพูน พรถวายนเรนทร์
พระชนม์เจริญยิ่งยืนยง

ทั่วเทพอำนวยการตามประสงค์ ดังพระจำนง

จงช่วยมาพิทักษ์รักษา

อริราชอย่าได้พาธา

ไทธิราชราชา

พระวงศาอำมาตย์มนตรี

บทที่ ๔ ร้องเพลงเทหา

ปางไทเทเวศ

อันเรื่องเดชทุกสถาน

เล็งทิพยจักขุญาณ

ก็แจ้งความตามประสงค์

ชวนกันมาประชุม

หน้าพระลานในล้อมวง

ลางเหล่าก็สวมทรง

อาภรณ์สีมณีเขียว

ลางเหล่าก็ทรงเครื่อง

แดงประเทืองดุดเดียว

แต่ละองค์ทรวดทรงเพรียว

เทหาท้อมล้อมมาพร้อมกัน

กรกุมประทุมไฟ

มาแต่ในันทวัน

เป็นอุบลเบื้องสวรรค์

นอบน้อมกายถวายกร

พร้อมใจสามภักดี

สุรารักษ์สโมสร

กล่าวพจน์แสนสุนทร

บ้างขับชานประสานเสียง

อินทรพรมประนมนิ้ว

เปนแถวทิวรำรายเรียง

เวียงวงเปนคู่เคียง

สำเนียงเพราะสนั่นสนาม

คนธรรพ์อันเรื่องฤทธิ์

ก็ประสิทธิ์เพิ่มเขตคาม

กุมภัณฑ์ก็นำสาม

หิรัญสุวรรณรัตน์

นาคาคักดาเดช

นำไตรเพทเลวิทยา

พระยาอภัยทนต์ฤทธา

อำนวยการพระชนม์ยืน

พระสยามเทพบุตร

ฤทธิฤทธิ์คอยขัดขึ้น

อริราชทุกวันคืน

บำบัดภัยบัพพาธา

พระกาฬพระกรกุม

ประทุมทิพระเหิงมา

เสือเมืองเรืองเดชา

ก็ซ้องสาธุการเชิญ

ต้อนรับค่านับนบ

เคารพเทพอันท้าวเทิน

ประชุมชื่นชมพลิตพลิน

เจริญเทพฤทัย

(๑) เวลาเล่นรำโคม ในภายหลังเปลี่ยนเป็น ขอบอาทิตย์

(๒) ในสมัยหลังเปลี่ยนเป็น พิกพกรูทหรือยูธยา

(๓) เดิมว่า เรือไฟไปมา (แต่ในสมัยรัชกาลที่ ๕)

เพราะคนไทยไม่รักเมืองไทย

วิจิตร อวระกุล

หลายคนบ่นว่า “เบื่อเมืองไทย” เมืองไทยน่าเบื่อ เห็นอะไรก็ขวางหูขวางตา น่าเบื่อไปทั้งสิ้น เมืองไทยไม่พัฒนา ถึงพัฒนาก็ขาดระเบียบวินัย ไม่ว่าจะเป็นการเมืองฝ่ายค้าน ฝ่ายรัฐบาล ก็น่าเบื่อ อากาศร้อนอบอ้าว เต็มไปด้วยอากาศ สิ่งแวดล้อม เป็นพิษ รถราติดเป็นแพ ถนนหนทางเป็นอัมพาต เดินทางไปไหนไม่สะดวกสบาย การติด

ต่อธุรกิจการทำงานทำได้ยาก ทำได้น้อยเดินทางไปติดต่อก็เพียง ๑-๒ งาน ก็หมดวันเพราะไปทางไหนรถก็ติด การขับรถของผู้ขับขี่ยวดยานก็ไม่ค่อยรักษาระเบียบวินัย ขับรถเร็ว แซงซ้ายแซงขวา แย่งกันขึ้นหน้า ผู้ที่ทำอะไรถูกระเบียบ กฎหมาย กลับเป็นผู้เสียเปรียบผู้ทำผิดกฎหมาย

การลักลอบตัดต้นไม้ทำลายป่ากันจนแผ่นดินแห้งแล้ง เกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน โรงงานอุตสาหกรรมมีความเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวยทำรายได้มากมาย แต่กลับทิ้งน้ำเน่าเสียลงในแม่น้ำลำคลอง อย่างขาดความรับผิดชอบ ขาดความละอายใจทำให้ลำน้ำเน่าเสียปลาหลายสิบชนิด รวมทั้งสัตว์น้ำอื่น ๆ ล้มตายเสียหาย ชาวไร่ ชาวนาได้รับความเดือดร้อนจากการใช้น้ำในแม่น้ำลำคลอง พืชผักผักก่เจด ผักอื่นซึ่งเป็นอาหารของชาวบ้านต้องล้มตายเสียหายใช้บริโภคไม่ได้

การไม่รักษาความสะอาด มักง่าย ทิ้งน้ำเสียของเน่าเสียลงทะเลจนทำให้เกิดความเสียหายต่อธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างมากมาย สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดเสียงบ่นเสียงว่า ว่าเมืองไทยไม่ดี เมืองไทยไม่น่าอยู่

ความจริงแล้วประเทศไทยเรายังมีสิ่งที่ดีงามกว่าสิ่งที่เรากล่าวมาแล้วอย่างมากมาย แต่เราไม่ได้นำมาพูดถึง กล่าวถึง มองเห็น และพูดแต่ในสิ่งที่ไม่ดี เช่น เรามี

๑. พุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติที่ยิ่งใหญ่ เป็นศาสนาที่มีคำสอนเลิศประเสริฐสุด มีหลักธรรมคำสอนที่เมื่อผู้ใดปฏิบัติตาม แล้วก็มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต รอดพ้นปลอดภัยจากภัยพิบัติทั้งปวงทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะปฏิบัติในวันนี้อย่างไร จะไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ จะได้รับผลเสมอหน้ากัน

พระพุทธองค์เป็นพระศาสดาผู้ยิ่งใหญ่ ที่คำสอนของพระองค์ได้ยืนยาวมาถึง ๒๕๓๖ ปี นับเป็นพระศาสดาพระองค์แรกในโลกก็ว่าได้ นี่คือ สิ่งที่เราชาวไทยต้องภาคภูมิใจอย่างยิ่ง

เรามีพระพุทธรูปแทนพระองค์อันศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพ นับถือ บูชา ของศาสนิกชน รักษาบ้านคุ้มเมืองให้ชาวไทยอยู่เย็นเป็นสุข คุ้มครองพยับนัยน้อยใหญ่ ภัยพิบัติทั้งปวงแก่เรา เช่น พระพุทธมหารัตนปฏิมากรฯ (พระแก้วมรกต) ซึ่งตำนานกล่าวว่าถ้าบ้านเมืองไหนไม่มีคุณงามความดีพอท่านจะไม่อยู่บ้านเมืองนั้น แต่ท่านได้มาสถิตอยู่ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นเวลากว่า ๒๐๐ ปี มีประชาชนให้ความเคารพ

นับถือ กราบไหว้บูชา บวงสรวงบนบานศาลกล่าวขอขบารมี คุ้มครอง ซึ่งก็ได้รับผลตามความปรารถนา

ความศักดิ์สิทธิ์ของพระองค์ท่านนั้นเป็นที่ประจักษ์เลื่อมใส ศรัทธา เชื่อถือของประชาชนทั่วไป แม้แต่คนสำคัญ ๆ เช่น นักการเมือง หรือข้าราชการ จะปฎิญาณตน หรือสาบาน ก็มักจะยกหรือกระทำต่อหน้าองค์ท่าน โดยขอให้พระองค์ลงโทษ ถ้าไม่เป็นไปตามนั้นก็มีผู้เชื่อถือ แต่ถ้าไปปฎิญาณ หรือสาบานต่อหน้าสิ่งอื่นก็จะไม่ได้รับความเชื่อถือ ความศักดิ์สิทธิ์ขององค์ท่านจึง

เป็นที่เลื่อมใสศรัทธา จะ
บนบานศาลกล่าวขอให้ท่าน
ช่วยคลี่คลายอย่างไรก็มัก
จะได้รับความสำเร็จให้ความ
คุ้มครองได้รับผลตามนั้น
ในแต่ละวันเราจึงเห็นผู้คน
ไปกราบไหว้บูชากันเนืองแน่น
ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

นอกจากนั้นเรายังมี
พระพุทธรูป และสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ทางพุทธศาสนาอีกมากมาย
ให้เป็นหลักยึดแห่งจิตใจของเรา
ให้เราได้เคารพกราบไหว้บูชา
อยู่ทั่วประเทศ

๒. เรามีสถาบัน
กษัตริย์ มีพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวทลายพระองค์
จนกระทั่งถึงพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ
และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรม
ราชินีนาถองค์ปัจจุบัน รวม
ทั้งพระบรมศานุวงศ์ที่มีพระ
มหากษัตริย์คุณต่อปวงชน
ชาวไทยอย่างยากยิ่งที่จะ
หาพระมหากษัตริย์หรือประมุข
ของประเทศได้เสมอเหมือน
พระองค์ทรงเป็นห่วงเป็นใย
ในพลนิกรของพระองค์ เมื่อ
ได้รับความทุกข์ยากลำบาก
ทรงออกเยี่ยมเยียนเข้าถึง
ความทุกข์ยากลำบากของ
ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากไร้
อยู่เป็นนิจทุกวัน ทุกเดือน ทุกปี
เป็นประจำมิได้ว่างเว้น ๗

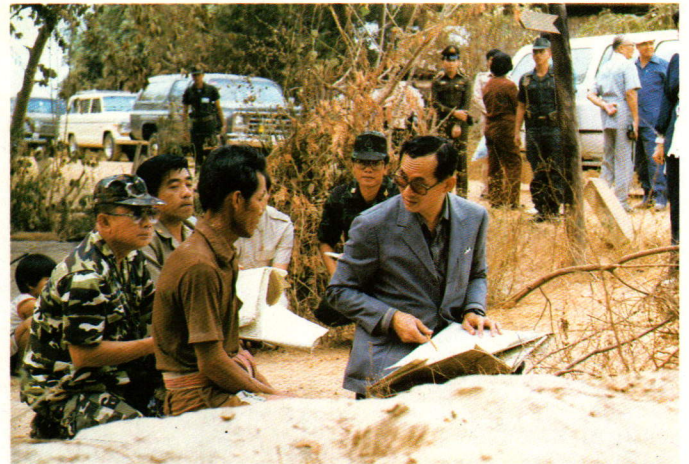

ได้พระราชทานทรัพย์สินเงินทอง เข้าของเครื่องใช้อุปโภคบริโภค พระราชทานด้านการแพทย์ ทรงนำคณะแพทย์อาสาออกไปให้การรักษาดังที่ พระราชทานความคิดในการพัฒนาอาชีพการเพาะปลูก แหล่งน้ำที่ทำกินแก่ประชาชน โดยได้เสด็จไปยังทุกหนทุกแห่งยังที่ทุรกันดารทั่วประเทศ เพื่อการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ปวงพสกนิกรในถิ่นทุรกันดารเป็นส่วนใหญ่

นับเป็นโชคลาภ เป็นบุญกุศลของปวงชนชาวไทย ที่มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นหลักชัยของราชฎเป็นเสมือนฉัตรกันคุ้มภัยพาลทั้งปวงเป็นที่เคารพนับถือเชื่อฟังศุภนิมิตมารดา เมื่อมีเหตุการณ์วิกฤติของชาติ บ้านเมืองรุนแรงจนประเทศชาติแทบจะล่มสลาย ก็ได้बारมีปกเกล้าปกกระหม่อม ทำให้เหตุการณ์สงบราบคาบ ความวุ่นวายเข้าสู่ปกติ ทุกคนอยู่ในความสงบเชื่อฟัง ไม่ว่าจะเป็นกระแสพระราชดำรัสมาอย่างไรก็ปฏิบัติตามทุกผู้ทุกนาม ทำให้บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะปกติ ทำให้การดำเนินงานต่างๆ ของบ้านเมืองไม่ว่าด้านการเมือง การปกครอง ด้าน

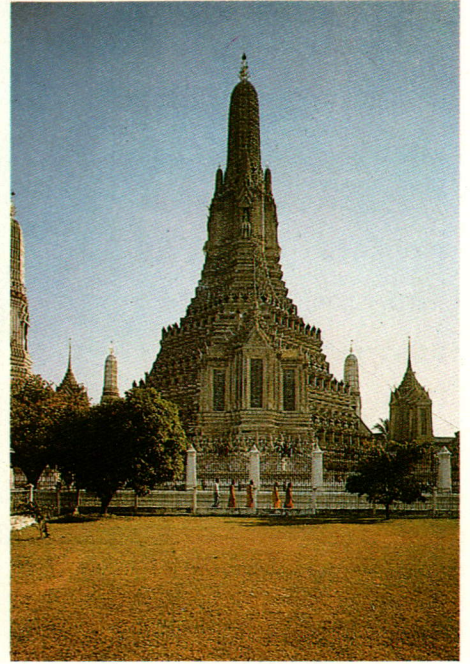
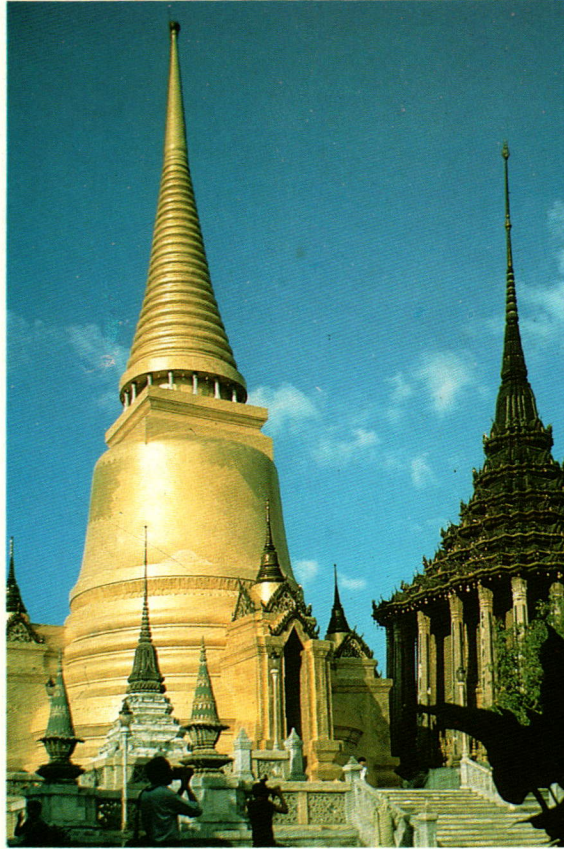

เศรษฐกิจ ธุรกิจ สังคม ดำเนินไปได้อย่างดียิ่ง พ่อค้าประชาชนต่างแซ่ซ้องสรรเสริญในพระมหากษัตริย์คุณ ดังนั้นเมื่อถึงวันเฉลิมพระชนมพรรษาหรือวันสำคัญของพระองค์ท่าน บรรดาบริษัทห้างร้านประชาชนจึงได้รวมใจกันจัดงานเฉลิมฉลองกันเป็นการใหญ่ทุกปี มีการประดับประดาดอกไม้ต้นไม้ ใต้ร่มบุชา ประทีปโคมไฟเฉลิมฉลองถวายให้พระองค์ท่านด้วยความเต็มใจ ชมิขม้นด้วยความปิติยินดียิ่ง

๓. เรามีศิลปวัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีหล่อหลอมจิตใจคนไทยในสังคมให้เป็นคนดี มีความสุขุมเยือกเย็น มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อยงดงาม ทำให้เกิดบุคลิกดี มีความงามสง่าเป็นเสน่ห์ดึงดูดจิตใจของผู้ที่คบหาสมาคมด้วย มีชนบธรรมเนียมที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ผสมผสานกับการสั่งสมจากบรรพบุรุษทำให้คนไทยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตา กรุณา ความเป็นมิตรไมตรี มีความซื่อสัตย์ สุจริต จริใจ ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ มีศิลปต่างๆ มากมาย มีวัฒนธรรมที่ดีงาม ดนตรีไทย นาฏศิลป์ไทยอ่อนช้อยงดงาม จึงทำให้คนไทยเรามีนิสัยใจคออ่อนน้อม สุภาพเรียบร้อย มีเสน่ห์ตามไปด้วย

เรามีศิลปวัตถุ เช่น พระราชวัง วัดวาอารามต่างๆ เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดอรุณเทพวราราม และวัดทั้งดงามอื่นๆ อีกมากมายทั่วประเทศ มีโบราณสถานที่มีศิลปงดงามน่าภาคภูมิใจ มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวชม ทำรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ประเทศไทยอย่างมากมาย

บางประเทศที่ตั้งขึ้น
มาภายหลังประเทศไทย แม้
จะมีความเจริญทางด้านวัตถุ
เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี แต่เขายังไม่มี
ศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษ
ได้สร้างสมขึ้นเพื่อเป็นสิ่งที่
ประดับชาติ ให้มีความงดงาม
ตามไปด้วย ประเทศเหล่านั้น
ยังอยู่ในระยะของการแสวงหา
สะสมสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม
ของเขาแต่รูปแบบจะเป็น
อย่างไร จะสร้างภาพพจน์
ความเลื่อมใส จรรโลงประเทศ
ชาติ ได้เพียงไร จะเป็นแบบ
อย่างที่ดีได้หรือไม่ ยังไม่
สามารถให้คำตอบได้ จึงไม่ควร
ไปจดจำลอกเลียนสิ่งต่าง ๆ
เหล่านั้นเข้ามาเปลี่ยนแปลง
ศิลปวัฒนธรรมที่ดีของเรา
ให้เสียไปหรือเปลี่ยนแปลงไป

๔. ประเทศไทยเป็น
เมืองเกษตรกรรมที่งดงาม
และมีความอุดมสมบูรณ์ยิ่ง
เรามีพืชพรรณธัญญาหารที่
อุดมสมบูรณ์ประชาชนไม่เคย
อดอยาก เราเป็นผู้อู้อ้วนน้ำ
ของโลก ไม้ดอก ไม้ผลมีให้
รับประทานอย่างอุดมสมบูรณ์
และยังส่งไปขายยังต่างประเทศ
อีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็น
กล้วยหอม มังคุด ทุเรียน
มะม่วง สับปะรด เงาะ องุ่น
ลิ้นจี่ ลำไย หรือแม้แต่ผลไม้

เมืองหนาว เช่น แอปเปิล ฯลฯ
เกษตรกรไทยได้ใช้ความรู้
ความสามารถในการเพาะปลูก
ให้ได้พืชพันธุ์ใหม่มากมาย

เคยจำได้ว่าเมื่อสมัย
๒๐-๓๐ ปีที่แล้วองุ่นเป็นผลไม้
ที่มีราคาแพงมาก ต้องสั่งซื้อ
จากประเทศจีน คนป่วยเมื่อ

ทีเดียวเพราะราคาถูก สามารถ
เลือกหาคุณภาพที่ดี ๆ ได้อย่าง
กว้างขวาง

นอกจากนี้เรามีการ
ประมง มีปลา และสัตว์น้ำ
อุดมสมบูรณ์ มีปศุสัตว์ทั้งวัว
เนื้อ วัวนม สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่
 ฯลฯ ที่ส่งไปขายต่างประเทศ

ได้กินองุ่นเพียง ๔-๕ ลูกก็
ชื่นใจและถือว่าเป็นผลไม้ที่
หายากไม่มีในเมืองไทย แต่
ปัจจุบันเกษตรกรไทยสามารถ
ปลูกองุ่นได้รสหวาน อร่อย
ราคาถูกละไม่ก็บาท ทุกคน
สามารถหาซื้อมาบริโภคใน
ราคาถูกแม้แต่ชาวต่างประเทศ
ใกล้เคียงหรือนักท่องเที่ยวเมื่อ
ถึงหน้าผลไม้ก็จะเดินทางมาหา
ซื้อบริโภคในประเทศไทยเลย

ทำเงินตราเข้าประเทศ
เกษตรกรไทยมีความน่ารัก
ขยันขันแข็ง สุภาพ อดทน
รับความเจริญก้าวหน้าทาง
วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
นำมาปรับปรุงการเกษตรได้
อย่างรวดเร็ว สามารถพัฒนา
การเกษตรให้ก้าวหน้าไปได้
อย่างน่าชื่นชมยิ่ง

๕. ปัจจุบันประเทศไทย
เจริญก้าวหน้าด้านอุตสาหกรรม

พาณิชย์ มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองก้าวไปไกลมากเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อ ๑๐-๒๐ ปีที่แล้ว เรามีตึกรามบ้านช่องเป็นตึกสูงเสียดฟ้ามากมาย มีทางด่วน มีสะพานขนาดใหญ่ทันสมัย เชื่อมกรุงเทพฯ และธนบุรี มีการสร้างถนนหนทางทันสมัยทั่วประเทศ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการคมนาคม เป็นความเจริญก้าวหน้าที่เราภาคภูมิใจยิ่ง

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คนไทยเรา บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์สิ่งสมสิ่งที่ดีที่งาม เอาไว้ให้เป็นมรดกแก่ลูกหลานด้วยความลำบากยากเย็น

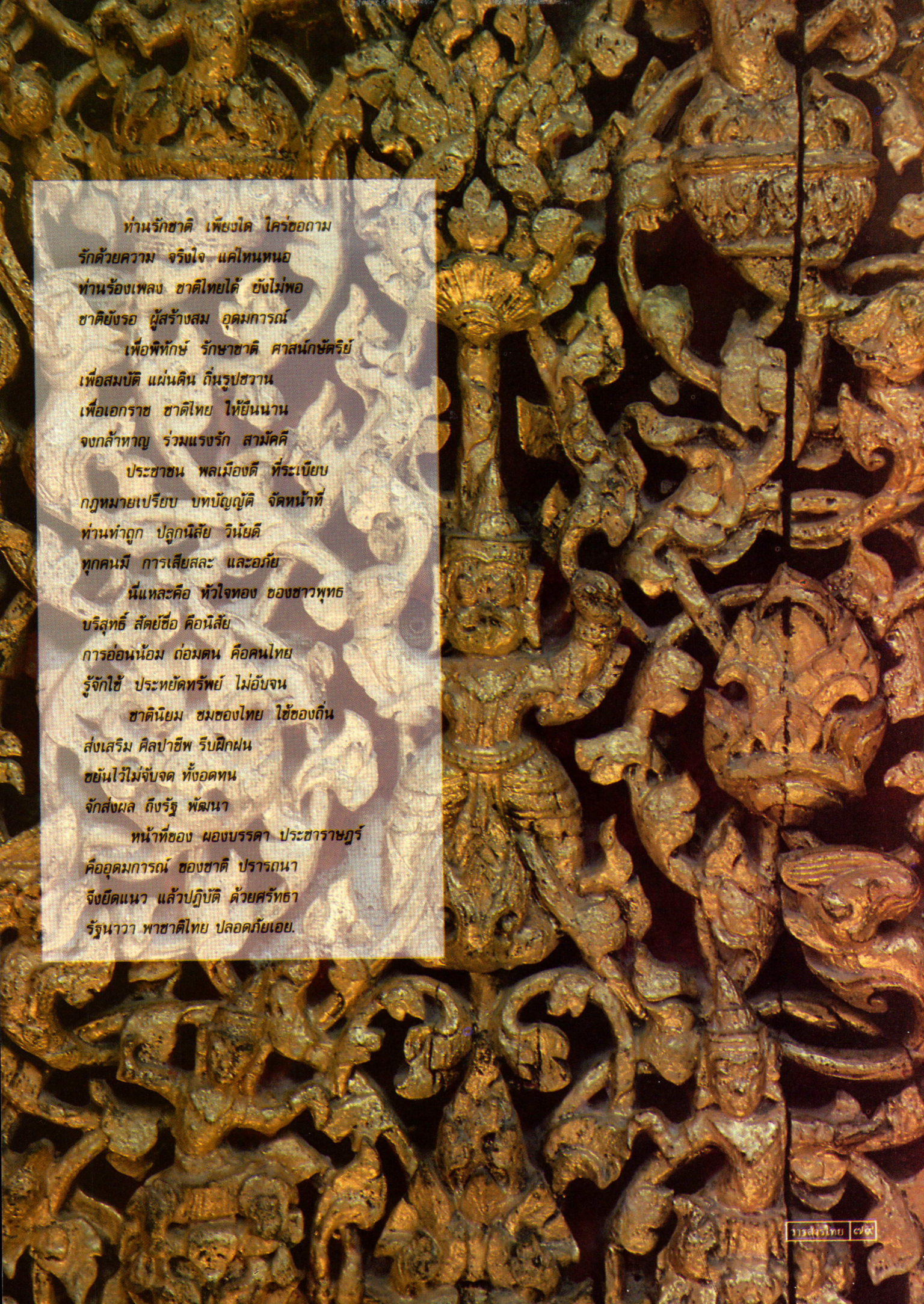
ใช้เวลาบากบั่นตลอดชีวิตของท่านสืบต่อกันมา จึงควรเป็นสิ่งที่เราชาวไทยควรจะต้องภาคภูมิใจ ห่วงแทน และธำรงรักษามรดกเหล่านี้ไว้สืบต่อไปอย่างละทิ้งละเลย หันไปคว้าหรือนิยมเอาชนบทรรมนิยมที่ไม่ดีงามของต่างชาติมา ซึ่งจะเป็นสิ่งทำลาย ความเป็นชาติไทยของเราลงไปได้

เมืองไทยเรานั้นยังมีสิ่งที่ดีงามอีกมากมาย รวมทั้งความมีสุข สนุก สะดวกสบาย ความน่ารักนรมณ์ของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ที่เป็นป่าเขา ลำเนาไพรอีกมากมาย แต่เรามองข้ามไปไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่า คุณงามความดีเหล่านี้มองเมืองไทยแต่แง่ไม่ดี ตีฉินนินทาว่ากล่าวแต่สิ่งที่ไม่ดีไม่งาม เราควรช่วยกันสร้างคนละไม้คนละมือ สิ่งที่ไม่ดีงามเหล่านี้ก็จะลดน้อยลงไปในันคือสิ่งที่เราต้องทำ ต้องช่วยเหลือกัน

เมืองไทยเรายังไม่เลวร้ายเหมือนบางประเทศที่ยังรบราฆ่าฟันกัน ยิงกันทุกวัน จนบ้านเมืองล่มสลาย ผู้คนบาดเจ็บล้มตายกันเกือบจะหมดเมืองบางประเทศอดอยากยากไร้ ล้มตายไม่มีแผ่นดินจะอาศัย ต้องอพยพไปอาศัยบ้านอื่น เมืองอื่นเป็นที่ซุก

หัวนอน บางประเทศประชาชนอดอยากล้มตายฝ่ายผมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกไม่มีเรี่ยวแรงนอนชั่ว รอดความตายบางประเทศประสบภัยทางธรรมชาติทั้ง อุทกภัย วาตภัย ทุกปี นอกจากนั้นยังมีแผ่นดินไหว แผ่นดินทรุด ผู้คนถูกแผ่นดินดูด แผ่นดินทับล้มตายเป็นร้อยเป็นพัน มีความลำบากยากแค้นในการดำรงชีวิตแสนสาหัส

แต่ประเทศไทยเรายังไม่เคยมีมาก มีบ่อยและหนักหนาเท่ากับประเทศอื่น ๆ ดังกล่าว ประเทศไทยยังเป็นที่อยู่อาศัยมีสุขสบาย มีสิ่งดี ๆ มากมาย ดังได้กล่าวมาแล้ว ควรเป็นสิ่งที่เราน่าจะภาคภูมิใจ มิใช่มีแต่สิ่งที่ไม่ดีดังที่บางคนเอาแต่พร่ำบ่น ตีฉินนินทาว่ากล่าว ประเทศไทยอย่างน่าละอายใจเป็นที่สุด เราต้องหันมาร่วมมือช่วยกันส่งเสริมพัฒนาชาติของเรา ส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจ ในการสร้างชาติของเราให้เจริญก้าวหน้า ถ้าเรารักเมืองไทยของเรา เราต้องประดับประดา ยกย่องเชิดชูชาติไทยของเราอยู่ทุกลมหายใจจึงจะเรียกได้ว่าเรา รักเมืองไทยของเราอย่างจริงใจ และจริงจัง

ท่านรักษาดี เพียงใด ใคร่ขอถาม
รักด้วยความ จริงใจ แค่นี้ทนพอ
ท่านร้องเพลง ชาตไทยได้ ยังไม่พอ
ชาติยังรอ ผู้สร้างสม อุดมการณ์

เพื่อพิทักษ์ รักษาชาติ ศาสน์กษัตริย์
เพื่อสมบัติ แผ่นดิน ถิ่นรูปชวาน
เพื่อเอกราช ชาตไทย ให้ยืนนาน
จงกล้าหาญ ร่วมแรงรัก สามัคคี

ประชาชน พลเมืองดี ที่ระเบียบ
กฎหมายเปรียบ บทบัญญัติ จัดหน้าที่
ท่านทำถูก ปลุกนิสัย วินัยดี
ทุกคนมี การเสียสละ และภักดี

นี่แหละคือ หัวใจทอง ของชาวพุทธ
บริสุทธิ์ สด्योंคือ นิสัย
การอ่อนน้อม ถ่อมตน คือคนไทย
รู้จักใช้ ประหยัดทรัพย์ ไม่อับจน

ชาตินิยม ชมของไทย ใช้ของถิ่น
ส่งเสริม ศิลปชีพ รับผิดชอบ
ขยันไว้มือจับจาด ทั้งอดทน
จักส่งผล ถึงรัฐ พัฒนา

หน้าที่ของ มองบรรดา ประชาราษฎร์
คืออุดมการณ์ ของชาติ ประจักษ์
จึงยึดแนว แล้วปฏิบัติ ด้วยศรัทธา
รัฐนาวา พาชาติไทย ปลอดภัยเอย.

ปลูกพืชผักสวนครัวไว้จะช่วยให้ประหยัดได้แค่ไหน

ชากริศ พูลทะเฒ่า

ในปัจจุบัน ประเทศไทยเราได้ก้าวเข้าสู่ช่วงของ “แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๗” แล้ว การพัฒนาประเทศชาติที่รักของพวกเราทั้งหลายในทุกด้าน ก็ได้ก้าวไกลจากเดิมไปมากแล้ว การที่ได้เปลี่ยนแปลงจากพื้นฐานของประเทศเกษตรกรรม ขยับขึ้นไปจนเริ่มเข้าขั้นจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมขั้นต้นได้บ้างแล้ว ในหลายกิจการ

แต่ยังโชคดีที่มีผู้วางแผนพัฒนาประเทศเรา ท่านมิได้ฉลิลลามาประเทศไทยเราให้ก้าวขึ้นเป็นประเทศอุตสาหกรรม

หนักอย่างเต็มที่ในทันที จึงยังมิได้ตั้งฐานความเป็นประเทศเกษตรกรรมอาชีพดั้งเดิมของคนไทยส่วนใหญ่ นั้นเสียทีเดียว แต่ได้ใช้วิธียับยั้งพัฒนาขึ้นมา เป็นประเทศเกษตรอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าขึ้นได้ในอีกระดับหนึ่งก่อนด้วย

และถึงแม้ประชาชนคนไทยเรา จะได้รับวัฒนธรรมการรับประทานอาหาร “ฟาสต์ฟู้ด” ตามแบบอย่างของประเทศตะวันตกมาใช้กันอยู่บ้าง ตามสภาพของสังคมสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ที่ทำให้เปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้วก็ตาม แต่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ ทั้ง

ในเมือง และในชนบททั่วประเทศ ก็ยังคงไม่ลืมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามพื้นบ้านของไทยเรา รวมทั้งอาหารการกินอย่างง่าย ๆ แต่มีประโยชน์และแม้แต่อาหารพื้น ๆ อย่างเช่น น้ำบูดู น้ำพริกปลาร้า และน้ำพริกผักจิ้ม แกลั้มด้วยปลาทอดเหล่านี้ ก็ยังคงได้รับความนิยมเป็นอาหารจานโปรดของคนไทยเรายิ่งยั้งมิได้พลอยหลงไหลไปกับรสแซ่บวิซ ฮีตดอก หรือพิชซ่าตามวัฒนธรรมของตะวันตกไปด้วยมากนักหรอก

จากภาวะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ

ประเทศไทยเราได้ทำให้มีความเคลื่อนไหวของสังคมที่ก้าวหน้าเติบโตอยู่ขยายตัวได้มั่นคงยิ่งขึ้นเป็นอันมาก ซึ่งก็ได้พลอยทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจในครอบครัว และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป ก็ได้ผันแปรไปจากเดิมแล้วไม่น้อยเลย

เมื่อเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของสังคมไทยก้าวหน้าไปได้ดีขึ้น ค่าครองชีพของประชาชนโดยทั่วไป ก็ต้องได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อข้าวของเครื่องใช้ในการดำรงชีพ รวมทั้งอาหารการกินต่างขยับตัวได้มีราคาแพงตาม

ขึ้นไปด้วยทุกที โดยไม่ค่อยจะมี
ยอมลดต่ำลงมาให้ขึ้นใจกัน
บ้างเลย ซึ่งเรื่องนี้ได้ทำให้
ทุกคนในสังคมไทยเรา จำเป็น
ต้องเพิ่มความขยันขันแข็ง
ในการทำงานก็เพื่อให้ได้
มาซึ่งเงินรายได้จากค่าตอบแทน
แรงงานของตน ให้
ได้มากขึ้นด้วยนั่นเองแหละ
ครับ

เรื่องอาหารการกินพื้น
บ้านของคนไทยเรา ซึ่งยัง
มีความจำเป็นต้องกินต้องใช้
กันอยู่นั้นจึงมีราคาแพงขึ้นไป
ตามๆกันด้วยแล้ว ดูแต่พวก
ผักพื้นบ้านที่เคยมีราคาถูกๆ
ของเราสิครับ อย่างเช่นพวก
ผักบุ้ง ผักกระเฉด ถั่วฝักยาว
เหล่านี้เป็นต้น เดิมนี่ก็นับ
ยอดผักขายกันแล้ว แม้แต่
พวกผักกระถินและผักตำลึงที่
เลื้อยอยู่ริมรั้วบ้าน ถ้าซื้อที่
ตลาดก็ต้องควักกระเป๋าเป็น
เงินบาทขึ้นไปทั้งนั้น ไม่มี
เป็นเศษสตางค์อย่างแต่ก่อนๆ
อีกแล้วละ

ยิ่งเป็นพวกชะอมหนาม
แหลม ที่ปลูกเป็นแนวรั้วบำรุง
รักษาตัดแต่งทรงพุ่มไว้ให้ดี
ก็ยิ่งทำเงินให้เจ้าของได้เป็น
ร้อยเป็นพันบาทต่อเดือน
ได้โดยไม่ยากเลย เพราะมี
ผู้นิยมใช้ประกอบอาหารกัน
มากในทุกภาค

หรือแม้แต่ผักชีฝรั่ง
ที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าผักชีใบยาว

ซึ่งใช้กินใบปรุงแต่งกลิ่นอาหาร
พวกลาบ ก้อย ต้มยำ หรือซุบ
หน่อไม้ เหล่านี้ได้ร่อยดินนั้น
แม้ในฤดูที่มีผักมาก ทั่วก็ยังขาย
กันได้ในราคาถึงกิโลกรัมละ
๘ บาทแล้ว ถ้าเป็นในช่วงฤดู
แล้งก็ยิ่งจะขายได้ราคาแพง
กว่านั้น เคยแพงถึงกิโลกรัมละ
๑๘-๑๙ บาท ก็มีพบมาแล้ว
อย่าเห็นเป็นเล่นๆไป

“สวนครัวภาชนะ” ใช้ยางรถยนต์ที่ทิ้งแล้วมาดัดแปลงเป็นที่ปลูกผัก

ทั้งๆที่พืชผักเหล่านี้
โดยทั่วไปแล้วผู้สนใจก็สามารถ
จะปลูกไว้กินไว้ใช้เองได้ไม่
ยากเลย

จากการประชุมของ
คณะกรรมการประสานงาน
วิจัยและพัฒนาพืชผัก สภาวิจัย
แห่งชาติ ที่ประชุมก็ได้รับ
รายงานว่ามีผักและผลไม้อีก
มากมายหลายชนิด เช่นพวก
มะเขือเทศรับประทานผลสด
กับมะเขือเทศส่งโรงงาน
อุตสาหกรรม พวกถั่วลิสงเตา
ผัดกาดหัว ข้าวโพดฝักอ่อน
พริกเล็ก พริกใหญ่ ผักตระกูล

กะหล่ำ ขิง หน่อไม้ฝรั่ง เห็ดฟาง
เห็ดแชมปิญอง ถั่วเหลืองฝักสด
ถั่วแขกซึ่งใช้เมล็ดสดแช่แข็ง
หรือที่ใช้เมล็ดอบแห้ง พืชผัก
ต่างๆ เหล่านี้ กำลังมีแนวโน้ม
ความต้องการของตลาดต่าง
ประเทศเพิ่มมากขึ้นอยู่อย่าง
มีอนาคตที่แจ่มใสมาก จึงทำให้
เมืองไทยเราผลิตได้ยังไม่พอ
ขาย ควรหาทางผลิตเพิ่มกัน

ได้อีกมาก

และแม้กระทั่งพวกผัก
สวนครัวพื้นบ้าน อย่างเช่น
ใบโหระพา กระเพรา ช่า ตะไคร้
ใบมะกรูด หรือแม้แต่สระแหน่
ต้นเล็กๆ และผักอะไรต่ออะไร
อีกหลายชนิดที่จำเป็นต้องใช้
ในครัวเรือน ซึ่งเดิมเคยเป็น
พืชผักพื้นๆ ที่ไม่ค่อยจะได้รับการ
สนใจ แต่เดี๋ยวนี้ก็ได้กลายเป็น
พืชผักที่มีราคา มีการ
ส่งออกขายต่างประเทศ
ได้ดีด้วยแล้วทั้งสิ้น

ด้วยเหตุนี้ ท่านผู้อ่าน
“วารสารไทย”ทั้งหลายเอง

จึงควรให้ความสนใจปลูกและ
บำรุงรักษาพืชสวนครัวทั้งหลาย
กันให้ดีขึ้นด้วยเพื่อใช้ประโยชน์
จากพืชเหล่านี้ได้อย่างประหยัด
และมีทางทำรายได้เข้าบ้าน
เข้าสวนของเราให้ได้มากที่สุด
ด้วย จะดีไหมล่ะครับ

และไม่ว่าในยามที่
เกิดน้ำท่วม หรือฝนแล้ง หรือ
เศรษฐกิจซบเซา เรื่องความ
ขาดแคลนอาหารพืชผักมันก็คง
จะมีเกิดขึ้นได้ทั้งนั้น จึงน่าจะ
จะหาทางแก้ไขอย่างง่าย ๆ
ไว้โดยรีบด่วนด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
พวกพืชผักสวนครัวที่จำเป็น
จะต้องใช้ในแต่ละครัวเรือน
ที่มักจะต้องใช้ในการประกอบ
อาหารประจำวัน อย่างเช่น
พวก พริก ต้นหอม สะระแหน่
ผักชี ผักบุ้ง โหระพา กระเพรา
รวมทั้งข่า ตะไคร้ อะไรต่อ
อะไรเหล่านี้ด้วย

เราอาจใช้วิธีขุดดิน
จากดินเอาขึ้นมาใส่ปลูกใน
ภาชนะ ที่ยกทึบนี้ก็ได้สูง
ให้พ้นภัยจากน้ำท่วมได้ไม่ยาก
อะไร อย่างนี้ก็ควรหาทางจัด
ทำเตรียมเอาไว้ใช้แก้ขัดบ้าง
ในยามน้ำท่วมมากหรือฝน
แล้งจัดก็จะได้ไม่ต้องไปซื้อ
หาจากตลาดในราคาแพงๆ
ให้ยุ่งยาก ก็จะช่วยให้ประหยัด
ค่าใช้จ่ายลงได้ไม่เลวเหมือน
กัน

โดยทั่วไปแล้ว ทั้งใน

ช่วงน้ำท่วมและในยามฝนแล้ง
อย่างรุนแรง บรรดาพืชผัก
อาหารประจำวันต่าง ๆ ของ
คนเรา ก็มักจะพลอยต้องขาด
แคลนลงไปด้วย ก็เห็นจะต้อง
หันมาหาวิธีการ “ทำสวนครัว
ไม่ต้องกลัวอดผัก” เข้าช่วย
กันด้วยก็คงจะดี

แต่ในยามน้ำท่วม
พื้นดินที่ลุ่มต่ำนั้น การปลูก
พืชผักก็คงจะทำได้ยาก ด้วยจะ
ทำได้บ้างก็เฉพาะในที่สูง
พ้นระดับน้ำเท่านั้น หรือไม่
ก็ต้องหันเข้าหาการทำสวนครัว
แบบสวนลอย หรือใช้วิธีใส่
ภาชนะยกหน้าดินได้เข้าช่วยด้วย
ก็ยังไหว แต่ถ้าเป็นที่ดิน
เพาะปลูกในยามแล้ง ปัญหา
ก็คงจะมีกลับกัน คือจะต้อง
หาน้ำเข้ามารดพืชผักสวนครัว
ให้ได้เพียงพอด้วย จึงจะได้การ
นะครับ

เรื่องการปลูกพืชผักสวน
ครัวนี้เป็นของดี ถึงแม้จะเป็น
บ้านเศรษฐี หรือผู้ที่ยากไร้
ขาดแคลนประการใด ต่างก็มี
สิทธิที่จะทำสวนครัวไว้ใช้ได้
เท่าเทียมกันอยู่ครับ

ดังนั้น การที่จะหันมา
ชักชวนให้เรา ๆ ท่าน ๆ ทั้งหลาย
ได้เพิ่มความสนใจและดำเนิน
การ “ทำสวนครัว” กันขึ้น
อย่างจริงจังในบริเวณที่ว่างใน
เขตของบ้านเรือนเท่าที่พอจะ
มีเหลืออยู่บ้างให้เป็นประโยชน์
ในการปลูกพืชผักสวนครัว

เล็กๆน้อยๆ ที่จำเป็นสำหรับ
ใช้ในครัวเรือนให้มากขึ้น ก็
คงจะมีประโยชน์แน่ๆ

ด้วยอย่างน้อยก็จะช่วย
ให้ประหยัดเงิน ที่จะต้อง
ควักกระเป๋าออกไปซื้อหาพืชผัก
เหล่านั้นได้วันละหลายบาท
อยู่ละครับ ด้วยในยุคนี้จะมีผัก
อะไรซื้ออะไรมันก็ล้วนแต่มี
ราคาแพงขึ้นแล้วทั้งนั้น ที่เคย
ซอกันกินได้สบายมากอย่าง
แต่ก่อนๆนั้น เดียวนี้ก็คงจะ
ยากแล้ว ด้วยพืชผักเหล่านั้น
ต่างก็ขายได้ดีมีราคาไปเสีย
แล้วทั้งนั้น

จึงยิ่งทำให้เห็นได้ชัด
เจนขึ้นแล้วว่า การทำสวนครัว
นี้แหละ ที่จะมีส่วนช่วยลดค่า
ครองชีพในภาวะที่เศรษฐกิจ
กำลังขยายตัวอย่างในขณะนี้
ได้ดีอีกทางหนึ่งเป็นแน่นอน

ซึ่งก็น่าจะได้รู้ไว้อีกสัก
นิดด้วยว่า ท่านผู้รู้เขาได้แบ่ง
“สวนครัว” ที่เราพูดถึงนี้ออก
เป็น ๖ ประเภทด้วยกัน คือ

ประเภทแรก เรียกว่า
“สวนครัวหลังบ้าน” ก็
หมายถึง การปลูกพืชผักต่างๆ
ที่ต้องการลงบนดินโดยตรง
ในลักษณะที่ปลูกเป็นแปลงหรือ
เป็นหลุม ปลูกลงในดินบริเวณ
บ้านเรือนที่อยู่อาศัยนั้น เท่าที่
พอจะมีที่ว่างให้พอปลูกได้
เหมาะสม

ประเภทที่ ๒ เรียกว่า
“สวนครัวห้อยม” หมายถึง

๑. พริกขี้หนูจีนปลูกลงแปลงได้เลย

๒. พืชผักที่เลื้อยก็ต้องยกร้านขึ้นให้เลื้อยได้

๓. พืชที่แตกกอพวกตะไคร้ก็ปลูกลงดินแทรกในสวนหลังบ้านได้เลย

๔. พริกและมะเขือพันธุ์สวยงามก็เหมาะที่จะปลูกใส่กระถาง

๕. ผักชีล้อม และตั้งโอ๊กก็ปลูกในกระถางได้

๖. ผักสวนครัวที่ใส่กระถางเรียงเป็นแถว ก็ดูสวยงามดี

การปลูกพืชผักสวนครัวลงบนดิน แต่มีการจัดตกแต่งให้สวยงามดีขึ้นด้วยในลักษณะทำนองคล้าย ๆ กันกับการแต่งสวนหย่อมไม้ประดับ แบบนี้ก็ดูสวยงาม และได้ประโยชน์เข้าที่ตีเหมือนกัน

ประเภทที่ ๓ เรียกว่า “สวนครัวภาชนะ” คือ การปลูกพืชผักสวนครัวในภาชนะต่าง ๆ ก็ไม่จำเป็นจะต้องให้ใช้ภาชนะดี ๆ สวยงามอะไรหรอกครับ แม้แต่จะเอาพวกโอ่งอ่าง กระถางแตก หรือขามกาละมังรื้อ รวมทั้งพวกหม้อไห ของที่ชำรุดแล้วแต่ยังใส่ดินได้ ก็ใช้ปลูกพืชผักสวนครัวประเภทรากดิน ๆ นี้ได้

ประเภทที่ ๔ เรียกว่า “สวนครัวลอยฟ้า” คือ การปลูกพืชผักสวนครัวลงในกระถางแบบที่ใช้แขวนลอย ซึ่งอาจจะใช้พวกกระบอกไม้กะลามะพร้าวหรือภาชนะอื่น ๆ ที่แขวนห้อยได้ ก็นำมาใช้ปลูกสวนครัวลอยฟ้าได้ แบบนี้ถ้ารู้จักจัดให้ดีจะสวยงามเก๋ไก๋ไม่เลวเลย

ประเภทที่ ๕ คือ การปลูก “สวนครัวลอยน้ำ” สวนครัวลอยน้ำนี้อาจจะปลูกลงบนแพลอยน้ำหรือจะปลูกลงในน้ำโดยตรง อย่างพวกผักบุ้ง ผักกระเฉด ผักแว่น รวมทั้งพวกบัวแดงบัวขาวที่ใช้สายบัวเป็นอาหารได้นั้นด้วย

เหล่านี้ก็ใช้ได้ทั้งสิ้น

ประเภทที่ ๖ เรียกว่า “สวนครัวผสมผสาน” เป็นการปลูกพืชผักสวนครัวหลายประเภทผสมผสานกันลงไป อาจจัดให้มีคละกันทั้งประเภทที่ ๑-๕ ตามแต่จะจัดได้ เพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างเหมาะสมและเต็มที่ดียิ่งขึ้นด้วย

ส่วนการเลี้ยงสัตว์ที่จะมีประกอบด้วยนั้น ก็ให้ถือหลักว่าเป็นการเลี้ยงติดบ้านไว้เล็กน้อย ไม่ได้ทำเป็นการค้า เป็นการมุ่งเพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนของเราเองมากกว่า

อย่างเช่นในชนบทก็ควรเลี้ยงพวกโค-กระบือ เป็นการเลี้ยงไม่เกิน ๓-๔ ตัว เป็ด-ไก่ ก็ไม่เกิน ๒๐ ตัว สุกรไม่ควรเกิน ๑๐ ตัว เช่นนี้เป็นต้น ซึ่งพี่น้องประชาชนทุกคนที่มีความตั้งใจจริงก็ย่อมจะสามารถดำเนินการนี้ได้ดีอยู่แล้วทั้งสิ้น เพราะจัดเลี้ยงได้ตามจำนวนที่พอเหมาะสมควรกับกำลังของสมาชิกในครัวเรือนที่มีอยู่

ถึงอย่างไรก็ควรจะช่วยกันทำสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมไว้บ้างทุกครัวเรือน แม้จะไม่ประกวดประชันกันแข่งกับใคร แต่ท่านก็จะได้รับความสบายใจที่คุ้มค่า ด้วยนอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินแล้วยังช่วยให้ประหยัดรายจ่าย

ได้ไม่น้อย ด้วยเงินทุกบาท
ทุกสตางค์ของเราที่ทามาได้
นั้นมามีค่ามากนะครับ ดังนั้น
อะไรไม่ควรจ่ายก็อย่าจ่ายไป
ง่าย ๆ นะ และหากพอมีทาง
จะหาเงินกลับคืนเข้าบ้านของ
เราได้บ้าง แม้แต่เพียงเล็กน้อย
อย่างการทำสวนครัว
เลี้ยงสัตว์นี้ ก็ยังมีประโยชน์
อย่างยิ่ง ดึกว่าคนที่งอมือ
งอเท้าไม่ทำอะไรเลยนั้น
เป็นไหน ๆ จริงไหมล่ะครับ

อีกส่วนหนึ่งที่ใกล้ชิดกับ
สวนครัวมาก ก็คือ “แม่ครัว”
อย่างไรล่ะครับ

ในสมัยก่อนพอขึ้นชื่อ
ว่า “แม่ครัว” ภาพพจน์
มักจะหมองมัวอยู่หน่อย ๆ
ฟังแล้วออกจะน่าน้อยใจนะครับ
อุตสาหกรรมที่แสนห่วยปลายจวัก
แทบตาย ใคร ๆ ก็มองไปว่า
แม่ครัวดีแต่ฉวยโอกาสเม้มคำ
กับข้าวรู้จักวิธีเบียดบังเจียดจ่าย
จนไม่ซำก็อาจจะได้คาดเข็มขัด
ทอง สวมสร้อยคอทองคำ
มีทองเต็มตัวไม่แพ้คุณแม่บ้าน
เสีย呢

แต่นั้นมันเป็นความคิด
เก่าเก็บเสียแล้วละ ด้วยเดี๋ยวนี้
ใครลองไปจ่ายตลาดดูเอง ก็คง
จะรู้สึกได้ดีว่าของมันแพงจริง ๆ
ขนาดต้นหอม ผักชี พริกชี้หนู
ที่เคยขอปิ่นกันที่ละบาทครึ่ง
บาทนั้น สมัยนี้ถ้าไม่คั่นหน้า
กับแม่ค้าดีจริง ๆ แล้วละก็ อย่า
ลองเสี่ยงขอเข้าเลยครับ ด้วย

มะเขือเทศ “สีดา” ปลูกลงดินออกผลแล้ว ก็งามสะดักตาดีเหมือนกัน

เปลืองจะโดนลำดับบรรพบุรุษ
สะดุ้งไปแปดตลบ ก็เดี๋ยวนี้
ผักหญ้าข้างรั้วมันขึ้นกิโ
ไปหมดแล้วนี่ครับ หันมาพึ่ง
ตัวเองกันดีกว่า พระท่าน
สอนไว้ว่า “อิตตาหิ อิตโน
นาโถ” ใช้หลักตนเป็นที่พึ่ง
แห่งตน จะเป็นวิธีดีที่สุด

มาช่วยกันทำสวนครัว
ไว้ตามบ้านให้ทั่วถึงด้วยเถิด
ครับ นอกจากประหยัดรายจ่าย
และได้ออกกำลังกาย ขวนให้
เฟลิดเฟลีนในเวลาว่างแล้ว
ยังช่วยให้ไม่ต้องไปเสียเงิน
ซื้อผักมาบริโภค ให้เสี่ยงชีวิต
กับอันตรายที่มีแอบแฝงติดมา
เพราะมีสารเป็นพิษของปุ๋ย
เคมีหรือสารฆ่าแมลง

การทำสวนครัวจะช่วย

ให้คุณ พ่อ-แม่-ลูกได้มีเวลา
กระจุ๋มกระจิง ช่วยกันรดน้ำ
พรวนดินต้นไม้อารมณ์ก็จะดีมี
จิตใจสบาย ไม่ต้องหงุดหงิด
ไม่ต้องตีหน้ายักษ์แข่งกันให้
กลุ่มใจไปเปล่า ๆ

ท่านทั้งหลายก็คงจะ
ทราบดีอยู่แล้วว่า ผักและผลไม้
บางอย่าง ไม่ใช่จะมีคุณค่า
เพียงแต่บริโภคได้อร่อยดี
เท่านั้น หากแต่ในปัจจุบันนี้
หลายอย่างก็นำเอามาทำเป็น
เครื่องสำอาง และทำเป็นยา
ป้องกันโรคภัยก็ได้ดี เพราะใน
ผักมีทั้งโปรตีน วิตามิน และ
แร่ธาตุที่มีประโยชน์ต่าง ๆ
จึงภาวะครับ ลองสาธิตให้ฟัง
สักนิดหนึ่งก็ยิ่งได้

คืออย่างเช่นเป็นต้นว่า

พืชพวกกระถิน ถั่วลิสง หรือ
ถั่วลันเตา เหล่านี้มัน ก็มี
โปรตีนมากไม่แพ้เนื้อสัตว์
หรอกครับ

สำหรับข้าวโพดกับ
พวกเมล็ดพืชอีกหลายชนิด
ก็ให้วิตามินบีได้ดีมาก พวกฝรั่ง
มะขามป้อม พริกชี้หนู มะเขือ
เทศ และส้ม เหล่านี้ก็ให้วิตา
มินซีได้ดี และธาตุแคลเซียม
เราก็จะหาได้จากผักพวก
กะหล่ำปลี อย่างนี้เป็นต้น

พวกน้ำย่อยชนิดต่าง ๆ
ก็มีในผักบางชนิด ในมะละกอ
สับปะรด หรือแทนที่เราจะ
บริโภคเนื้อและดื่มน้ำ เพื่อให้ได้
ธาตุเหล็ก ก็ลองบริโภคผักพวก
ใบเขียว เช่นผักโขมแทน ก็
ได้คุณภาพดีไม่แพ้กันเลย

ที่พูดนี้ไม่ใช่จะให้เลิก
บริโภคเนื้อสัตว์ แล้วหันมา
บริโภคแต่ผักเป็นพระโคตรอก
นะครับ เพียงแต่หมายความว่า
เราอาจจะดัดแปลงตัดทอนคำ
กับข้าวลงได้บ้าง จากการอาศัย
ผักและผลไม้เข้าช่วยด้วยและ
ครอบครัวก็จะไม่เจ็บป่วยเป็น
โรคขาดอาหารกันได้ดีขึ้นอย่าง
แน่นอน เป็นวิธีที่ประหยัด
ได้ดีมาก

แต่ของทุกอย่างในโลก
นี้ เมื่อมีดีมันก็ต้องมีแง่เสีย
อยู่บ้าง อย่างเช่นว่าผัก และ
ผลไม้ที่ว่าดีพิเศษนั้น บางชนิด
มันก็อาจมีแร่ธาตุหรือสารที่
เป็นพิษปนอยู่ด้วยบางส่วน

อย่างเช่น พวกมันฝรั่ง และมัน
สำปะหลังไม่ควรจะกินดิบ ๆ
ทั้งเปลือกถ้ายังไม่อยากจะทำ
ตัวตาย เพราะมันเหล่านั้น
บางพันธุ์มีสารหนูอยู่ใต้ชั้น
ผิวเปลือก จะเป็นอันตราย
ร้ายแรงต่อระบบโลหิตของคน
เราได้ จะต้องต้มให้สุกหรือปอก
เปลือกสักระยะก่อน ก็ไม่เสีย
เวลามากนักไม่ใช่หรือครับ

หรือผักกระถิน ญาติ
สนิทของน้ำพริกปลาทุทอดนั้น
ก็เหมือนกัน หากกินใบกระถิน
มากเกินไปเชื่อว่าผมจะร่วง
ผักหวานที่เอาใส่แกงเลียงได้
อร่อยนั้น ถ้าเป็นพวกผักหวาน
ในหน้าแล้ง กินแล้วก็อาจจะ
ทำให้สมองมึนงงได้ง่าย พวก
สาหร่ายหรือบอนก็เช่นกัน ถ้ากิน
เก็บมาใช้โดยไม่ลวกน้ำร้อน
หรือต้มน้ำทิ้งสักครั้งก่อนละก็
มีหวังได้เกาถิ่นคันเคาเยอไป
ละครับ นอกจากจะมีวิธีทำ
เป็นพิเศษจริง ๆ จึงจะไม่คัน

ปุ๋ยบางพวกอย่างเช่น
ปุ๋ยไนเตรท ถ้าใส่มากเกินไป
จำเป็น พืชผักดูดเข้าไปสะสม
ไว้ในลำต้นและใบมากเกินไป
พอเราเก็บเอาพืชผักนั้นมา
บริโภค ในตรงจากปุ๋ยมันยัง
ไม่หมดไปได้ง่าย ๆ โดยการล้าง
หรือทุบต้มเท่านั้นครับ ก็
เลยมีผลเกิดขึ้น คือทำให้เมล็ด
เล็ดแดงไม่สามารถนำออกซิ
เจนส่งไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของ
ร่างกายได้สะดวก คิดดูเอา

(บน) "สวนครัวลอยฟ้า" ก็ปลูกง่ายได้ประโยชน์ดี

(ล่าง) "สวนครัวผสมผสาน" พวกกะเพรา โหระพา ใบแมงลัก ก็ปลูก
รวมกัน ตั้งไว้ใกล้ตะไคร้กอใหญ่ใช้ประโยชน์ได้

เกิดครับว่าคนบริโภคสารนั้น
เข้าไปจะเป็นอย่างไร

ยิ่งกว่านั้นพวกสารฆ่า
แมลงบางชนิด ก็มีฤทธิ์
ทำให้เส้นเลือดฝอยตาม
เยื่อกระเพาะอาหารและ
ลำไส้แตก เลือดตกในกระเพาะ
และลำไส้ภายในเวลารวดเร็ว
เป็นอันตรายจริง ๆ นะครับ
อาการอย่างที่ว่านี้ จึงควรระวัง
ให้ดีด้วย

แต่สารฆ่าแมลงบาง
อย่าง มันก็อาจจะค่อย ๆ สะสม

พิษไว้ในตัวเราได้โดยไม่รู้ตัว
เหมือนกัน ดังนั้นก่อนกินผัก
และผลไม้จึงต้องขอเตือน
ให้ทำการล้างให้หมดสารพิษ
นั้นก่อนด้วยทุกครั้ง โดย
เอาเกลือสักเล็กน้อยผสม
น้ำสะอาด แช่ผักและผลไม้
นั้นไว้สัก ๕-๑๕ นาที แล้วจึง
ค่อย ๆ สายพืชผักหรือผลไม้
นั้น ล้างสารนั้นในน้ำไหลผ่าน
ออกเสียขั้นหนึ่งก่อน จากนั้น
จึงล้างน้ำสะอาดผสมต่าง
ทับทิมอีกครั้ง เอาไปทุบต้ม

ต่อหรือบริโภคกันได้ละครับ
ควรทำตามขั้นตอนที่ผมว่านี้
อย่าประหยัดเวลาจนอายุสั้น
กันเลยนะครับ

เท่าที่เล่ามาให้ฟังนี้ท่าน
พอจะเห็นหรือยังล่ะครับว่า
สวนครัวหลังบ้านของท่านเอง
นั้นถ้ามีไว้บ้างก็จะช่วยให้สบาย
และปลอดภัยได้หลายอย่าง

หรือถ้าท่านอยากจะใช้
สารฆ่าแมลงบางชนิดแบบ
ประหยัด ก็อาจจะทำได้ง่าย
โดยฉวยสบู่น้ำหรือขี้เถ้า
มาใส่น้ำแช่ลงไปพอสมควร
แช่กับยาฉุนหรือยาเส้นพื้น
เมืองของไทยเราก็ได้ กรอง
แล้วเอาไปฉีดฆ่าแมลงที่ต้นไม้
ได้ดี โดยไม่มีอันตรายอะไร
เลยครับ สูตรนี้คุณปู่คุณย่า
คุณตา-คุณยายของเราท่าน
ก็เคยใช้กันมานานแล้วละครับ

นักการอาหารทั้งหลาย
ย่อมทราบกันดีอยู่แล้วว่า พวก
อาหารผักผลไม้ไม่มีประโยชน์
มากด้วยมันมีกากที่ช่วยกระตุ้น
ระบบทางเดินอาหารให้มีระบบ
การขับถ่ายได้ดี ช่วยป้องกัน
มิให้เกิดโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่
การอักเสบของกระเพาะอาหาร
ทั้งโรคเส้นเลือดอุดตัน และ
โรคไส้ติ่งอักเสบ เหล่านี้ได้ดีขึ้น
แต่ข้อสำคัญไม่ใช่ปากปึกกลืน
ป้อนะครับ ท่านจะต้องเคี้ยว
อาหารนาน ๆ ให้ละเอียดมาก
สักหน่อยจึงจะดี

(ต่อหน้า ๙๒)

กฎหมายใหม่ที่น่าสนใจ

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด พ.ศ. ๒๕๓๕

สถิตย์ เล็งไธสง

กฎหมายนี้ มีชื่อเต็มว่า พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๐๓ นับว่าเป็นกฎหมายสำคัญและจำเป็นสำหรับบ้านเมืองไม่ว่ายุคใดสมัยใด

กฎหมายนี้ไม่ใช่ฉบับแรกแต่เป็นฉบับที่ ๒ ฉบับแรกออกมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ สมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี มีสาระสำคัญทำนองเดียวกันกับกฎหมายฉบับนี้ คือ ไข่เฉพาะในพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล สุขาภิบาล เมืองพัทยาและกรุงเทพมหานคร เป็นอาทิ เท่านั้น

แม้ประเทศไทยเราจะมีกฎหมายประเภทนี้มานานกว่า ๓๐ ปีแล้ว แต่ความตื่นตัวในเรื่องความสะอาดก็ยังไม่ดีพอ ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ มีสิ่งปฏิกูลและร้ายที่สุดคือ กุณฺพลาสติคทิ้งเกลื่อนกลาดอยู่ทั่วไป ข้อสำคัญมิได้อยู่ที่กฎหมายหากแต่อยู่ที่จิตสำนึกของประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะช่วยกันปลูกฝัง

เดิมผู้เขียนเองก็มักง่ายเหมือนประชาชนคนอื่นทั้งหลาย ได้ถูกเปลี่ยนใจโดยเด็กหญิงน้อย ๆ คนหนึ่งซึ่งมีอายุเพียง ๓ ขวบเศษเท่านั้นเอง คือ ระหว่างที่ผู้เขียนเรียนหนังสืออยู่ที่สหรัฐอเมริกาเมื่อ ๒๖ ปีเศษมาแล้ว วันหนึ่งได้ไปเที่ยวต่างเมืองกับครอบครัวชาวอเมริกัน ผู้เขียนนั่งเบาะหน้าขาสุดถัดไปเป็นลูกสาวของเขายอายุ ๓ ขวบเศษ นั่งติดกับพ่อของเธอซึ่งทำหน้าที่ขับรถ ส่วนเบาะหลังลูกชายกับแม่เขานั่งเรานั่งรผ่านไปในป่าใหญ่ระหว่างเมืองชาลิสส์วิลกับลินช์เบอร์ก ในมลรัฐเวอร์จิเนีย แม่ของเด็กได้ควักลูกอมที่เราเรียกว่าท็อฟฟี่ออกมาแจก

กันทั่ว พอผู้เขียนแก้ท็อฟฟี่ลูกอมเข้าปากก็จัดแจงหมุนกระจกรถยนต์ลงเพื่อทิ้งกระดาษห่อออกนอกหน้าต่าง ทันใดนั้นลูกสาวของเขาตัวเล็ก ๆ ที่นั่งข้าง ๆ ผู้เขียนก็ร้องห้ามว่า “โนโน” และเหนียวแขนผู้เขียนไว้เต็มแรงเกิดของเธอ ผู้เขียนมองกลับมาดูเห็นเธอขี้น้อย ๆ ไปที่ใส่ขยะในรถข้าง ๆ ที่วางเท้าผู้เขียน ผู้เขียนจำได้ติดตาและมีจิตสำนึกตั้งแต่นั้นจนบัดนี้ เวลานี้ถ้าผู้เขียนเห็นใครทิ้งสิ่งของไม่เลือกที่จะขว้างขว้างทิ้งที่ บางครั้งถึงกับขัดใจกัน

ก่อนที่จะเล่าเรื่องน่าสนใจให้ฟังขอล่าถึงเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้แต่โดยสังเขป

กฎหมายนี้ มี ๖ หมวด นอกเหนือจากบททั่วไป ซึ่งเป็นบทนิยามและการใช้กฎหมาย คือ

หมวด ๑ ว่าด้วย การรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ

ที่สาธารณะ กฎหมายฉบับนี้นิยามไว้ว่าเป็น สาธารณสมบัติของแผ่นดิน เช่น ถนนหนทาง แม่น้ำลำคลอง ส่วนสถานสาธารณะ นั้นเป็นที่จัดไว้ให้ประชาชนใช้ในการบรรเทา ชุมชุมหรือพักผ่อนหย่อนใจ

มาตรา ๖ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร หรือบริเวณของอาคารที่อยู่ติดกับทางเท้า มีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดทางเท้าที่ติดอยู่กับอาคารหรือบริเวณของอาคารที่ตนครอบครองนั้น

ในกรณีที่เป็นตลาดให้เจ้าของตลาดมีหน้าที่ดูแลรักษา

ความสะอาดทางเท้าที่อยู่ติดกับตลาดและให้ผู้ครอบครองส่วน
หนึ่งส่วนใดของตลาดมีหน้าที่รักษาความสะอาดบริเวณตลาดที่
ตนครอบครองจะรักษาเองหรือจะมอบหมายให้คนหนึ่งคนใด
เป็นผู้ดูแลรักษาแทนตนก็ได้ และให้ผู้ได้รับมอบหมายมีหน้าที่
และความรับผิดชอบผู้มอบหมาย ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนหรือไม่
ปฏิบัติตามมาตรานี้และพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่อาจหาตัวผู้รับ
มอบหมายได้ เช่น ผู้รับมอบหมายทำผิดแล้วหนีไปให้ถือว่า
ไม่มีการมอบหมาย และให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่มอบหมาย
นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรานี้ ซึ่งอาจ
ถูกปรับ ๑,๐๐๐ บาท

มาตรา ๗ ให้อำนาจบุคคลตามมาตรา ๖ ที่จะแจ้งผู้กระทำ
การฝ่าฝืนมิให้กระทำการหรือให้แก้ไขการกระทำอันเป็นความผิด
ตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น เห็นคนนำขยะมาทิ้งที่ทางเท้าที่ตน
รักษาความสะอาดอยู่ก็ห้ามเขาได้ ถ้าผู้ถูกแจ้งหรือผู้ถูกห้าม
ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายให้รับแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตามมาตรา
๕๑ คือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือตำรวจ เพื่อใช้เป็นหลักฐานว่าตน
มิได้กระทำความผิดและให้จับกุมผู้ฝ่าฝืนด้วย

มาตรา ๘ ห้ามเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือที่ดิน
มิให้

๑. วางกระถางต้นไม้บนทางเท้าหรือปลูกต้นไม้ที่บริเวณ
ภายนอกอาคารที่ตนเป็นเจ้าของหรือครอบครองและจะปล่อย
ปลະละเลยให้ต้นไม้เทียวแห้งหรือมีสภาพกรูกร้าง หรือปล่อย
ปลະละเลยให้มีสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในกระถางต้นไม้หรือที่
บริเวณภายนอกของอาคารไม่ได้ และ

๒. มิให้ปล่อยปลະละเลยให้ต้นไม้หรืออัญพืชที่ตนปลูก
ไว้หรือที่ขึ้นเองในที่ดินของตนเทียวแห้งหรือมีสภาพกรูกร้าง
หรือให้มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในบริเวณที่ดินของตน

ถ้าการปล่อยปลະละเลยตาม ๒ มีสภาพที่ประชาชนอาจ
เห็นได้จากสาธารณะ เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารมีความ
ผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีโทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๙ ห้ามมิให้ผู้ใดอาบน้ำหรือซักล้างสิ่งใด ๆ บนถนน
หรือในสถานสาธารณะซึ่งมิได้จัดไว้เพื่อการนั้น หรือในบริเวณ
ทางน้ำที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ประกาศห้ามไว้ เช่น ที่คลอง

ประปา เป็นต้น ฝ่าฝืนปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

มาตรา ๑๐ กำหนดให้การโฆษณาด้วยการปิด ทิ้ง หรือ
โปรยแผ่นประกาศหรือใบปลิวในที่สาธารณะจะกระทำได้อีกเมื่อ
ได้รับหนังสืออนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือพนักงาน
เจ้าหน้าที่ และต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไข
ที่กำหนดในหนังสือนั้นด้วย ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๕,๐๐๐ บาท
แต่ไม่ใช้บังคับแก่การกระทำของราชการส่วนท้องถิ่นหรือราชการ
ส่วนอื่นหรือรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานที่มีอำนาจกระทำได้
หรือเป็นการโฆษณาด้วยการปิดแผ่นประกาศ ณ สถานที่ซึ่งราชการ
ส่วนท้องถิ่นจัดไว้เพื่อการนั้น หรือเป็นการโฆษณาในการเลือกตั้ง
ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลหรือสภาตำบล
สภาท้องถิ่นหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและการโฆษณาด้วยการ
ปิดประกาศของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือต้นไม้ เพียงเพื่อ
ให้ทราบชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร ชื่ออาคาร เลขที่อาคาร
หรือข้อความอื่นเกี่ยวแก่การเข้าไปและออกจากอาคารนั้น

มาตรา ๑๑ บังคับว่าการโฆษณาตามมาตรา ๑๐ โดยมีได้
รับอนุญาต หรือได้รับอนุญาตแต่ไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
ที่กำหนดในการอนุญาตนั้นให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือพนักงาน
เจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้โฆษณาปลด รื้อ ถอน ขุด ลบ
หรือล้างข้อความหรือภาพนั้นภายในเวลาที่กำหนดได้

ถ้าการโฆษณาดังกล่าวมีข้อความ หรือภาพที่มีผลกระทบต่อ
ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือลามก
อนาจาร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจปลด รื้อ ถอน ขุด ลบ
หรือล้างข้อความหรือภาพนั้นได้เองโดยคิดค่าใช้จ่ายจากผู้โฆษณา

มาตรา ๑๒ ห้ามมิให้ผู้ใดขูด กระแทะ ขีด เขียน พ่นสี
หรือทำให้ปรากฏด้วยประการใด ๆ ซึ่ง ข้อความ ภาพ หรือรูป
รอยใด ๆ ที่กำแพงที่ติดกับถนน บนถนนที่ต้นไม้หรือส่วนหนึ่ง
ส่วนใดของอาคารที่อยู่ติดกับถนนหรืออยู่ในที่สาธารณะแม้จะ
เป็นของตนเองก็ทำไม่ได้ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๕,๐๐๐ บาท

มาตรา ๑๓ เจ้าของรถซึ่งใช้บรรทุกสัตว์ กรวด หิน ดิน
เลน ทราย สิ่งปฏิกูล มูลฝอยหรือสิ่งอื่นใด ต้องจัดให้รถนั้น
อยู่ในสภาพที่ป้องกันมิให้มูลสัตว์หรือสิ่งดังกล่าวตกหล่น ร่วงไหล
ปลิว พุ้ง กระเจาย ลงบนถนนในระหว่างที่ขับรถนั้น รวมทั้งต้อง

ป้องกันมิให้น้ำมันจากรถรั่วไหลลงบนถนนด้วย อย่างที่เราพบเห็นดินตกอยู่เต็มถนนเวลานี้ผิดทั้งสิ้น และอาจถูกปรับสูง ๓,๐๐๐ บาท - ๑๐,๐๐๐ บาท

ถ้ามีกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่จราจร หรือตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจรมีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่นำรถไปที่สถานีตำรวจ ที่ทำการขนส่ง หรือสำนักงานขององค์การปกครองท้องถิ่นและยึดรถนั้นไว้จนกว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองรถจะชำระค่าปรับ

มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใด

๑. ปลอ่ยสัตว์ นำสัตว์ หรือจูงสัตว์ไปตามถนนหรือเข้าไปในบริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ประกาศห้ามไว้ หรือ

๒. ปลอ่ยให้สัตว์ถ่ายมูลบนถนนและมิได้ขจัดมูลดังกล่าวให้หมดไป อันนี้ถึงไม่ห้ามก็ผิด ทั้งนี้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตและเสียค่าธรรมเนียมรักษาความสะอาดและผู้ฝ่าฝืนปรับไปไม่เกิน ๕๐๐ บาท

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้คนล้างรถ หรือล้อเลื่อนบนถนนหรือสถานสาธารณะซึ่งทำให้สกปรกเลอะเทอะ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๑๖ ห้ามมิให้คนใช้ส่วนหนึ่งส่วนใดของถนนเป็นที่ซ่อมรถ เว้นแต่การแก้ไขรถ หรือล้อเลื่อนที่เครื่องยนต์ขัดข้องหรืออุปกรณ์ชำรุดในขณะที่ใช้ถนนเพื่อให้ใช้การได้ต่อไป ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๕,๐๐๐ บาท

มาตรา ๑๗ ห้ามมิให้ผู้ใด

๑. ทำให้ทางเท้าชำรุดเสียหาย

๒. จอดหรือขับซัด หรือล้อเลื่อน บนทางเท้า เว้นแต่เป็นการจอดชั่วคราวหรือขับขี่ผ่านทางเท้าเข้าไปในอาคารหรือมีประกาศของเจ้าพนักงานจราจรผ่อนผันให้จอดหรือขับขี่ได้ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๕,๐๐๐ บาท

มาตรา ๑๘ ห้ามมิให้คนทิ้ง วาง หรือกองซากยานยนต์บนถนนหรือสถานสาธารณะ (โทษเท่า มาตรา ๑๗)

มาตรา ๑๙ ห้ามมิให้คนตั้ง วาง หรือกองวัตถุใด ๆ บนถนน เว้นแต่บริเวณที่เจ้าพนักงานประกาศกำหนดให้ทำได้ ผู้ฝ่าฝืนโทษปรับ ๑๐,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๐ ห้ามมิให้ผู้ใด

๑. ประงอาหาร ชายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานสาธารณะ อย่างเช่น พวกที่ขายลาบ ก้อย ส้มตำ เป็นต้น หรือ

๒. ใช้รถยนต์หรือล้อเลื่อนเป็นที่ประงอาหารเพื่อขายหรือจำหน่ายให้แก่ประชาชนบนถนนหรือในสถานสาธารณะอย่างเห็น ๆ กันอยู่ขณะนี้ หรือ

๓. ชายหรือจำหน่ายสินค้าซึ่งบรรทุกบนรถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือล้อเลื่อนบนถนนหรือในสถานสาธารณะ

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การประงอาหารหรือการขายสินค้าตาม ๑ หรือ ๒ ในถนนส่วนบุคคลหรือในบริเวณที่เจ้าพนักงานประกาศผ่อนผันให้กระทำได้ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๑ ห้ามมิให้ผู้อยู่ในรถหรือบนรถซื้อสินค้าที่ขายในสาธารณะหรือถนน เช่น พวกขายพวงมาลัย ผู้ฝ่าฝืนมาตรานี้อาจถูกปรับ ๑,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้คนพาสัตว์ลงไปในทางน้ำซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ปิดประกาศห้ามไว้ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้คนเทหรือทิ้งกรวด หิน ดิน เลนทราย หรือเศษวัสดุก่อสร้างลงในทางน้ำหรือกองไว้ในทางน้ำหรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้วัตถุดังกล่าวไหลหรือตกลงในทางน้ำ

ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่งจัดการขนย้ายวัตถุดังกล่าวออกไปให้ห่างจากทางน้ำภายในระยะเวลากำหนดและถ้าการกระทำผิดดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำหรือทำให้ท่อระบายน้ำ คู คลอง ดินเลนให้มีอำนาจสั่งให้แก้ไขให้ทางน้ำดังกล่าวคือสู่สภาพเดิม ถ้าละเลยเพิกเฉยนอกจากจะมีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ยังมีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย โทษปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๔ เจ้าของร้านจำหน่ายอาหารและหรือเครื่องดื่มซึ่งจัดสถานที่ไว้สำหรับบริการลูกค้าได้ในขณะเดียวกันไม่ต่ำกว่า

ยี่สิบคน ต้องจัดให้มีส่วนที่ถูกต้องด้วยสุลักษณะ (ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง) เพื่อให้ลูกค้าใช้ในระหว่างเปิดทำการค้า เว้นแต่ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มซึ่งจัดให้มีขึ้นในบริเวณงานเทศกาลหรืองานอื่นใดเป็นการเฉพาะคราวผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท และปรับเป็นรายวัน ๖๐๐ บาท จนกว่าจะทำ

มาตรา ๒๕ ก็กำหนดให้เจ้าของสถานบริการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงหรือก๊าซมีหน้าที่เช่นเดียวกันนั้นด้วย ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท หรือปรับเรียงรายวัน ๖๐๐ บาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

หมวด ๒ ว่าด้วย การดูแลรักษาสนามหญ้าและต้นไม้ในถนนและสถานสาธารณะ

มาตรา ๒๖ ห้ามมิให้คนทั้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย หรือเทหรือกองกรวด หิน ดิน เลน ทราย หรือ สิ่งอื่นใดในบริเวณที่ได้ปลูกหญ้าหรือต้นไม้ซึ่งทางราชการ หรือรัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๗ ห้ามมิให้คนโค่นต้นไม้ ตัด เติต หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้เกิดความเสียหายหรือน่าจะเป็นอันตรายแก่ต้นไม้ หรือใบ ดอก ผล หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของต้นไม้ที่ปลูกไว้หรือขึ้นเองตามธรรมชาติในที่สาธารณะหรือสถานสาธารณะ เว้นแต่ผู้ได้รับมอบหมายได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๘ ห้ามมิให้คนปล่อยหรือจูงสัตว์เข้าไปในบริเวณที่ราชการ หรือที่รัฐวิสาหกิจได้ปลูกหรืออนุญาตให้ผู้อื่นปลูกต้นไม้หรือต้นไม้ไว้ และได้ปิดประกาศหรือป้ายห้ามไว้ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๑,๐๐๐ บาท

หมวด ๓ ว่าด้วย การห้ามทั้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ

มาตรา ๒๙ ห้ามมิให้คนถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะนอกที่ซึ่งมีโฆษณาที่ราชการส่วนท้องถิ่นได้จัดไว้เพื่อการนั้น ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท เรื่องนี้ในต่างประเทศเขาเข้มงวดมากนักเรียนไทยเคยถูกจับเพราะปัสสาวะในสวนสาธารณะที่กรุงวอชิงตันมาแล้ว

มาตรา ๓๐ ห้ามมิให้คนเท ปล่อยหรือระบายอุจจาระ

หรือปัสสาวะจากอาคาร หรือยานพาหนะลงในทางน้ำ หรือที่สาธารณะ หรือสถานสาธารณะ (ดูมาตรา ๓๔) และพึงเข้าใจด้วยว่าห้ามเฉพาะภายในเขตการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๑๐,๐๐๐ บาท

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้คน

๑. บ้วนหรือดมน้ำลาย เสมหะ บ้วนน้ำมาก สั่งน้ำมูก เทหรือทิ้งสิ่งใด ลงบนถนนหรือบนพื้นรถหรือพื้นเรือโดยสาร

๒. ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในสถานสาธารณะนอกภาษาหรือที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นได้จัดไว้ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๓๒ ห้ามมิให้คน

๑. ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยลงบนที่สาธารณะ
๒. ปล่อยปละละเลยให้มีสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในที่ดินของตนในสภาพที่ประชาชนอาจเห็นได้จากที่สาธารณะ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๓๓ ห้ามมิให้คนเท หรือทิ้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย น้ำโสโครกหรือสิ่งอื่นใดลงบนถนนหรือในทางน้ำ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๑๐,๐๐๐ บาท

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่เจ้าของ หรือผู้ครอบครองเรือหรืออาคารประเภทเรือนแพซึ่งจอดหรืออยู่ในท้องที่ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นยังไม่ได้จัดส้วมสาธารณะหรือภาษาสำหรับทั้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยให้

หมวด ๔ ว่าด้วย การรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย

มาตรา ๓๔ ห้ามมิให้คนทำให้โคม่ไฟ ป้าย ศาลาที่พัก ม้านั่ง ส้วม หรือสิ่งอื่นใด ที่ทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจได้จัดไว้เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนเกิดความเสียหายหรือใช้ประโยชน์ไม่ได้ ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๓๖ ห้ามมิให้คนไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ป็นป้ายนั่งหรือขึ้นโปบนรั้ว กำแพง ต้นไม้หรือสิ่งค้ำยันต้นไม้ในที่สาธารณะ ถึงแม้ไม่เสียหายก็ผิด ฝ่าฝืนปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

มาตรา ๓๗ ห้ามมิให้คนยืน นั่ง หรือนอนบนราวสะพานสาธารณะ หรือนอนในที่สาธารณะ แต่่นอนตามวัดไม่ผิด เพราะ

ที่วัดเป็นของเอกชน ฝ่าฝืนปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

มาตรา ๓๘ ห้ามมิให้คนเล่นว่าว ฟุตบอล ตะกร้อ หรือ กีฬาใด ๆ บนถนน หรือในสถานสาธารณะหรือส่วนหนึ่งส่วนใด ของสถานสาธารณะที่มีประกาศของเจ้าพนักงานท้องถิ่นห้ามไว้ หมายความว่า ถ้าไม่ห้ามก็เล่นได้ ฝ่าฝืนปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

มาตรา ๓๙ ห้ามมิให้คนติดตั้ง ดาก วาง หรือแขวนสิ่งใด ๆ ในที่สาธารณะ เว้นแต่ได้รับหนังสืออนุญาตจากเจ้าพนักงานหรือ เป็นการกระทำของทางราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของหน่วยงานที่มีอำนาจกระทำได้ หรือเป็นการวางไว้เพียงชั่วคราว ให้ เจ้าพนักงานมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำปลด หรือรื้อถอนภายใน เวลาที่กำหนด ถ้าผู้นั้นไม่ปฏิบัติตามนอกจากมีความผิดฐานขัดคำสั่ง เจ้าพนักงานตามกฎหมายอาญาแล้วยังให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไปอีกด้วย ผู้ฝ่าฝืน อาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๔๐ ห้ามมิให้คนติดตั้ง ดาก วาง หรือแขวนสิ่งใด ๆ ที่อาคารแม้แต่ที่ตนเองครอบครองในลักษณะที่สกปรกกรุงรัง หรือไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีสภาพที่ประชาชนอาจเห็น ได้จากที่สาธารณะผู้ฝ่าฝืนอาจถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท

ถ้ามีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเตือนเป็น หนังสือ ให้เก็บหรือจัดทำให้เป็นที่เรียบร้อย ถ้าผู้ติดตั้ง เจ้าของ หรือผู้ครอบครองอาคารละเลยมีความผิดเช่นเดียวกับมาตราก่อน

มาตรา ๔๑ เจ้าของอาคารซึ่งอยู่ในระยะไม่เกินยี่สิบเมตร จากขอบทางเดินรถที่มีผิวจราจรกว้างไม่ต่ำกว่าแปดเมตร และที่ ผู้สัญจรไปมาอาจเห็นอาคารหรือบริเวณของอาคารได้จาก ถนนนั้นต้องดูแลรักษาอาคารนั้นมีให้สกปรกกรุงรัง มิฉะนั้น มีความผิด ซึ่งอาจถูกปรับถึง ๒,๐๐๐ บาท

หมวด ๕ ว่าด้วย อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๔๒ ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่จะสอดส่องและให้คำแนะนำผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องในการดูแลรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ฉบับนี้

ส่วนในเขตเทศบาล สุขาภิบาล เมืองพัทยา และองค์การ ปกครองท้องถิ่นอื่นให้เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้อยู่ในการดูแลของ ปลัดกระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๔๓ ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการ จังหวัดในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดนายกเทศมนตรี ประธานกรรมการสุขาภิบาล ปลัดเมืองพัทยาหรือผู้รับมอบหมาย มีหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ ในการปกครองบังคับบัญชาของตน

มาตรา ๔๔ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่ได้บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. โฆษณาให้ประชาชนได้ทราบถึงหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้

๒. สอดส่องและกวดขันไม่ให้มีการฝ่าฝืน กฎหมายนี้โดยเคร่งครัด

๓. ดักเตือนผู้กระทำความผิดหรือสั่งให้ผู้ กระทำความผิดแก้ไขหรือขจัดความสกปรกหรือความไม่เป็น ระเบียบหรือความไม่เรียบร้อยให้หมดไป

๔. จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เชื่อฟัง คำดักเตือนและดำเนินคดีตามกฎหมายนี้

มาตรา ๔๕ ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่อาจทราบตัวผู้ กระทำความผิด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นนั้นทุกคนร่วมกัน ขจัดหรือแก้ไขไม่ให้สิ่งผิดกฎหมายปรากฏอยู่ต่อไป และ กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่จัดหาอุปกรณ์จัด วางระเบียบและอำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ใน การปฏิบัติการดังกล่าว

มาตรา ๔๖ ว่าการจับกุมไม่จำเป็นต้องลงโทษผู้กระทำความ ผิด ถ้าผู้กระทำความผิดเองจัดการลบ ล้าง กวาด เก็บ ตกแต่ง ปรับปรุงสิ่งที่เป็นความผิดมิให้ปรากฏอีกต่อไปภายในระยะเวลา ที่เจ้าพนักงานกำหนดก็ให้คดีเป็นอันเลิกกัน แต่ถ้าผู้กระทำ ความผิดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ จัดทำเสียเอง และให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าใช้จ่ายตามที่ได้ใช้

จ่ายไปจริงให้แก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นซึ่งการชดใช้ค่าใช้จ่าย
ที่วานั้นไม่ลบล้างความผิดหรือระงับการดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน

มาตรา ๔๗ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศกำหนดเวลา
ห้ามเข้าหรืออยู่ในสถานสาธารณะโดยให้ติดตั้งหรือแขวน
ไว้ในที่เห็นได้ง่าย ผู้ฝ่าฝืนประกาศอาจถูกปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

มาตรา ๔๘ ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งเจ้า
พนักงานท้องถิ่นแต่งตั้งและพนักงานสอบสวน มีอำนาจเปรียบเทียบได้ เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายใน
สิบห้าวันแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกัน ถ้าไม่ชำระหรือผู้ต้องหาไม่
ยอมรับก็ต้องดำเนินคดีทางศาล

ความคิดส่วนหนึ่งของกฎหมายฉบับนี้ก็คือ

ค่าปรับที่ได้จากการเปรียบเทียบนั้นให้แบ่งแก่ผู้แจ้ง (ตาม
มาตรา ๕๑) กึ่งหนึ่ง และพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานจราจร
หรือตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจร ผู้จับกุมอีกกึ่งหนึ่ง

มาตรา ๔๙ ให้ค่าธรรมเนียมและค่าปรับที่เปรียบเทียบ
ตามพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่น
อันนี้หมายความว่า เป็นกรณีที่ไม่ต้องแบ่งให้ผู้แจ้งหรือผู้จับ

มาตรา ๕๐ ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นและพนักงาน
เจ้าหน้าที่ เช่น ตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่
ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด พร้อมด้วยยานพาหนะ เครื่องมือ
และสิ่งของที่ใช้ในการกระทำความผิด ความผิดเพื่อดำเนินการตามกฎหมายได้ เจ้าพนักงานเหล่านี้เขาจะมีบัตรประจำตัวไว้แสดง
เมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องร้องขอ

มาตรา ๕๑ ให้สิทธิประชาชนผู้พบเห็นการกระทำความผิดที่จะแจ้ง
ความต่อพนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือพนักงาน
เจ้าหน้าที่เพื่อให้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และกฎหมาย ให้
ถือว่าประชาชนผู้พบเห็นการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นผู้เสียหาย
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมายความว่า มี
อำนาจฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลด้วย

สำหรับหมวด ๖ ซึ่งว่าด้วยโทษนั้นเนื่องจากผู้เขียนได้นำ
โทษไปกล่าวไว้ในมาตราที่เกี่ยวข้องแล้วจึงจะเว้นไม่กล่าว
ถึงหมวด ๖ อีก เว้นแต่มาตรา ๕๙ ซึ่งเป็นจุดเด่นสุดยอด
ของกฎหมายฉบับนี้ บัญญัติว่า พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงาน

ท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๑ คือ
เขาแจ้งแล้วไม่จับ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามที่
มีการแจ้งความนั้น เพราะฉะนั้นเมื่อได้รับแจ้งเจ้าพนักงาน
จะเมินเฉยไม่ได้

กฎหมายฉบับนี้มีบทเฉพาะกาล ซึ่ง

มาตรา ๖๐ ให้บรรดาคำขออนุญาตที่ยื่นไว้ก่อนวันที่
กฎหมายนี้ใช้บังคับและการพิจารณาอนุญาตให้ถือว่าเป็นการขอ
และการอนุญาตตามกฎหมายนี้

และ มาตรา ๖๑ ให้อุทธรณ์ตามกฎหมายเก่า พ.ศ. ๒๕๐๓
ที่ได้ยื่นไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงมีผลใช้ได้
ต่อไปจนกว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะได้วินิจฉัย
ชี้ขาด สำหรับกฎหมายฉบับนี้ไม่มีอุทธรณ์

มาตรา ๖๒ ให้บรรดากฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ
หรือคำสั่ง ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเก่า พ.ศ. ๒๕๐๓
ให้คงใช้บังคับได้ต่อไป ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบท
บัญญัติแห่งกฎหมายนี้

ก่อนจบเรื่องนี้ขอเล่าเรื่องที่ผู้เขียนประทับใจไม่รู้คลาย
ให้ท่านฟังอีกสักเรื่อง คือ เมื่อหลายปีมาแล้วผู้เขียนอยู่ที่ญี่ปุ่น
เข้าๆ มักจะออกไปดูคนญี่ปุ่นรักษาความสะอาด ได้เห็นเขากวาด
ถนนหน้าบ้านของใครของมันจนถึงกลางถนน อากาศก็แสน
จะหนาวเหน็บ สะอาดสะอ้านดี ในแต่ละหมู่บ้านเขาจะมีที่เผายขยะ
ที่ควรเผา คือ ถ้าเป็นพวกใบไม้พวกฟางเขาจะเก็บไว้ทำปุ๋ยหมัก
นับว่าเขาใช้ของเป็น นั่นก็ไม่ประทับใจนักวันหนึ่งเขาพาพวกเรา
ไปเที่ยวระนาและเกียวโต ซึ่งเป็นเมืองหลวงเก่า ระหว่างโดยสาร
รถไฟพวกเราได้รับประทานของทำให้สิ่งที่ต้องทิ้งเต็มโต๊ะของแต่ละ
กลุ่ม ครั้นถึงเมืองเกียวโตพวกเรา ก็พากันถือของลงจากรถ
ส่วนพวกญี่ปุ่นมิได้ลงไปเปล่าแต่เขาพากันหยิบเศษสิ่งของลง
ไปด้วยแล้วเข้าแถวเดินเรียงคิวกันไปทิ้งที่ถังขยะเป็นภาพพจน์
ที่ประทับใจไว้ในหัวใจไม่มีวันลืมเลือน เพราะนั่นคือ เครื่องหมาย
แห่งความเจริญ

เมื่อสิ้นคิดฯ

(ต่อจากหน้า ๕๖)

อยู่บ้าง คงได้แต่ฝากกระแสความรู้สึกอาลัยรักสู่ชนรุ่นหลัง ส่วนตนเองนั้นไม่น่ามีสิ่งใดดีไปกว่าการตั้งสติให้มันคงยิ่งขึ้น และมุ่งคิดมุ่งทำในสิ่งซึ่งตนเองมีความรักความสนใจ มีภาวะผูกพันอยู่ในรากฐานจิตวิญญาณอย่างดีที่สุด เพื่อเรียนรู้ต่อไปในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

ส่วนสิ่งซึ่งคิดและกระทำไป จะช่วยเสริมสร้างกระแสที่สามารถทวนทิศทางคืนสู่อีกด้านหนึ่ง เพื่อสนองผลที่แก้ไขสังคมได้มากน้อยเพียงใดหรือไม่ คงเป็นเรื่องของเพื่อนมนุษย์ซึ่งมิใช่ตนเอง หากสามารถรับกระแสไปพิจารณาได้ ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อหวังให้ชีวิตนี้ซึ่งมีเพียงช่วงหนึ่งที่ธรรมชาติให้มาแล้ว ได้ผ่านพ้นไปอย่างสงบที่สุดเท่าที่พึงกระทำได้

ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง คนที่ยังขาดการเรียนรู้ได้คิดได้ ซึ่งคาดว่านับวันอาจมีมากขึ้น แม้ยังมุ่งทิศทางสู่การกอบโกยสิ่งซึ่งตนเองเห็นได้สัมผัสได้เฉพาะหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ก็น่าจะถือเป็นเรื่องกรรมซึ่งแผ่อยู่ในรากฐานของแต่ละคนทีละสิ่งละอย่าง คงไม่มีใครอื่นจะช่วยชำระล้างกระแสดังกล่าวได้นอกจากตนเองที่พึงต้องประสบผลแห่งกรรม ด้วยน้ำหนักปัญหา

ที่สะท้อนกลับมากระทบ จากความแรงที่มีน้ำหนักไม่น้อยไปกว่าเงื่อนไขแห่งกรรมซึ่งตนเองได้สั่งสมไว้ในรากฐานจริงในอดีตเท่านั้น ☹

ปลูกพืชสวนครัวฯ

(ต่อจากหน้า ๕๕)

เมื่อพูดถึงการปลูกผักและผลไม้โดยทั่วไปนี้ บางคนบอกว่าดินเปรี้ยวปลูกอะไรไม่ค่อยจะขึ้นพาลทอดทิ้งไปเลยก็มี ที่จริงดินเปรี้ยวมีธาตุอาหารสมบูรณ์นะครับ เพียงแต่มีกำมะถันตกค้างอยู่มากเกินไปหน่อยเท่านั้นเอง ถ้าเรารู้จักปรับปรุงโดยใช้ปูนมาร์ล หรือปูนขาวซึ่งมีแคลเซียมใส่ลงไปช่วยลดปริมาณกรดนั้น ผลที่ได้ก็จะดีมากเสียแหละครับ

ปกติดินเปรี้ยวมักจะทำให้ผลไม้ไม่ค่อยจะออกรสหวาน ดังนั้นถ้ารู้จักเลือกต้นไม้ปลูกให้เหมาะกับดิน ก็จะเป็นประโยชน์ได้ดีขึ้น อย่างเช่นพวกส้มหรือมะนาว ถ้าปลูกลงเป็นแถวๆ สลับกับมะระจีน มีคนเข้าปลูกสลับร่วมกันอย่างนี้ ก็ได้ผลดีมาแล้วละครับ

ดังนั้น “วารสารไทย” ในคอลัมน์ “เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น” นี้ จึงใคร่ขอเสนอแนะไว้ด้วย เผื่อใครจะพอมีความสะดวกและมีเวลาจัดทำสวนครัวขึ้นไว้ใช้ประโยชน์เองได้บ้าง ก็ย่อมจะเป็นการดีย่างยิ่งเสียละ

ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยตัวเองและครอบครัวแล้ว ยังเป็นการช่วยประเทศชาติส่วนรวมได้ดีอีกส่วนหนึ่งด้วยนะครับ ☹

● ของสิ่งใดเจ้าว่างามต้องตามเจ้า
ผู้ใดเล่าจะไม่งามตามเสด็จ
พวกผู้ดีพูดดีไม่มีเท็จ
พริกไทยเม็ดนิดเดียวเคี้ยวยังร้อน

● การเมาลาภเมายศนั้นหมดท่า
สุตรักษาสิ้นวิธีกัมภีร์หมอ
อันเมายศมิใช่เหล้าเมาแต่พอ
แต่เขายอเหมือนหนึ่งเกาให้เราค้น

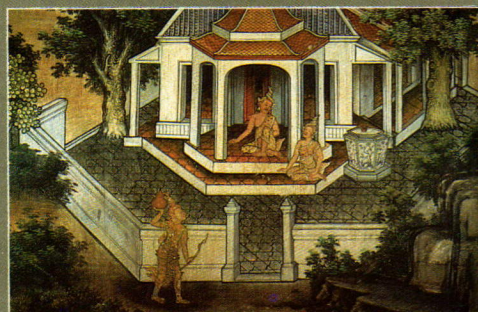
● เดินตามรอยผู้ใหญ่หมาไม่กัด
ไปพูดขัดเขาทำไมตามใจเขา
ถ้าเขาตึงเราต้องหย่อนค่อยผ่อนเบา
หนักเลงเก่าเขาไม่หาญร่ายนักเลง

● วาสนาไม่คู่เคียงเคียงท่านยาก
ถึงมีปากมีเสียงเปล่าเหมือนเต่าทอย
แม้ผีเรือนไม่ดีผีอื่นพลอย
พูดพล่อยพล่อยมักไม่ติดดอกขี้ริ้ว

อิศริญาณ ภาษิต

พระสุวรรณสาม

วรรณภา ณ สงขลา

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เรื่อง สุวรรณสามชาดก
ในพระอุโบสถ วัดสุวรรณคาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่มีความหมายในการสอนธรรม และแสดงตัวอย่างที่ดี ทำให้คนเกิดความศรัทธา และมีความคิดดี มีจิตใจงดงาม ตัวอย่างเช่นชาดกเรื่องพระสุวรรณสาม เป็นชาดกที่กล่าวถึง พระสุวรรณสาม ซึ่งเป็นดาบส ผู้เป็นบุตรของดาบสและดาบลินี ได้ปฏิบัติเลี้ยงดูท่านทั้งสองซึ่งนัยนดาบอดด้วยความรักความห่วงใย และเคารพบูชามารดาบิดาเป็นอย่างยิ่ง วันหนึ่งพระสุวรรณสามต้องครของท้าวกบิลยักข ในขณะที่กำลังจะนำหมอน้ำกลับอาศรม เมื่อจะล้มลงนั้นพระสุวรรณสามได้ประคองหมอน้ำวางลงโดยดี แล้วขอให้ท้าวกบิลยักขช่วยนำหมอน้ำนั้นไปให้แก่มารดาบิดา ซึ่งคงจะเป็นสิ่งสุดท้ายที่จะได้ปฏิบัติเลี้ยงดูท่านทั้งสอง ท้าว

กบิลยักขรู้สำนึกในความโหดร้ายที่ทรงประหารพระสุวรรณสาม จึงขอทำหน้าที่ยกปฏิบัติเลี้ยงดูท่านทั้งสอง แล้วทรงนำหมอน้ำมายังอาศรม กล่าวลงท่านทั้งสองว่า พระองค์คือ พระสุวรรณสาม แต่ท่านทั้งสองทราบไม่ใช่ เพราะเสียงของการเดินต่างกัน ท้าวกบิลยักขทรงมีผีพระบาทอันทรงอำนาจอย่างกษัตริย์ ส่วนพระสุวรรณสามมีผีเท้าเบาอย่างผู้ทรงศีล

เมื่อมารดาและบิดาทราบว่าพระสุวรรณสามสิ้นชีวิตแล้ว ก็ให้ท้าวกบิลยักขพาไปยังที่พระสุวรรณสามต้องครนอนอยู่ มารดาของพระสุวรรณสามมีความเศร้าโศกอย่างยิ่ง จึงประคองเท้าของพระสุวรรณสามขึ้นพาดบนตัก ลูบไล้เนื้อตัวก็รู้อย่างมีชีวิตอยู่ จึงได้รวมจิตกันทั้ง ๓ คน และเทวดาแห่งป่านั้น อธิษฐาน

ภาพจิตรกรรมที่วัดสุวรรณารามกรุงเทพฯ
เรื่อง พระสุวรรณสามชาดก เป็นตอนที่พระสุวรรณ-
สามเดินตามหามารดาบิดา

ถึงศีลอันบริสุทธิ์ ของพระ
สุวรรณสาม เป็นผลให้พระ
สุวรรณสามฟื้นขึ้น มารดา
บิดา กลับมีดวงตาดี แล้วพระ
สุวรรณสามได้แสดงธรรม ให้
ท้าวกบิลยักษ์ตั้งอยู่ในศรัทธา

จิตรกรรมที่วัดสุวรรณา-

ราม กรุงเทพฯ ภาพนี้เขียน
อยู่ระหว่างช่องหน้าต่างใน
พระอุโบสถ เป็นภาพเรื่องพระ
สุวรรณสามชาดก มีกลุ่มภาพ
ที่แสดงเรื่องตามลำดับคือ
ภาพพระสุวรรณสามเดิน
ตามหามารดาบิดา และได้พบ
ว่าถูกงูพิษกัดตาย ทำให้ท่าน
ทั้งสองดาบอดทั้งสองข้าง
ต่อมาเป็นภาพท้าวกบิลยักษ์
แปลงศรัทธาพระสุวรรณสาม
ภาพตอนล่างเป็นภาพท้าวกบิล-
ยักษ์นำหม้อมาให้แก่ดาบส
ดาบสินี ที่อาศรม แล้วจึงท่าน
ทั้งสองไปยังที่ซึ่งพระสุวรรณ
สามต้องศรนอนอยู่ แล้วดาบส
ดาบสินี ท้าวกบิลยักษ์กับเทพ
ผู้รักษาป่าได้มาอธิษฐานถึง
บุญกุศล และศีลอันบริสุทธิ์
ของพระสุวรรณสามทำให้
พระสุวรรณสามกลับมีชีวิต
ขึ้นได้ และดาบส ดาบสินี
ก็กลับมีดวงตาดี

ลำนํ้า กลอน สวด
ทศชาดกของพระยาปริยัติธรรม
ธาดา (แพ ตาละลักษมณ์)
มีความบางตอนดังนี้

“ฤาษีสองคน เข้า
ไปแอบฝน ใต้ต้นพฤษภา ไกลรู้
ชูเท้า ฟันเอาสองรา พืชเข้า
ในตา ไม่มาเห็นทาง สุวรรณ
สาม เห็นนานไปตาม บุ่มบ่าม
เรียกพลาง ได้ยินชานตอบเสียง
ทอขวญคราง ว่าพ่ออยู่ห่าง
อย่าอย่าเข้ามา สุวรรณสาม
เจ้าจึงร้องถาม ไปตามวาทา

ฤาษีตอบพลัน กรรมทันแลนา
บุพเพนิวาสชาตาเข้า อย่ามาออกไป
เจ้ารู้ว่ากู จึงเอาไม้ชู ถืออยู่
แต่ไกล ให้เฒ่าสองรา ถือ
คร่ำมาได้ จูงสองเฒ่าไป เข้าใน
กุฏิ^{๑๐}

“วันหนึ่งจวนค่ำ เจ้าไป
ตักน้ำ เย็นย่ำพอดี ถึงท่า
ตักน้ำ รินน้ำจระลี กับฝูงมด
เหล่าที่บริวาร กรรมเก่าเจ้า
หนัก เจ้าถูกยักยัก สรปกล้ม
กลาง เจ้าวางหมอน้ำ ล้มคว่ำ
ลงกราน เจ้าร้องเสียวาน
เจ้าชานใครยิ่ง^{๑๑}

“ข้าเป็น พระยา
พราหมณ์สี่ ข้ามาล่าไพร พอ
สำราญใจ จะไปทานี กรรมเข้า
มาเจ้า ไม่เข้าบุรี จะอยู่เลี้ยงชี
แทนศรีมรณะ พุดกันพลัน
งามสุวรรณระสาม ชาดความ
สัญญา ราชกระบิล ผันมิล
ลูกมา คว่ำหมอน้ำท่า แบก
มากฎี หนีพลันมาถึง วางหมอน
น้ำตึง เสียงกึ่งฤาษี ถามว่า
นั้นใคร มาในกระฎี ข้าแต่พระชี
ข้านี้ลูกยา สุวรรณระสาม พ่อ
ไม่บ่มบ่าม เดินงามกิริยา คนนี้
นี่ใคร เข้าในศาลา เสียงพุด
บาทา ลูกข้าไม่มี^{๑๒}

“ฤาษีทั้งสอง ยกมือ
ประคอง ร่ำร้องโศกา คล้าอก
ยังอ่อน ไม่สูญชีวา จึงตั้งสัจจา
ชีวามีพลัน ฤกษ์งามยามดี
พระสามฤาษี ภูมิไอสวรรย์
พากันยั้งยศ ปรากฏอัศจรรย์
สู่อาศรมพลัน พร้อมกันดุขฤ

เดชอิฐฐาน อำนาจศีลทาน
สมภารฤาษี พระสามพระยา
เทวอารี ลงใจไมตรี ตาดีเห็น
กัน หน่อพุทธางกูร สอนธรรม
เป็นมูล เพิ่มมูลทฤทธิให้เจ้า
ราไชย อยู่ในยถกรรม ทะสะ-
พิธอัน เป็นธรรมกระษัตรา^{๑๓}

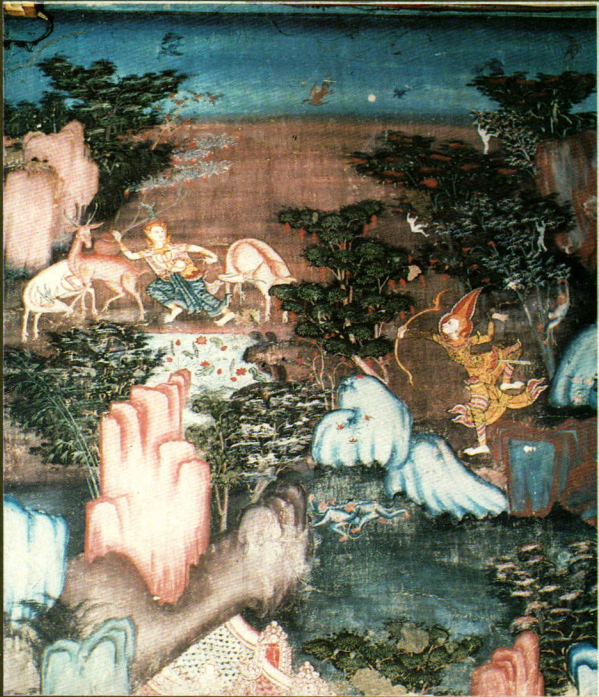
เรื่องการปฏิบัติดูแล
มารดาบิดานี้ มีภิกษุรูปหนึ่ง
ในสมัยพุทธกาลได้ปฏิบัติคล้าย
กัน แล้วได้รับการสรรเสริญ
จากพระพุทธเจ้ามีเรื่องเกี่ยวกับ
ภิกษุรูปนั้นดังนี้

ในสมัยพุทธกาล มีบุตร
เศรษฐีผู้หนึ่งได้ฟังธรรมของ
พระพุทธเจ้าแล้วมีความ
ศรัทธา เห็นอนิสสในการบวช
แต่มารดาบิดาไม่ยอมให้บุตร
จากไป เพราะมีความรักบุตรดัง
ชีวิตของท่าน จึงไม่อนุญาต

บุตรเศรษฐีผู้นั้น เมื่อไม่ได้
บวชก็เกิดความทุกข์โศกจนร่าง
กายทรุดโทรมลง มารดา
บิดาต้องอนุญาตให้เขาบวช
ได้ เมื่อบวชแล้วเขาก็ไป
ปฏิบัติธรรมเจริญวิปัสสนาอยู่ใน
ป่าเป็นเวลานาน ในระหว่าง
นั้นมารดาบิดาของเขาก็ถูก
คนอื่นฉ้อโกงและลักขโมย
ทรัพย์สินไปจนหมดสิ้น เศรษฐี
ทั้งสองจึงกลายเป็นยาจก
ห่มผ้าขี้ริ้ว อาศัยฝารือน
ของผู้อื่นเป็นที่พักพิงอยู่
เมื่อภิกษุผู้เป็นบุตรกลับมา
ได้เห็น มารดาบิดาตกอยู่
ในสภาพเช่นนั้น ก็บังเกิด
ความเศร้าโศกอย่างยิ่ง ท่านยืน
มองดูมารดาบิดาอยู่ไม่ไกล
นักมารดาบิดาว่าเป็นภิกษุ
มากับอาจารย์ จึงกล่าวว่า

ภาพอาศรมของคาบส
คาบลินี มีท้าวบิลยักซ์ กำลังนำ
หมอน้ำมาให้และขอยุ่ปฏิบัติดูแล
ท่านทั้งสองแทนพระสุวรรณสาม ใน
ภาพนี้จะสังเกตเห็นมีเส้นเชือกผูกจาก
เสาอาศรม โยงขึ้นไปบนต้นไม้ ซึ่งมี
ตะขาบไม้ไผ่แขวนอยู่ แสดงให้เห็น
ความห่วงใยมารดาบิดาของพระ
สุวรรณสามจึงแขวนตะขาบไว้ เมื่อ
มีภัยให้ท่านสิ้นตะขาบให้มีเสียงคัง
พระสุวรรณสามก็จะรีบกลับมาช่วย
โดยเร็ว

พระคุณเจ้า สิ่งอันควรแก่ท่าน
ไม่มีเลย ทำให้ความเศร้าโศก
บังเกิดขึ้นแก่ท่านอย่างท่วมท้น
แม้กระนั้นท่านก็ยังยืนนิ่งอยู่
มารดาจึงลุกไปเพ่งมองท่านใน
ระยะใกล้ ก็จำได้ว่าเป็นบุตร
ของนาง จึงบังเกิดความเศร้า
โศกอย่างสูงสุด ถึงแก่พุดลง

จิตรกรรม เรื่อง พระสุวรรณสามชาดก ที่พระอุโบสถ วัดบางยี่ขัน กรุงเทพฯ

จิตรกรรม เรื่องพระสุวรรณสามชาดก ที่โบสถ์แก้ววัดหนองพุทธราม อําเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ใกล้เท้าของภิกษุผู้เป็นบุตร มีอาการน่าสงสารอย่างใหญ่หลวง ภิกษุนั้นได้เคยสดับพระธรรม “มาตุโปสกสูตร” จากพระพุทธเจ้าซึ่งรับสั่งว่า แม้เป็นบรรพชิตก็ชื่อว่าอุปการะแก่มารดาบิดา ท่านจึงเสียใจ มารดาบิดามาปฏิบัติเลี้ยงดูให้อาหารที่ได้รับมาแก่มารดาบิดาก่อน จนบางครั้งท่านมิได้ฉัน ร่างกายก็ซูบผอมลงอย่างหนัก ผิวเหลืองสพรั่งด้วยเส้นเอ็น ต่อมาภิกษุอื่นๆ ทราบเรื่องก็ได้ไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่า ภิกษุรูปนั้นได้รับของที่ประชาชนถวายมาด้วยความศรัทธา แล้วได้นำมาให้แก่ฤๅษี เมื่อภิกษุนั้นกราบทูลรับว่าได้นำไปเลี้ยงดูมารดาบิดา พระพุทธเจ้าประทานสาธุการและรับสั่งว่า “เธอตั้งอยู่ในทางที่เราดำเนินมาก่อนแล้ว” ●

๑. พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) หนังสือทศชาดก (เรื่องพระเจ้า ๑๐ ชาดก) สำนักกลอนสวดพิมพ์เป็นที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพ นางลิทธิ โทเรส (ส้มจีน สัตยวณิช) ณ ฌาปนสถาน วัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๔ โรงพิมพ์พระยूर พระนคร. หน้า ๔๕
๒. พระยาปริยัติธรรมธาดา เล่มเดิม หน้า ๔๖
๓. พระยาปริยัติธรรมธาดา เล่มเดิม หน้า ๔๖
๔. พระยาปริยัติธรรมธาดา เล่มเดิม หน้า ๔๗

(ภาพคัดลอกโดยเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร)

ภาพท้าวทนต์ในปางรำลึก ในพระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร
ภาพ : คุณภาพ ภาพศิลปะ

ภาพพุทธประวัติ

ภาพที่ ๑๐ : พินสามสาย

ท้าวสักกะ จอมเทพ ทรงติดพินสามสาย สายหนึ่งตึงเกินไป สายหนึ่ง
หย่อนเกินไป สายหนึ่งพอดี

บรรยาย : พิฑูร มลิวัลย์

เขียนภาพ : สนั่น รัดนะ

นับแต่ปีที่ทรงผนวชจนถึงปีที่ได้ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาอย่างเคร่งครัดนั้น เป็นเวลา ๖ ปีแล้ว พระลัทธิตะทรงแน่วพระทัยว่า การบำเพ็ญ
ทุกรกิริยานั้น ไม่ใช่ทางพ้นทุกข์แน่ และประกอบกับเวลานั้น ท้าวสักกะได้เสด็จมาเฝ้า ทรงติดพิน ๓ สายถวายคือ สายหนึ่งตึงเกินไปมักขาด สายหนึ่งหย่อน
เกินไปเสียงไม่เพราะ สายหนึ่งพอดีเสียงไพเราะ ยิ่งทำให้พระลัทธิตะแน่วพระทัยยิ่งขึ้นว่า การทำความเพียรเคร่งครัดเกินไปนั้น ไม่ใช่ทางพ้นทุกข์อย่างแน่แท้
พระองค์จึงทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา ทรงหันมาบำเพ็ญเพียรทางใจ อันได้แก่ สมณะ (ความสงบ) และ วิปัสสนา (ปัญญา) โดยทรงเริ่มเสวยพระกระยาหาร
ตามปกติ พวกภิกษุปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เห็นดังนั้น จึงคลายศรัทธาเลิกเฝ้าปฏิบัติ แล้วพากันไปอยู่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี เป็นเหตุให้พระ
องค์ประทับอยู่แต่พระองค์เดียว ทำให้ได้รับความวิเวกยิ่งขึ้น ทรงเริ่มบำเพ็ญทางใจ ณ ภายใต้ต้นท้าวตันหนึ่ง